Ljudska PRAVICA

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

Lahko se odrečemo marsičesa, toda nikoli se ne bomo odrekli svobode in neodvisnosti... Jugoslovanska vlada niti za zeleno mizo nima pravice, da bi se odrekla tega, za kar so se borili in dali svoja življenja vojaki Jugoslovanske armade in borci same Julijske krajine.

E. KARDELJ

Leto VII. - Št. 211 | Ljubljana, torek, 10. septembra 1946 | Izhaja vsak dan razen ob ponedeljkih | Mesečna naročnina Din 45.— | Cena Din 2.—

GOVOR VODJE JUGOSLOVANSKE DELEGACIJE EDVARDA KARDELJA V POLITIČNO-TERITORIALNI KOMISIJI ZA ITALIJO

Jugoslavija ne bo priznala nobenih sklepov in ne bo podpisala miru z Italijo, če se sporazumno z Jugoslavijo ne popravijo krivice, ki jih francoska črta dela jugoslovanskim narodom

Pariz, 9. sept. (Tanjug). Šef jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj je včeraj obrazložil jugoslovansko stališče glede vprašanja razmejitve z Italijo. — Na seji politično-teritorialne komisije za Italijo je imel naslednji govor:

»Tukaj je v diskusiji prvi nastopil proti upravičeni težnji Jugoslavije delegat Južne Afrike. Branil je svoj amendement, po katerem naj bi se odvzel Jugoslaviji in priključil svobodnemu področju Trsta poleg severozapadne Istre tudi še njen jugozapadni del, ki je po obsegu in po prebivalstvu, večji od onega, kateri se odvzema Jugoslaviji po francoski črti, z drugimi besedami, delegat Južne Afrike je privzel vlogo, da brani en del italijanskih zahtev, ki jih je formuliral tukaj Bonomi.

Drugi del italijanskih zahtev je, kakor bomo kasneje videli, vzela nase brazilska delegacija. Tako so zahteve italijanskih osvajalcev našle tukaj svoje zastopnike. Pri tem ni delegat Južne Afrike samo prevzel nase zahtev italijanske delegacije, temveč tudi njeno argumentacijo. Zelo nam je žal, da je delegat Južne Afrike na ta način obrazložil svoje stališče, namreč da ponavlja neresnico, katero je nekdo pred njim zavestno izrekel. Pripravljenost, da se brani neka teza, ima za nujno posledico spoznavanje objektivnih dejstev. Drugače se ne bi mogli izogniti vtisu, da namere branilca te teze niso nepristranske in brez nekega ozadja, odnosno da se lahkomiselno nanašajo na neko vprašanje, ki predstavlja srečo ali nesrečo za več sto tisoč ljudi.

Vodja jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj govori na plenarnem zasedanju pariške mirovne konference v Luksemburški palači.

Hrvatsko in slovensko prebivalstvo zapadne Istre predstavlja ogromno večino vaškega in znaten del mestnega prebivalstva

Tako so i Bonomi i delegati Južne Afrike smatrali za potrebno, da citirajo iz točke 76. poročila komisije za Julijsko krajino stavek o italijanskem prebivalstvu v mestih zapadne Istre, medtem ko niso citirali stavka iz istega člena, ki govori o hrvatskem in slovenskem prebivalstvu zapadne Istre, ki predstavlja ogromno večino vaškega in znaten del mestnega elementa. Temu je potrebno dodati, da sta se tako g. Bonomi, kakor tudi g. Jordano, ki sta citirala stavek iz člena 76., oba izognila temu, da bi citirala naslednji člen 77, v katerem je ugotovljeno, da je »nemogoče v pogledu te oblasti, kakor tudi v pogledu drugih oblasti bolj na severu, govoriti o neki čisti etnični demarkacijski črti med obema elementoma«. Oba sta se izmikala, da bi pojasnila, kaj želi povedati besedilo poročila, ki ugotavlja, da se hrvatsko in slovensko prebivalstvo širi proti obali »v treh glavnih smereh«, ker bi se v tem primeru znašla pred dejstvom, da je toliko »drugih smeri« vzdolž cele obale, da bi morala sklepati, da predstavljajo tu Italijani samo izolirane točke. Poleg tega, če vzamemo v celoti teritorij zapadne Istre in to v mejah, ki jih predlaga južnoafriški element, imajo Jugoslovani znatno večino. Prav to pa velja tudi za severozapadni del Istre v mejah francoske črte.

O ekonomskem nesmislu takšne črte je komaj potrebno ponavljati že izrečene argumente. Zapadno istrska mesteca so propadla že za časa Italije. Če bi bila meja stvarno postavljena po francoski črti, da ne govorim o južnoafriškem amendementu, bi bila ta mesta obsojena na hitro izumiranje. Popolnoma nerazumljivo je, kdo ima interes, da se ustvarjajo takšne nenaravne formacije. Slednje bi lahko bile ugodna odskočna deska za napad proti Jugoslaviji, ne morejo pa biti niti v interesu prebivalstva Istre, niti dobrih jugoslovansko-italijanskih odnosov. Delegat Južne Afrike se je v svoji argumentaciji posebno zadržal pri tezi, kako bi se v interesu ohranitve miru izognili veliki italijanski manjšini v Jugoslaviji. Amendement južnoafriške delegacije bi rad preprečil takšno nevarnost in zato kar celotno zapadno Istro odvzema Jugoslaviji. Pustimo ob strani popolnoma nevzdržljivo trditev južnoafriškega delegata, da povzročajo vse manjšine vsakršne spopade in celo vojne. Po našem mišljenju ne obstoja nevarnost v manjšinah, temveč v napadalcu, ki stoji za njim. Ko je južnoafriška delegacija navajala sudetski primer, je tako pokazala, da se ni ničesar naučila iz izkušnje monakovske politike, ker tedaj ni bilo težišče problema v Sudetih, temveč v Berlinu, kakor tudi danes ni v Istri, temveč v Rimu. Tisto, kar je mnogo bolj razumljivo od vsega tega, to je dejstvo, da se južnoafriška delegacija tako zanima za italijansko manjšino v Jugoslaviji, medtem ko molče prehaja preko dejstva, da po francoski črti ostaja mnogo večja jugoslovanska manjšina v Italiji.

Južnoafriška in druge delegacije, ki nastopajo proti jugoslovanskim zahtevam, so našle vsako majhno italijansko naselje v Istri, še več, našle so takšna naselja celo tam, kjer jih sploh ni in kjer jih tudi ni bilo, medtem ko popolnoma ignorirajo tista področja, ki so tako kompaktno naseljena s slovenskim življem, kot je to Beneška Slovenija ali »Slavia italiana«, kakor to provinco nazivajo vsi italijanski učbeniki. Ko bi se delegat Južne Afrike potrudil ter se seznanil z objektivnimi dejstvi o življenju tistega ljudstva, ki gre za njegov teritorij, bi si verjetno postavil tudi vprašanje, za katerega od teh dveh sesednjih narodov predstavlja ta črta težji udarec in če hočete večjo izgubo. Tedaj bi zvedel, da odvzema francoska črta Sloveniji 200.000 Slovencev in da znaša to 12% vsega slovenskega naroda.

Med ostalimi izjavami južnoafriškega delegata je tudi neka izjava, ki meče čudno luč na njegovo principielno stališče. Izjavil je, da ni niti najmanj važna okolnost, da so se Italijani naseljevali na jugoslovanskem ozemlju po rapallski pogodbi. Pravi, da so imeli do tega pravico, ker so računali, da bo ta meja ostala stalna. To je logika, ki lahko opraviči vsako naseljevanje v zgodovini. Tudi v Alzaciji in v Loreni so se Nemci naseljevali tedaj, ko so mislili, da je to za večne čase nemško ozemlje. Ali bi Francija smatrala takšno nasilje kot zadosten dokaz za tezo, da nima več pravic do Alzacije in Lorene? Takšni ali podobni »principi« ne morejo služiti drugi skrbi, kakor obrambi nasilja v mednarodni politiki.

Mirovna konferenca se ni sestala zato, da ustvari nove krivice

Mislim, da se mirovna konferenca ni sestala zato, da opravičuje nasilje, temveč med drugim tudi zato, da popravi nekatere krivice, vsaj iz bližje zgodovine, ki so jih zakrivile napadalne in osvajalne države. Med takšne zgodovinske krivice spada vsekakor tudi ta, ki jo je napravil italijanski imperializem v Julijski krajini, ko je sistematično izvajal nasilje in nasilno denacionalizacijo nad Jugoslovani. Ne morem verjeti, da bi ne bil delegat Južne Afrike o tem nasilju nikdar nič slišal.

Kaj je sploh tako zainteresiralo delegacijo Južne Afrike, da stavlja predloge o nekem njej tako daljnem ozemlju? Njen govornik je navedel dvoje razlogov: prvič skrb, da ne bo več vojne in drugič skrb za dobre odnose med Jugoslavijo in Italijo. Zdi se mi čudno, da more biti predlog, ki ustvarja mostišča proti Jugoslaviji, zapreka vojni! A po drugi strani: kako skrbi delegat Južne Afrike za dobre odnose med Jugoslavijo in Italijo? Tako, da Italiji daje ono, kar slednja zahteva, a Jugoslaviji odvzema ono, kar je n j e n o. Mi mu lahko rečemo, hvala za takšno »pomirljivo« vlogo. Razumljivo je, da ni v tej vlogi niti sledu kakšnih simpatij napram Jugoslaviji, o katerih je govoril južnoafriški delegat. Medtem pa je gotovo edino to, da ni to baza, po kateri bi lahko prišli do izboljšanja odnosov med Italijo in Jugoslavijo.

V stališču, ki ga je zavzela delegacija Brazilije, nam je težko odkriti na prvi pogled kakršno koli logiko. Predstavnik Brazilije se v mnogih točkah strinja z nami. Ker ne pobija niti v enem konkretnem primeru naše argumentacije, se strinja z našo kritiko rapallske pogodbe, deli z nami rezerviranost v pogledu etničnega ravnotežja, dopušča, da bi se proti natančni analizi pokazala jugoslovanska argumentacija kot upravičena in se strinja s tem, da bi bila čisto etnična črta najboljša meja. Tako osvaja glavna stališča naše argumentacije. Vendar so se v trenutku, ko je pred nami obrazložil takšno svoje stališče, delile karte za črto, ki jo predlaga vprav brazilska delegacija in ta črta korigira francosko in to ne v smislu jugoslovanskega predloga, temveč v smislu maksimalnih italijanskih zahtev. Kot karakteristika brazilske črte je zadostno, če navedemo, da le-ta daje Italiji poleg onega, kar ji daje francoska črta, še 600 km² slovenskega ozemlja, na katerem živi po avstrijskem popisu iz leta 1910 40.645 Jugoslovanov in vsega 150 Italijanov, a celo po popisu iz leta 1921, na katerega se sklicuje italijanska delegacija 35.938 Jugoslovanov in 11.149 Italijanov. Prav ta brazilska črta kaže, kaj v resnici želi doseči brazilska delegacija s svojim prvim predlogom, t. j. da se vprašanje Julijske krajine odloži še za eno leto. Brazilska delegacija želi doseči realizacijo italijanskih zahtev — na to se nanaša vsa vloga brazilske delegacije.

Razumljivo je, da brazilskemu delegatu ni lahko opravičiti predloga, ki daje Italiji ozemlje s 40.000 Jugoslovani, a na katerem Italijanov sploh ni. Ko je brazilski delegat govoril, je med drugim rekel tudi naslednje: »Lepo bi bilo biti branilec poražene Italije, vendar Brazilija ni odvetnik Italije.« V tem stavku sta dve netočnosti. Potrebno bi bilo povedati: ni lepo biti odvetnik poraženega napadalca, ki poizkuša, da se kot tak znova dvigne na noge, a brazilska delegacija se tukaj kljub temu pojavlja kot njegov odvetnik. Jugoslovanska delegacija lahko na vse to odgovori samo eno. Narodi Jugoslavije se niso spravili z italijanskim in nemškim jarmom niti tedaj, ko so bili italijanski in nemški zavojevalci na vrhuncu svoje moči. S tem se ne bodo spravili niti sedaj, ko jim hočejo naprtiti ta jarem branilci poraženega napadalca. V ostalem pa je predlog brazilske delegacije takšne vrste, da do sedaj ni imel niti sam brazilski delegat toliko poguma, da bi ga le z besedico branil. Brazilska delegacija nam je kar servirala svojo karto s črto, ki bi si jo mogli izmisliti samo sovražniki narodov Jugoslavije. Ves ta postopek brazilske delegacije izziva vtis, da slednja ne igra z velikim navdušenjem to neslavno vlogo, ki ji je pripadla. Medtem pa kljub temu obstaja dejstvo, da je brazilska delegacija prevzela nase to vlogo. Po drugi strani pomeni brazilski predlog o odložitvi sklenitve dokončnega miru z Italijo, še za eno leto podaljšati položaj, v katerem živi prebivalstvo Julijske krajine; pomeni pustiti odprto vprašanje, katero, dokler je nerešeno, otežuje pomiritev enega dela Evrope.

Jugoslovani niso bili nikoli napadalci v vojni

Predstavnik Združenih držav Amerike Connolly je na nas apeliral, naj se izogibamo teritorialnih zahtev. Teritorialne zahteve — je rekel — so izvor vojne. Strinjamo se z gospodom Connolly-jem, da je zahtevanje tujih ozemelj v mnogih primerih izvor vojne. Kaj naj pomeni ta princip, s katerim se vsi strinjamo, kaj pomeni ta princip, kadar se postavlja v tej diskusiji, samo v tej splošni obliki? Na koga je naslovljen poziv gospoda Connolly-a? Smatramo, da ni mogoče, da bi gospod Connolly naslovil ta poziv na nas, ki smo bili skozi vso našo zgodovino, pa tudi med to vojno, žrtve tuje pohlepnosti po naši državi in nismo nikdar vodili napadalne vojne in niti osvajali tujih dežel. Mi smo tukaj samo zato, da zahtevamo svojo rodno zemljo, ki nam jo je tuji osvajalec odvzel, a mi smo jo med to vojno osvobodili s svojimi lastnimi rokami. Doslednost bi zahtevala, da naslovi gospod Connolly svoj poziv na Italijo, ker Italija zahteva naša ozemlja, odnosno poizkuša obdržati tista ozemlja, ki jih je dobila na osnovi diktata v Rapallu. Če pa je medtem ta poziv naslovljen na Jugoslavijo, tedaj pomeni, kljub njegovim lepim in pomirljivim besedam, podporo osvajalcu, opravičilo napadalnosti.

Delegat Velike Britanije je podvrgel nekakšni reviziji sklep ministrov glede kriterija, na čigar podlagi naj se določi jugoslovansko-italijanska meja. Vsi poznamo sklep Sveta ministrov, ki pravi, da naj bo osnova za razmejitev etnična črta, a da moramo upoštevati tudi ekonomske momente. V nasprotju s tem je navedel britanski delegat troje dejstev, ki naj bi bila odločilna pri določanju italijansko-jugoslovanske meje: etnična, ekonomska in politična. Ne postavljam nasproti teh dveh stališč, to je stališča Sveta ministrov in stališča britanskega delegata — iz nekih formalnih razlogov. Ne, meni se zdi, da je tukaj jedro vprašanja. Etnični in ekonomski činitelji govorijo za jugoslovansko tezo. Zato je bilo nekje tudi potrebno odkrito mobilizirati še politični činitelj, ki v sklepih Sveta ministrov ni bil predviden. Razumljivo je, da ni nihče od nas tako naiven, da ne bi uvidel, kako je ta činitelj več ali manj nevidno prisoten v vsem času, ko smo razpravljali o vprašanju naše meje. Sedaj pa se je pojavil v odprtih kočijah, se pripeljal semkaj, sedaj pa se tukaj z zadovoljstvom smehlja dobljeni zmagi nad etničnim in ekonomskim činiteljem. Sedaj pa sirota etnična črta, ki je v septembru 1945. leta tako slavno pričela svojo karijero, komaj še od časa do časa pogleda skozi okno v našo »dvorano«.

V govoru spoštovanega gospoda Mac Neila je neko mesto, ki bi ga morda morali mi Jugoslovani razumeti kot opomin, približno take vrste: »Če vi Jugoslovani nočete sprejeti tistega, kar želimo, tedaj se vam lahko pripeti, še kaj hujšega«. — Če sem napak razumel to mesto, prosim gospoda Mac Neila, da mi oprosti. Če sem pa pravilno razumel, tedaj moram povedati, da nam Jugoslovanom takšne besede niso povsem neznane. Dovolite mi, da vas še enkrat spomnim na adreso od 4. novembra 1920. leta, v kateri javlja Imperiali, italijanski veleposlanik v Londonu, grofu Sforzi: »Lloyd George mi je rekel, da je poslal brzojavko v Beograd v smislu, kot smo želeli, t. j. da vlada njegovega britanskega veličanstva pripisuje veliko važnost rešitvi jadranskega problema. V primeru neuspeha pogajanj, bo podpirala britanska vlada, zvesta svojim obveznostim, italijansko vlado, če bo nameravala uporabiti londonski pakt.« Po vsem tem pa nam je ta metoda že znana. Kljub temu pa upam, da nisem dobro razumel gospoda Mac Neila. To upam iz preprostega razloga, ker jugoslovanska delegacija še ni izgubila upanja, da ne bo postavljena pred izvršeno dejstvo in izglasovan sklep, temveč da se bo zahtevala sporazumna rešitev. Če taka namera ne bi obstajala, tedaj jugoslovanska delegacija zares ne bi mogla razumeti, zakaj so jo poklicali na konferenco.

Predstavnik Francije postavlja na isto tehtnico interese Jugoslavije in Italije

Za nastop predstavnika Francije je značilno, da je postavil na tehtnico pravice in življenjske koristi Jugoslavije na eni strani in zgodovinske imperialistične koristi Italije na drugi strani. Nobene razlike ne dela med njimi. Njemu so tako eni, kakor drugi enako važni in enakih moralnih vrednosti. Slednji lahko po eni strani pravi: »Za Jugoslavijo je Trst prirodni izhod Slovenije in ni ničesar drugega, kakor otok v slovenskem morju.« Ali da pravi: »Z odvzetjem obale bi se odsekalo zaledje Slovenije od njenega edinega izhoda na morje in s tem bi se porušila ekonomska in etnična enotnost ozemlja.« Zanj pa so tudi enakovredne italijanske imperialistične pozicije in zato govori na drugi strani tako: »Za Italijo je Trst morda več kakor italijansko mesto, ker so v njem zelo razviti italijanski ekonomski interesi.« Podčrtava tudi, da je bil Trst »v zgodovini z Italijo povezan« v tolikšni meri, da je njegova pripadnost Italiji nesporna«. Lahko mu odgovorimo, da je Trst stvarno tisočkrat tesneje povezan s Slovenijo, kakor z Italijo, ki ga je posedovala 25 let in ga je zahtevala šele v zadnjih 70 ali 80 letih. Ta trditev, da pripada Trst Italiji, ne samo, da je zelo sporna, da ne more vzdržati sploh nobene kritike. Čudim se, da tako govori predstavnik Francije, ki brez dvoma ni pozabila italijanskega napada na Francijo. Ta parola se je glasila: »Tunis, Korzika, Nica«. Opravičevala pa se je z istimi argumenti, s katerimi se danes opravičuje zahteva Trsta, Gorice in Istre.

Rad bi spomnil francoskega predstavnika, da je Francija v prejšnji zgodovini drugače gledala na pripadnost Trsta. Zato tudi Napoleon ni priključil Trsta italijanski kraljevini, temveč jugoslovanski Iliriji z glavnim mestom Ljubljane. Prav tako je potrebno prečitati zapiske Stendhala o tem vprašanju.

Po dosedanjem poteku generalne diskusije o tem vprašanju je potrebno povedati tole: Čas je, da vse delegacije v celoti pristopijo k obravnavanju stvarnih dejstev, a potrebno je vedeti kakšna stvarna dejstva, kakšni etnični, geografski, prometni, ekonomski in drugi argumenti opravičujejo to črto, ta ali oni amendement. Zaveznica Jugoslavija, ki se ni 27. marca in 6. aprila 1941. leta in v vsem času svoje herojske borbe, z nikomur pogajala, pod kakšnimi pogoji bo stopila v vojno proti Hitlerju zaradi tega, ker je bila prepričana, da se noben zaveznik ne bo izneveril pravičnim zahtevam narodov Jugoslavije — taka Jugoslavija ima pravico izvedeti, zakaj se ji odvzema Kanalska dolina, zakaj se molči o Beneški Sloveniji, zakaj se nenaravno trga mesto Gorica od svojega zaledja, zakaj se Jugoslaviji ne priznava Tržiča, zakaj se Trst popolnoma oddvaja od Jugoslavije, zakaj se ustvarja koridor med Italijo in svobodnim ozemljem Trsta ter odvzema slovenskemu narodu tako na severu, kot na jugu od Trsta vsa njegova morska obala?

Francoska črta na pr. konkretno zahteva, da Jugoslavija žrtvuje več kot 20.000 do 25.000 strnjeno naseljenih Slovencev v okolici mesta Gorice in v tem mestu, samo zaradi tega, da bi se lahko prepustil Italiji italijanski jezik v središču mesta Gorice, ki šteje kakih 10 do 15 tisoč duš. Zakaj? Odgovarjajo nam: Zato, ker je Gorica italijansko mesto. To je predvsem neresnica. Gorica je pretežno slovensko mesto. Celo po statistiki iz leta 1910 je živelo v središču samo 3000 Italijanov več kakor Slovencev. Dejansko pa so imeli Slovenci večino tudi v samem mestu, toda poleg tega so tudi predmestja popolnoma slovenska. Tako živi na ozemlju, ki se zaradi nekakega italijanstva Gorice izroča Italiji, ogromna večina Slovencev. Ali se lahko da opravičiti tako teptanje etničnega načela?

Toda tukaj se vztrajno gre molče preko vseh teh dejstev in starokopitno se ponavlja, da je resnična trditev, da je Gorica italijansko mesto. (Gorica ni italijansko mesto niti v tem smislu, v kakršnem je n. pr. Trst ali katero izmed istrskih mestec). Jasno moram izjaviti, da ni Jugoslovanov, ki bi se kdaj odrekli Gorici.

Leta 1714 so na glavnem trgu v Gorici nemški fevdalci obglavili in razčetverili 11 voditeljev slovenskih kmečkih puntarjev. Od takrat sta pokrajina in mesto prizorišče najbolj krvavih borb slovenskega naroda za svobodo. V teh borbah je tukaj vzrastel najodpornejši in najbolj zaveden del slovenskega naroda. In ko so v Sloveniji počile prve partizanske puške proti italijanskim osvajalcem, sta bila celokupno področje Gorice in mesto Gorica takoj na nogah. Tukaj je bilo središče partizanskega odpora v Julijski krajini. Danes okrog Gorice in v dolinah Soče in Vipave ni družine, ki ne bi imela sina ali hčere v partizanih in v narodno osvobodilni vojski Jugoslavije. To prav tako velja za velik del družin v sami Gorici. Ako si kdo lahko misli, da se bo to ljudstvo sprijaznilo z usodo, ki mu jo namenja francoska črta? Ali lahko kdo pomisli, da se bi Jugoslavija lahko izneverila tem svojim bratom na

Nadaljevanje na 2. strani.

Govor Edvarda Kardelja v teritorialno-politični komisiji za Italijo

Nadaljevanje s 1. strani.

Soči, ki so toliko žrtvovali v borbi za osvoboditev vseh narodov Jugoslavije — da bi se jim izneverila tako, kakor so se ji izneverili oni zavezniki, ki so jih v letih vojne preko londonskih in newyorških radijskih postaj pozivali, da naj se dvignejo v borbo proti Mussoliniju za svojo osvoboditev?

Jugoslovanska delegacija dan za dnem dobiva resolucije, pisma in brzojavke s strani ljudstva zahodno od francoske črte, ki zapada obupu. V teh pismih je govora o tem, da bodo kmetje požgali svoje hiše, svoje vasi, da bodo posekali vinograde in ponovno odšli s puško v roki v gozdove, da se borijo za svojo svobodo. To so besede obupa in strašnega razočaranja, toda istočasno opozarjajo na vso odgovornost onih, ki se pri določanju meje bavijo z aritmetično ekvilibristiko onih, ki ne vidijo živih ljudi, ki jih je ta njihova aritmetika privedla do obupa, do odločitve, da rajé umrejo na pogorišču svoje rodne vasi, kakor da bi sprejeli usodo, ki jim jo pripravljajo delegacije na mirovni konferenci v Parizu.

Kanalska dolina in Beneška Slovenija sta sestavni del slovenskega etničnega ozemlja

Francoska črta dalje zahteva od Jugoslavije, da se ji odtrga Kanalska dolina v korist Italiji. O nekakšni pravici Italije do Kanalske doline sploh ne more biti govora, če upoštevamo naslednja dejstva: 1. Da v njej leta 1918, ko jo je Italija zasedla, Italijanov sploh ni bilo; 2. da se je italijansko naseljevanje te doline pričelo šele leta 1940, to je med vojno, in to na temelju sporazuma med Hitlerjem in Mussolinijem glede izmenjave prebivalstva; 3. da so edino prvotno prebivalstvo Kanalske doline Slovenci; 4. da predstavlja vzhodni del Kanalske doline za Italijo pozicijo za napad proti Jugoslaviji, pozicijo, s katero je Italija izvedla v aprilu 1941 napad na Jugoslavijo.

Tukaj imamo kategorično aneksijsko spomenico italijanske vlade in v njej karto, v kateri vključuje Italija skoro vso Julijsko krajino v svoje »prirodne meje«. Vendar je v njej vzhodni del Kanalske doline izločen iz »prirodnih mej« Italije.

Glejte, kaj pravi o Kanalski dolini tak italijanski strokovnjak, kot je to prof. Ferdinand Milone(prof. geografije na univerzi v Neaplju). Na straneh 25—28 svoje knjige »Vzhodna meja«, ki jo je izdal leta 1945, pravi: »Vzhodno italijansko mejo navidno potegnemo od sedla pri Žabnici (804 m n. m.) (Camporosso, Seifnitz), ki loči vodeBele (Fele) pritok Tagliamenta od vod Ziljice, pritoka Zilje (Gail) v Avstriji, ter navadno velja kot meja med Kamniškimi na severu in Julijskimi Alpami na jugu — v tem delu prehaja politična meja naravno mejo, razvodnico. Našel bi se vsekakor dober razlog za to, da bi se preskočilo prirodno mejo. Ti razlogi so dobri in pa enostavni v prilog dežele, ki želi dobro zavarovati vrata svoje hiše. Toda niso niti najmanj pravični in po mojem mnenju niti najmanj pravilni geografski razlogi, in čeprav se bodo proti meni dvignili glasovi, — mejo je treba prenesti na razvodnico.« Tako pravi prof. Milone. Pripominjam, da poteka jugoslovanski predlog meje prav čez to razvodnico, ki jo italijanski profesor Milone predlaga kot mejo.

Glejte, to so kratko dejstva v zvezi s Kanalsko dolino. Kakšni so argumenti, ki bi izpodbijali ta dejstva? Dosedaj teh argumentov nismo slišali. Francoska črta daje Kanalsko dolino Italiji. Ali ne bo to ohrabrilo onih napadalnih sil, ki bodo prišle do prepričanja, da je sila vendarle močnejša od pravice, da se vendarle lahko uspešno izvaja politika nasilja?

Dalje se izroča Italiji Beneška Slovenija, ozemlje, na katerem je italijansko štetje leta 1911 preštelo 34.800 Slovencev in 601 Italijana, italijansko štetje iz leta 1921 pa 33.904 Slovence in 1294 Italijanov. Pri tem celo nismo upoštevali onih Slovencev, ki živijo zahodno od črte, ki se jo lahko vzame kot mejo strnjeno naseljenega slovenskega ozemlja. Kdo bi mogel kljub nedvoumnim podatkom — ki so poleg tega še vzeti iz uradnega italijanskega vira, objavljenega pod fašističnim režimom — resno izjaviti, da bi se Beneška Slovenija na temelju etničnega načela morala in smela prepustiti Italiji? Jasno je, da gre za očividno grobo kršitev etničnega načela. Toda pri vprašanju Beneške Slovenije, kakor tudi pri vprašanju Gorice in Kanalske doline ne gre samo za kršitev etničnega načela na škodo Jugoslavije, ampak tudi za kršitev interesov njene varnosti.

Postavlja se vprašanje: Zakaj se puščajo vse strateške prednosti včerajšnjemu napadalcu Italiji, ki ima v svojem sektorju po francoski črti nasprotno od Jugoslavije lahke dostope do meje s položnimi zapadnimi padci? Zakaj se daje Italiji tak strateški klin, ki se skozi odprtino v širini 20 km približuje na samo nekaj kilometrov središču zgornje Soške doline, Tolminu, in to klin, ki je naseljen strnjeno s slovenskim prebivalstvom? Glede tega nismo dosedaj slišali nobenega argumenta. Tudi g. Bonomi in italijanska spomenica molčita, kakor da ne obstaja tako imenovana »Slavia Italiana«, kot imenujejo to pokrajino italijanski geografi. Vsekakor oni prav tako dobro vedo, zakaj se imenuje prav »Slavia Italiana«. Kakšen je razlog za to taktiko zamolčevanja dejstev?

Toda kljub svoji neizpodbitni pravici do celotne Beneške Slovenije je Jugoslavija odstopila od take zahteve. Odstopila je zato, da bi se olajšala možnost sporazuma. Jugoslavija zahteva samo majhen del Beneške Slovenije, na katerem je živelo po italijanskem štetju iz leta 1921, 14.367 Jugoslovanov, in samo 1660 Italijanov, medtem ko prepušča Italiji okrog 20 do 25 tisoč beneških Slovencev. Ni mogoče zanikati, da to ne bi bila resna žrtev za majhen narod, ki šteje 1 in pol milijona ljudi.

Italijansko in slovensko prebivalstvo Tržiča zahteva priključitev k Jugoslaviji

Na področju med spodnjim tekom reke Soče, ki predstavlja naravno mejo Italije, in Tržičem (Monfalconom) leži pokrajina, ki je v etničnem pogledu mešana; Italijani in Furlani skupno imajo manjšo večino. Toda tudi oni v veliki večini zahtevajo, da se priključijo k Jugoslaviji. Izročiti to področje Italiji, pomeni dati ji novo strateško mostišče na vzhodu od Soče, ki bi bilo velikega pomena za morebiten bodoči napad. Razen tega je ekonomsko življenje tega področja s svojimi zvezami in možnostmi usmerjeno proti vzhodu, v slovensko zaledje. Zato je razumljivo, da prebivalstvo tržiškega področja v svoji ogromni večini — (kot je to tudi primer s prebivalstvom celokupne Julijske krajine) — ne samo jugoslovansko prebivalstvo v celoti, ampak tudi večina Italijanov, — zahteva priključitev k Jugoslaviji.

Omenil bom samo, da je prav te dni prišla v Pariz neka italijanska delegacija iz Tržiča in okolice, da bi posameznim delegacijam te konference izrazila željo prebivalstva tržiškega področja, da se priključi k Jugoslaviji. Govorijo nam, da so jih ogromne množice s solzami v očeh poslale na pot in jim naročile, da bodo morali zapustiti svoje domove in emigrirati v Jugoslavijo in v Trst, ako bi to področje pripadlo Italiji.

Komisija strokovnjakov, ki je bila v Julijski krajini, žal ni upoštevala tudi volje prebivalstva onih področij, ki jih je obiskala, da bi od blizu spoznala tako njihovo etnično strukturo kakor tudi njihove geografske in ekonomske značilnosti. Njeni člani so lahko ugotovili razpoloženje ogromne večine prebivalstva, toda poročilo komisije ni niti omenilo te plati vprašanja. To poročilo sploh ne govori o ogromnih množicah, ki so po vsej Julijski krajini od kraja do kraja zaustavljale avtomobile komisije ter z ognjevitimi besedami in s solzami v očeh dokazovale svojo voljo in nujno potrebo, da se njihovi kraji priključijo Jugoslaviji. Tako so delali Jugoslovani, toda tako so delali tudi Italijani v Julijski krajini, kajti na tem ozemlju je bila dejansko dosežena enotnost ogromne večine Jugoslovanov in Italijanov.

V zvezi s tem bi se rad dotaknil izjave, ki jo je podal delegat Velike Britanije. Rekel je namreč: »Ni zločin biti Italijan«. Ne vem, na koga je delegat Velike Britanije naslovil te besede, toda popolnoma jasno je, da je ni mogel nasloviti na nobenega našega delegata. O tem, kakšno je razmerje narodov Jugoslavije do italijanskega ljudstva, bi lahko najbolje izpovedali oni italijanski predstavniki iz Trsta, Gorice, Tržiča in drugih krajev Julijske krajine, ki so prišli semkaj, da v imenu italijanskega prebivalstva Julijske krajine zahtevajo priključitev Julijske krajine k Jugoslaviji, in ki že nekaj mesecev zaman trkajo na uradna vrata raznih delegacij, katerim bi želeli povedati mnenje Italijanov Julijske krajine. Povedati bi jim želeli, da bi bilo lahko italijansko-slovansko prijateljstvo in bratstvo, ki je bilo sklenjeno v Julijski krajini, vzgled tudi številnim na tej konferenci, kako se sklepata mir in sodelovanje med narodi.

Delegatu Velike Britanije bi rad povedal še nekaj: — Ne, ni zločin biti Italijan. Toda zdi se mi, da žive danes na svetu ljudje, ki so prepričani, da je zločin biti Jugoslovan, da je zločin želeti resnično nacionalno neodvisnost, da je zločin boriti se za združitev svojega naroda in za njegovo srečo in blaginjo ter da je zločin, če se kdo ne pusti zatirati in izkoriščati tujcu! Bil bi ponosen, ako bi bil Italijan, ki se je v svoji domovini boril za srečo svojega naroda, za pravice vsakega delovnega človeka, za resnično demokracijo, za lepšo bodočnost tistih, ki trpe, prav tako kakor sem ponosen, da sem se v svoji domovini boril za ista načela. Prav tako pa sem prepričan, da zaslužijo prezir vsi tisti, ki hlepijo po tuji zemlji, ki rušijo svobodo drugih narodov, ki kratijo človečanske pravice narodov in posameznikov. Ti ljudje zaslužijo prezir ne glede na to, če se imenujejo Jugoslovani, Italijani, ali pa kakor koli drugače. Tako g. Mac Neil razumem jaz internacionalizacijo, ki jo vi imenujete pomoč.

Tako je z načrtom jugoslovansko-italijanske meje, ki jo predlaga Svet ministrov.

Vprašanje pravične razmejitve tržaškega ozemlja

Prav nič bolje pa ni, če analiziramo predloge o razmejitvi med svobodnim Trstom in Jugoslavijo. Dejstvo je, da za internacionalizirano mesto Trst obala, ki poteka od Devina (Duino) do mesta in severozahodna Istra, ekonomsko nič ne pomenita. Ta obala v nobenem primeru in nikakor ne more utrditi ekonomske pozicije internacionaliziranega mesta Trsta in ne more zadovoljiti njegovih potreb. Z druge strani pa je dejstvo, da se s tem koridorjem in z odvzemom severno zahodnega dela Istre v pasu, širokem več kilometrov, odtrga od obale in morja ljudstvo, ki tam živi, dela in se bori za svojo svobodo že 1300 let. Dejstvo je, da na obali od Devina do tržaškega predmestja živi okoli 1300 Slovencev in okoli 900 Italijanov. Čemu je potreba odvzeti republiki Sloveniji to čisto slovensko ozemlje in ji tako zapreti vsak dohod na morje? Kakor pravijo, je to potrebno, da bi bil Trst povezan z Italijo. Toda taka zveza je mogoča brez vsakega koridorja, je mogoča z enostavno pogodbo Trsta z Jugoslavijo. Še več. Jugoslavija bo toliko bolj pripravljena, da pomaga ekonomskim potrebam Trsta, v kolikor manj bo obstajala nevarnost, da bi bilo mogoče izkoristiti ta koridor proti interesom in varnosti Jugoslavije. To so razlogi, zakaj se Jugoslavija ne more strinjati s tem, da bi ji bilo odvzeto ozemlje, ki naj bi spadalo v koridor.

Prav tako imajo večino Jugoslovani v severno zahodni Istri, južno od Trsta in v mejah francoske črte. Na tem ozemlju živi po kombinirani statistiki iz leta 1910 — 1945 skupaj 44.433 Slovencev in Hrvatov in 35.134 Italijanov. Toda pri tem je zelo pomembna razmestitev prebivalstva po ozemlju. Če vzamemo samo kmečko, z zemljo povezano prebivalstvo, ugotovimo ogromno jugoslovansko večino: izmed vseh 49.243 prebivalcev je 39.489 Jugoslovanov in le 8637 Italijanov, medtem ko živi v sedmih mestecih na istem ozemlju 26.497 Italijanov in 4944 Jugoslovanov. To je najboljši dokaz, kakšen nesmisel je izločati zahodno istrska obalna mesteca v nekakšnem posebnem obalskem pasu, skupaj s Trstom.

Dejstvo je končno tudi, da je ta severozahodni del Istre — kakor sploh vsa Julijska krajina — ki ga je osvobodila Jugoslovanska armada, zdaj v coni »B«, kjer se tesno oprt na republiko Slovenijo svobodno, kulturno in gospodarsko razvija.

Kdo bi mogel imeti interes, da bi se ta gospodarska celota, ki se je že začela organizirati in ki nudi republiki Sloveniji del morske obale, da se ta celota ponovno razbije in prebivalstvo doletijo novi gospodarski in politični potresi in nesreče? Tisti, ki bi radi razdrli to stanje, bi morali imeti pred očmi, da bi bila to strašna nesreča za desettisoče ljudi severozahodne Istre.

V enotah Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije, ki je osvobajala te kraje ob tesnem sodelovanju samega prebivalstva, so bili borci iz samih teh krajev. Kdo si more zdaj zamisliti, da se bodo ti ljudje, ki so s puško osvobojevali svoje rojstne domove, sprijaznili s tem, da se podre vse, za kar so prelivali svojo kri? Težko si zamislim, da kdo izmed vas, gospodje delegati, ne razume, kakšna tragedija bi nastala, če bi hoteli uresničiti sklep ministrov glede severozahodne Istre, kjer je bila priključitev k Jugoslaviji za ogromno večino prebivalstva sen ves čas sužnosti pod Italijo in hkrati smoter narodno osvobodilne vstaje, ki se je je udeležila velika večina prebivalstva teh krajev. To so razlogi, zakaj Jugoslavija ne more pristati, da bi odtrgali slovensko ozemlje jugovzhodno od Trsta od nje.

Končno bi rad spregovoril še nekaj besed o Trstu. Dejstvo je, da je Trst etnično mešano mesto, prav za prav mesto, ki je etnično mešano v samem središču in čigar predmestja so skoraj čisto slovenska ter obdana s strnjenim slovenskim prebivalstvom. Dejstvo je, da je bil Trst do same italijanske zasedbe l. 1918 gospodarsko središče slovenkega naroda, da je bil izhod na morje vsega jugoslovanskega prometnega sistema; da Trst lahko opravlja svojo funkcijo izhoda na morje vsega Podonavja samo ob najtesnejši zvezi z jugoslovanskim zaledjem, ki čez njega držijo vse njegove pomembnejše komunikacije. Dejstvo je, da priča ves zgodovinski razvoj Trsta o njegovi povezanosti s slovenskim etničnim ozemljem in s širšim jugoslovanskim zaledjem, kakor tudi priča o deležu, ki ga je prispevalo to zaledje, da je nastal sedanji Trst, se razvil do svoje mogočnosti ter napredoval. Zato je Jugoslavija zahtevala Trst v prepričanju, da lahko le to omogoči Trstu izpolnjevanje njegove funkcije v korist vsega zaledja. Toda proti tej zahtevi Jugoslavije so ugovarjali trije izmed štirih zastopnikov velikih sil v Svetu zunanjih ministrov. Zaskrbela jih je usoda tržaških Italijanov in zato nikakor niso mogli soglašati, da bi bil Trst prepuščen Jugoslaviji. Tako so vsaj dokazovali — drugih uradnih argumentov pa nismo slišali. V resnici nima drugih argumentov, kdor izhaja s stališča samega Trsta, čeprav tudi ta edini argument ne vzdrži kritike. Toda jaz se v to kritiko ne bom spuščal, ker je že minila etapa razprave o Trstu. Ne tajimo, da sta v Trstu okrog dve tretjini Italijanov in ena tretjina Slovencev ter nekaj drugih Jugoslovanov. Medtem ko Jugoslovani priznavamo to dejstvo, ni na drugi strani skoraj nikogar, ki bi smel tajiti, da Trst ni ves povezan s svojim srednjeevropskim in podonavskim zaledjem in odvisen od njega.

Ko je Jugoslavija izhajala od teh dveh dejstev v želji, da bi olajšala sporazum, je predložila svoj statut Trsta. V tem statutu ni nobenih skritih stvari. Stvar smo razumeli kratkomalo tako: Če gre za skrb za tržaško prebivalstvo, za mir in sodelovanje med tržaškimi Italijani in Slovenci, je treba dati vso lokalno zakonodajno in izvršno oblast v roke samemu tržaškemu prebivalstvu in zagotoviti dejansko demokratično ureditev v Trstu. Kolikor pa gre za to, da bi Trst mogel gospodarsko živeti samo od svoje službe zaledju, to se pravi Jugoslaviji in srednjeevropskim državam, je treba storiti takšne ukrepe, da bo gospodarsko povezan z Jugoslavijo in drugimi državami v zaledju. Zato smo predlagali realno unijo Trsta z Jugoslavijo. Razen tega je treba zagotoviti nadzorstvo Varnostnemu svetu nad izpolnjevanjem statuta v Trstu in preprečiti vsako ogrožanje tržaških meja ter tržaške nevtralnosti.

Takšna rešitev bi po našem mnenju zagotovila tržaškemu prebivalstvu popolno samoupravo, izključila narodnostna trenja in hkrati bi Trstu zagotovila življenje, Jugoslaviji in podonavskim deželam pa njihovo naravno pristanišče. Po tem takem mi nič ne skrivamo, ampak samo odkrito in jasno govorimo, da mora biti Trst v gospodarskem pogledu sestavni del svojega jugoslovanskega zaledja, in sicer prav s stališča intveresov samega Trsta. Toda na naše presenečenje se je pojavila z angleškim, ameriškim in delno tudi s francoskim predlogom statuta povsem drugačna koncepcija, ki je ne moremo imenovati demokratične in ki je Jugoslavija ne more sprejeti.

V čem je ta koncepcija? V tem, da ne odvzema Trsta le Jugoslaviji in ne le srednjeevropskemu zaledju, temveč ga odvzema tudi samim Tržačanom. Po tej koncepciji ni internacionalizacija v tem, da bi organizacija Združenih narodov zagotovila tržaškim prebivalcem samoupravo, demokratične pravice, narodnostno enakopravnost in mir, ampak v tem, da bi v Trstu uvedli enostransko oblast, ki bi držala v »disciplini« lokalno prebivalstvo. Po tem statutu je lokalna vlada kratkomalo izvršni organ guvernerja, zakonodajna zbornica pa posvetovalna korporacija, katere sklepe lahko guverner vselej anulira.

Kaj bi bil rezultat takšnega statuta? Rezultat bi bil, da bi bil Trst oporišče tiste države, ki bi se ji posrečilo zagotoviti si svoj vpliv na guvernerja. Vidite, kaj se je izmaličilo iz dolge razprave o Trstu: oporišče te ali druge tuje sile na Jadranskem morju, oporišče, kakršna so nam v zgodovini bojev za interesne sfere zelo dobro znana.

Rad bi iz vseh razlag jugoslovanske delegacije napravil nekaj splošnih ugotovitev. Te ugotovitve so v glavnem naslednje:

Ne moremo sprejeti predloga o razmejitvi z Italijo in Trstom

1. Jugoslovanska delegacija najodločneje zavrača predloge južnoafriške in brazilske delegacije. 2. Jugoslovanska delegacija ne more sprejeti predloga Sveta zunanjih ministrov niti glede meje med Italijo in Jugoslavijo niti glede meje med svobodnim Trstom in Jugoslavijo. Tako imenovana francoska črta pomeni na eni strani kršenje etnične črte, na drugi strani pa ni zvesta niti svojemu lastnemu načelu in ne načelu etničnega ravnotežja, ker pušča na vzhodu okrog 90.000 Italijanov — če vključimo tudi Italijane v Reki, Zadru in na otokih — na zahodu pa nad 200.000 Jugoslovanov, ne da bi bili pri tem všteti Jugoslovani v notranjosti Italije. 3. Da bi se dosegel sporazum, je Jugoslavija pripravljena pristati na posebni internacionalni status Trsta kot svobodnega mesta, toda tako, da bodo njegove meje omejene na področje Trsta in na njegovo najposrednejšo okolico ter tako, da bo Trst dovolj gospodarsko povezan z Jugoslavijo in z drugimi deželami svojega zaledja, ki jim lahko služi kot mednarodno pristanišče.

Iz vseh teh razlogov izjavljam v imenu jugoslovanske delegacije, da Jugoslavija ne bo sprejela nobenega sklepa in ne podpisala miru z Italijo, če ne bodo v sporazumu z Jugoslavijo popravljene krivice, ki jih dela narodom Jugoslavije francoska črta, krivice, ki jih je jugoslovanska delegacija v svoji prvi in v tej izjavi povsem jasno označila ter navedla. To prav tako velja za status Trsta. Jugoslovanska delegacija je postavila to vprašanje na tak nčin, ker gre tu za svobodo narodov Jugoslavije, za življenjska vprašanja narodov Jugoslavije, za pravico narodov Jugoslavije, pravico, ki se je ti narodi ne morejo odpovedati. Lahko se odpovemo mnogim stvarem, toda nikdar se ne bomo odpovedali svobodi in neodvisnosti. Drži, kakor je pravilno dejal delegat Sovjetske zveze Višinski, da v politiki ni vselej mogoče doseči maksimuma pravičnosti in da je treba včasih sprejeti dejstvo, češ, dvakrat dve je pet, a ne štiri. To drži in Jugoslavija ne odklanja, da bo spravljiva ter pripravljena do skrajnosti na kompromis, da bi se dosegel sporazum.

Zato torej je Jugoslavija predložila nov predlog meja, zato je pripravljena razpravljati o posameznih odsekih tega predloga, zato je pripravljena razpravljati o položaju Tržiča, zato je v načelu in pod določenimi pogoji sprejela ustanovitev svobodnega ozemlja Trsta itd. Toda konec koncev ima tudi to svojo mejo, čez katero nas je v preteklosti lahko vrgla samo sila, na kar pa ne bomo nikdar prostovoljno pristali. Ne ta konferenca in ne naši zavezniki nimajo nobene pravice zahtevati od nas podobne žrtve. Jugoslovanska vlada niti za zeleno mizo nima pravice, da bi se odrekla tega, za kar so se borili in dali svoje življenje vojaki Jugoslovanske armade in borci same Julijske krajine.

POLITIČNO-TERITORIALNA KOMISIJA ZA BOLGARIJO

Jugoslovanska delegacija postavlja vprašanje Egejske Makedonije

Pariz, 9. septembra. Posebni dopisnik Tanjuga poroča:

Po govoru sovjetskega delegata Novikova, ki je bil v politično teritorialni komisiji za Bolgarijo podprl upravičene zahteve Bolgarije glede priključitve zapadne Trakije, je spregovoril jugoslovanski delegat Moša Pijade, ki je rekel med drugim:

»Slišali smo ekspoze, ki sta ga podala v imenu grške in bolgarske vlade njuna predstavnika in morali bi preiti na diskusijo glede čl. 1.

Predvsem zahteva po bolgarskem ozemlju s strani grške vlade ni edina grška teritorialna zahteva na Balkanskem polotoku. Grški delegati dalje tudi zahtevajo znaten del Albanije. Grška propaganda, ki jo zalagajo grški uradni krogi, stalno zahteva tudi del Jugoslavije. Imel sem že priliko, da sem to izjavil na plenarnem zasedanju, pri čemer me grška delegacija ni demantirala. Glejte, čim je bil za vedno uničen nemški »Drang nach Osten«, je bil zamenjan z grško tendenco prodiranja proti severu, s tendenco, ki prav tako kliče v spomin steremljenje bizantinskega imperija.

Ako se zaradi pomanjkanja preciznih predlogov grške delegacije glede grško-bolgarske meje ozremo na izjave v ekspozeju, ki ga je grška vlada predložila Svetu ministrov za zunanje zadeve tik pred mirovno konferenco, bomo videli, da zahtevajo grški voditelji pod izgovorom jamstev in varnosti obširno bolgarsko ozemlje, dolgo 480 km, ki sega v globino do 60 km. To ozemlje, ki ga zahteva grški imperializem, se jasno deli na dva dela: Prvi del, vzhodno od reke Meste, in drugi del, zahodno od nje. Ozemlje, ki ga zahteva zahodno od reke Meste je del Makedonije, ki je bil ob priliki one nesrečne delitve med Srbijo, Bolgarijo in Grčijo izročen Bolgariji. V cilju obrambe meje slovanskega dela Makedonije, ki ga ima Grčija brez vsakih pravic, grški voditelji zahtevajo, da se jim dodeli še drugi del razkosane Makedonije. Na ta način se pojavlja makedonsko vprašanje, ki je dobro znano evropski diplomaciji 19. stoletja, v novi luči preko grških zahtev do etničnega dela makedonskega ozemlja. Samo po sebi je razumljivo, da je tukaj Jugoslavija najneposrednejše prizadeta.

Do leta 1912 je bila vsa Makedonija z ostalimi pokrajinami del evropske Turčije. Makedonski narod je živel pod turškim jarmom v najslabših razmerah vzhodnjaškega fevdalizma. Vsi ti pogoji, ki so vredni srednjega veka, so v marsičem zadržali proces razvoja makedonskega naroda. Leta 1903 je prišlo do oborožene vstaje makedonskega naroda. Herojska borba, ki je trajala nekaj mesecev, je bila v krvi zadušena. In sedaj hoče grška vlada, ki proti načelu pravice narodov do samoodločbe drži velik del Makedonije, ki je naseljen z makedonskimi Slovani, sebi zagotoviti to lastnino, ki si jo je nepravično pridobila, in to s priključitvijo Grčiji še drugega dela slovanske Makedonije, kjer vse prebivalstvo, kakor tudi prebivalstvo Egejske Makedonije, ki pripada Grčiji, teži samo po svobodi in nacionalni enotnosti. Kot predstavnik države, ki je v novejšem času z veseljem priznala makedonskemu narodu pravico, da se organizira v svoboden narod, protestiram proti vsakemu poizkusu grške vlade, da zasužnji prebivalstvo Pirinske Makedonije, da ga postavi v težko krvavo suženjstvo, ki ga prenašajo stotisoči slovanskih Makedoncev v Grčiji že skoro 40 let in ki ga je sedanji režim privedel do najvišje stopnje krutosti.

Zaradi tega se jugoslovanska delegacija, ko postavlja vprašanja Egejske Makedonije, ki danes preživlja najbolj tragične dneve svoje zgodovine pod brutalnim zatiranjem, popolnoma zaveda, da prispeva največjo pomoč h končni vzpostavitvi miru na Balkanu, kakor tudi k vzpostavitvi trajnega in bratskega prijateljstva med vsemi balkanskimi narodi, pri čemer mislimo tu tako grški narod, kakor tudi narode Jugoslavije, Bolgarije in Albanije.

Ne bojimo se obtožb, ki jih bodo gotovo izrazili proti nam predstavniki grške vlade zaradi tega, ker smo postavili to vprašanje. Po drugi strani smo prepričani, da bo grški narod, ki se je hrabro boril za osvoboditev izpod fašističnega jarma in za demokracijo, brez težav razumel, da nas ideali bratske enotnosti vseh balkanskih narodov, varnosti in demokracije silijo k temu, da priznamo makedonskemu narodu vse pravice do svobode in nacionalne enotnosti, ki jih vsi zahtevajo zase.

Bebler govoril v komisiji za Italijo

Pariz, 9. sept. (Afp) Danes dopoldne so zasedale tri komisije: politična komisija za Italijo, ekonomska komisija za Balkan in vojaška komisija.

Politična komisija za Italijo je proučevala bodočo italijansko-jugoslovansko mejo in poslušala zanimiva izvajanja jugoslovanskega delegata Beblerja o najsevernejšem sektorju te meje — Kanalski dolini.

V ekonomski komisiji za Balkan je bila precej vroča diskusija o književni, industrijski in umetniški lastnini v Romuniji. Vprašanje je bilo končno odloženo. O tej zadevi bodo poslušali tudi romunsko delegacijo.

Vojaška komisija je skoraj končala razmotrivanje vojaških členov mirovne pogodbe z Italijo in bo prihodajič lahko naredila bilanco o prvem poglavju svojega dela.

Generalna skupščina se bo sestala 23. oktobra

Pariz, 9. sept. (Afp) Sedaj je uradno odločeno, da se bo pariška konferenca za en mesec podaljšala. To je rezultat sestanka »štirih« ali bolje »petih velikih«, ki je bil včeraj zvečer. Sestanku je prisostvoval tudi Spaak v svojstvu predsednika Generalne skupščine organizacije Združenih narodov.

V tem svojstvu se je Spaak ugodno izjavil za to, da se zasedanje Generalne skupščine odloži do 23. oktobra.

Omeniti je treba tudi, da je bilo sklenjeno takoj po končani mirovni konferenci, torej ob začetku dela organizacije ZN, pričeti z definitivno izdelavo mirovnih pogodb. Ureditev nemškega problema in splošna oblika konstrukcije miru v Evropi je v resnici nujnega značaja. Na ta način bo do prihodnjega januarja diplomatsko delo praktično neprekinjeno.

Slovenski narodno-osvobodilni svet se je sestal k II. zasedanju

Ljubljana, 9. septembra.

Danes dopoldne se je v frančiškanski dvorani začelo II. redno zasedanje Slovenskega narodno osvobodilnega sveta. Zasedanje bo s sprejetjem zakona o ustavodajni skupščini Ljudske republike Slovenije in zakona o volitvah v ustavodajno skupščino pripravilo vse potrebno za volitve v ustavodajno skupščino LR Slovenije in za nadaljno graditev slovenske državnosti v okviru Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Ob 10. uri dopoldne so se v slavnostno pripravljeni dvorani zbrali člani SNOS-a, na galeriji pa predstavniki množičnih organizacij, ustanov in ostalo občinstvo. Kmalu nato so stopili v dvorano vsi člani vlade LR Slovenije na čelu s predsednikom tovarišem Mihom Marinkom. Prihod ljudske vlade so člani SNOS-a in občinstvo pozdravili s ploskanjem. Zatem je svoja mesta zasedel Prezidij SNOS-a na čelu s predsednikom tov. Josipom Vidmarjem, podpredsednikoma Jožetom Rusom in Edvardom Kocbekom ter sekretarjem Francem Lubejem, člani vlade, SNOS-a in občinstvo so prav tako s ploskanjem pozdravili njegov prihod.

Predsednik Prezidija SNOS-a tov. Josip Vidmar je najprej prečital ukaz o sklicanju SNOS-a k II. zasedanju, nato pa je sekretar tov. Franc Lubej prečital imena vseh članov SNOS-a. Predsednik je ugotovil, da je od 120 članov SNOS-a navzočih 78, to je več kot polovica, zaradi česar more zasedanje sprejemati veljavne sklepe. Predsednik je ugotovil, da je od I. zasedanja padlo v narodno osvobodilni borbi 12 članov SNOS-a in da je dolžnost SNOS-a, spomniti se teh žrtev. Ko so člani SNOS-a z enominutnim molkom stoje počastili njihov spomin, sta bila za zapisnikarja izvoljena Dušan Pirjevec in Jože Kocbek.

Predsednik je sporočil, da je vlada LR Slovenije poslala Prezidiju SNOS-a dva dopisa in ju prečital. V prvem dopisu od 28. avgusta je vlada predlagala uzakonitev zakona o ustavodajni skupščini in o volitvah v ustavodajno skupščino, v drugem dopisu od 9. septembra pa je predlagala izpremembo in uzakonitev zakona o upravni razdelitvi LR Slovenije. Z ozirom na vse to je predsednik Prezidija SNOS-a predlagal naslednji dnevni red: 1. poročilo SNOS-a o svojem delu od I. do II. rednega zasedanja, 2. ekspoze predsednika vlade tov. Mihe Marinka, 3. predlog zakona o ustavodajni skupščini, 4. predlog zakona o volitvah v ustavodajno skupščino in 5. predlog zakona o izpremembah in dopolnitvah zakona o upravni razdelitvi LRS. Člani SNOS-a so soglasno sprejeli predlagani dnevni red.

Zasedanje je nato prešlo na prvo točko dnevnega reda, na poročilo Prezidija SNOS-a o svojem delu za dobo od I. zasedanja do II. zasedanja. Poročilo je predložil sekretar prezidija SNOS-a tov. Franc Lubej.

Prezidij SNOS-a in vlada LR Slovenije na II. zasedanju SNOS-a.

Poročilo Prezidija slovenskega narodno-osvobodilnega sveta

Poročilo v začetku navaja, kako je Slovenski narodno osvobodilni svet v svojem razvoju v petih letih prešel najrazličnejše stopnje. 27. aprila 1941 je bila ustanovljena **Osvobodilna fronta slovenskega naroda**, oblikovana Ivršni odbor Osvobodilne fronte kot ožje in **Vrhovni plenum OF** kot širše vodstvo Osvobodilne fronte. Že septembra 1941 pa se je Vrhovni plenum OF konstituiral v **Slovenski narodno osvobodilni odbor — SNOO** in s tem v vrhovno, zakonito slovensko narodno oblast.

S pridobitvijo prvega svobodnega ozemlja je SNOO odnosno IOOF junija 1942 imenoval poverjeništva za posamezne panoge javnega življenja in preko teh izvajal svojo izvršno funkcijo na osvobojenem ozemlju. Tako so bile imenovane tudi prve gospodarske komisije. Junija in julija 1942 so bile na vsem osvobojenem ozemlju prve volitve v NOO, ki so bili od tedaj najnižji organi ljudske oblasti pod vodstvom SNOO-ja.

IOOF je bil kot vodstvo slovenskega osvobodilnega gibanja vso dobo najtesneje povezan z Vrhovnim štabom NOV in POJ, v katerem je bilo združeno vojaško in politično vodstvo osvobodilnega gibanja narodov Jugoslavije. Novembra 1942 je bilo v Bihaču I. zasedanje AVNOJ-a. IOOF je imenoval za to zasedanje delegacijo, ki pa se zaradi sovražnikove ofenzive tega I. zasedanja AVNOJ-a ni mogla udeležiti. Prav iz te najožje povezanosti skupne borbe izvira nova, globoka, neusahljiva ljubezen slovenskega ljudstva do nove Jugoslavije in njenih narodov, ena največjih pridobitev narodno osvobodilne fronte.

Od zbora v Kočevju do I. zasedanja SNOS-a

Velik korak v razvoju ljudske oblasti je bil storjen po kapitulaciji Italije. Razen Ljubljane je bila osvobojena vsa Ljubljanska pokrajina in Primorska. Na Primorskem je ljudstvo vstalo k vstaji, ki nima primera v zgodovini in ki je globoka, utemeljena v trpljenju primorskega ljudstva pod fašizmom, moralnem zdravju primorskega ljudstva, njegovi ljubezni do svobode in zato do demokratične Jugoslavije. Dne 16. septembra 1943 je Predsedstvo SNOO sprejelo zgodovinski sklep o priključitvi Slovenskega Primorja k združeni Sloveniji. Od 20.—25. septembra tistega leta so bile na vsem osvobojenem ozemlju splošne javne volitve na osnovi Odloka SNOO o volitvah v Zbor odposlancev slovenskega naroda. Na neosvobojenem ozemlju v Ljubljani, na Gorenjskem in na Štajerskem so bile prav tako izvedene volitve na osnovi istega odloka, toda tajno in v okviru organizacij OF.

Od 1.—3. oktobra 1943 je bil v Kočevju Zbor odposlancev slovenskega naroda, katerega se je udeležilo 572 izvoljenih poslancev. Razen teh so bili prisotni še delegati AVNOJ-a, ZAMNOH-a, Vrhovnega štaba, Glavnih štabov Slovenije in Hrvatske ter zastopniki množičnih organizacij. Zbor je pretresal vsa važna vprašanja slovenske narodne osvobodilne borbe ter o njih izdal obvezne sklepe zgodovinske važnosti.

Zbor odposlancev je izrekel priznanje Izvršnemu odboru OF za uspešno vodstvo narodno osvobodilnega gibanja, odobril njegovo delo in ga pooblastil za vodstvo za ves čas narodno osvobodilne vojne. Sprejel je sklep o splošni mobilizaciji vse ljudske sile in vseh gmotnih sredstev slovenskega naroda.

Izvoljen je bil Plenum SNOO z 120 člani kot najvišje politično predstavništvo slovenskega naroda, kot prvi slovenski parlament. Dalje je bilo izvoljeno Predsedstvo SNOO, istovetno s takratnim odborom OF ter 42 članska delegacija SNOO za II. zasedanje AVNOJ-a. Zbor odposlancev slovenskega naroda je z resolucijo in proglasom na slovenski narod končal svoje delo.

V času po Kočevskem zboru je Predsedstvo SNOO imenovalo Upravno komisijo pri Predsedstvu SNOO, ki je vodila posamezne panoge dela na osvobojenem ozemlju. Novembra 1943 je odpotovala na II. zasedanje AVNOJ-a v Jajce 17-članska delegacija slovenskega naroda.

Od I. zasedanja SNOS-a do osvoboditve

Drugi veliki mejnik v izgradnji ljudske oblasti je bilo I. zasedanje SNOO 19. in 20. februarja 1944 v Črnomlju, kjer je bil preimenovan **Slovenski narodno osvobodilni svet** (SNOS). Prvo zasedanje SNOS-a se je močno razlikovalo od Zbora v Kočevju. Dočim je Kočevski zbor reševal predvsem politična vprašanja, ki naj bi okrepila osvobodilno gibanje, so bili na I. zasedanju SNOS-a močno razširjeni temelji v izgradnji narodne oblasti in slovenske državnosti v okviru zvezne Jugoslavije. Težišče razprav je bilo o izpopolnitvi narodne ljudske demokracije, o gospodarskih, kulturnih in prosvetnih vprašanjih. Vsi sklepi so bili v popolnem skladu s sklepi II. zasedanja AVNOJ-a. Zato je bilo I. zasedanje SNOS-a velikega pomena za izgradnjo federativne Jugoslavije, prav kakor je bilo drugo zasedanje AVNOJ-a velike važnosti za izgradnjo državnosti republike Slovenije.

Na I. zasedanju SNOS-a je bila sprejeta dolga vrsta važnih odlokov in sklepov.

Po I. zasedanju SNOS-a je Predsedstvo SNOS-a osredotočilo svoje delo za izgradnjo vrhovnih organov uprave. V smislu Deklaracije o vzpostavitvi NKOS-a so bili po vrsti ustanovljeni odseki pri Predsedstvu SNOS-a za posamezne stroke dela, ki so se takoj povezali z ustreznimi poverjeništvi NKOJ-a. V Predsedstvu SNOS-a so posamezni člani prevzeli referate odsekov, dočim je za delo posameznih odsekov odgovarjalo napram NKOJ-u Predsedstvo v celoti. Postavljen je bil glavni javni tožilec ter ustanovljen Denarni zavod Slovenije. Gibanje in nadzor prebivalstva je bilo urejeno z Odlokom o uvedbi potnih dovolilnic. Z odlokom o ureditvi narodnih sodišč je bilo sodstvo v Sloveniji postavljeno na nove osnove.

Spomladi 1945 je slavna bratska Rdeča armada stopila v Prekmurju na slovenska tla. Začelo se je osvobajanje Slovenije. Naša IV. armada je 1. maja osvobodila Trst in v desetih dneh je bila svobodna vsa Slovenija. Predsedstvo SNOS-a je z ostalim vodstvom narodno osvobodilnega gibanja na četrto obletnico ustanovitve OF odšlo v Slovensko Primorje, kjer je 5. maja v Ajdovščini izdalo Zakon o narodni vladi Slovenije in tega dne z Ukazom imenovalo prvo Narodno vlado Slovenije.

S tem zgodovinskim aktom Predsedstva SNOS-a je bil izvršen nov, tokrat mogočen korak v nadaljnji izgradnji slovenske ljudske oblasti. Izvršni odbor Osvobodilne fronte je s tem prenehal izvrševati oblastvene funkcije in predstavlja od tedaj samo še najvišje vodstvo političnega gibanja slovenskega naroda. Z imenovanjem vlade je izvršna funkcija prešla na vlado in Predsedstvo SNOS-a izvršuje od tedaj samo zakonodajno funkcijo.

9. maja je naša slavna Jugoslovanska armada osvobodila Ljubljano, 10. maja pa je vodstvo narodno osvobodilnega gibanja s Predsedstvom SNOS-a in vlado ob nepopisnih prizorih sreče vkorakalo v osvobojeno prestolnico.

Od osvoboditve do II. zasedanja SNOS-a

Po osvoboditvi je moglo Predsedstvo SNOS-a razviti živo zakonodajno delo. Eden prvih zakonov, ki ga je izdalo po osvoboditvi, je bil Zakon o kaznovanju zločinov in prestopkov zoper slovensko narodno čast. Od 5. maja 1945 do današnjega zasedanja je Predsedstvo SNOS-a izdalo 64 zakonov, odlokov in ukazov. Vsi zakoni Predsedstva SNOS-a, izdani med okupacijo od I. zasedanja SNOS-a do osvoboditve Ljubljane, kakor tudi oni, izdani v Ljubljani, čakajo potrditve SNOS-a na tem zasedanju.

Po osvoboditvi so morale pridobitve narodno osvobodilne borbe dobiti za državno celoto svojo zakonsko obliko. Z zakoni, ki so bili sprejeti na spomladanskem zasedanju v Beogradu, je bila v glavnem končana osnovna izgradnja ljudske oblasti v FLRJ in prišel je čas, da izvršimo to tudi v posameznih ljudskih republikah.

Doba 15 povojnih mesecev je bila v Sloveniji bogato izkoriščana za obnovo našega gospodarstva in za izgradnjo ljudske oblasti. Tem nalogam ustrezna je bila tudi vsebina zakonov, ki jih je Predsedstvo SNOS-a izdalo od osvoboditve do danes.

Med najvažnejše zakone te dobe moramo šteti zakone z gospodarskega področja. Med te spadajo Zakon o agrarni reformi in kolonizaciji v Sloveniji, Zakon o razdelitvi posestev, ki jih obdelujejo koloni in viničarji, finančni zakon za leto 1946, Zakon o obvezni obdelavi kmetijskih zemljišč in začasni ureditvi zemljiškega zakupa, Odlok o Iniciativnem zadružnem odboru za Slovenijo, Zakon o pooblastitvi vlade LRS za ustanovitev za narodno gospodarstvo na območju Slovenije potrebnih državnih trgovskih podjetij, Zakon o začasni ureditvi ribarstva v Sloveniji, Začasni zakon o lovu, Ukaz o določitvi gospodarskih podjetij republiškega značaja.

Na osnovi Ustave FLRJ, zveznih gospodarskih zakonov in zgoraj navedenih zakonov je delovno ljudstvo v Sloveniji dejansko postalo gospodar na svoji zemlji. Zemlja je prišla v last tistemu, ki jo obdeluje. Naš mali in srednji kmet si je gospodarsko opomogel, za viničarje je minila suženjska doba. Okrepil se je drž. in zadr. gospod. sektor, zavarovana je oblast delovnega ljudstva, ki je šlo v borbo za svojo popolno svobodo, to je za izgon okupatorja in za svobodo pred izkoriščevalci. FLRJ je danes resnično domovina delovnega ljudstva, katerega ni treba učiti patriotizma. Delavski razred je kakor med narodno osvobodilno borbo tudi danes s svojim prostovoljnim in udarniškim delom prvi junak na fronti dela. Mladina, ki je med vojno polnila partizanske brigade, se zbira danes v mladinskih delovnih brigadah, prvih kovačnicah volje za borbo, zmago, svobodo in napredek. V Jugoslaviji je največji ponos mladega državljana, če je vozil samokolnico na Mladinski progi v Brčkem. Železnice, ceste, nasipi na Ježici, Vrhniki, Pesnici, Beli Krajini to je danes vsebina mladinskih razgovorov. Delavec, kmet, izobraženec, mladina, vojska, žene to so danes stebri nove demokratične Jugoslavije. Vsi ti stebri so zvezani z jekleno verigo množičnih organizacij in bratstva. Kako slabotni so proti tej sili bedni izdajalci zunaj in znotraj naših mej. Svobodno organizirano ljudstvo hodi s stisnjeno pestjo in s pesmijo na delo za obnovo in izgradnjo svoje zemlje. V tej zemlji sovražnikom delovnega ljudstva ni več mesta.

Danes je razvoj političnega življenja v Sloveniji v popolnem skladu s političnim razvojem v Jugoslaviji dozorel do stopnje, ko je treba začasne organe oblasti, postavljene v vojni dobi, nadomestiti z novim, po načelih široke ljudske demokracije izvoljenim narodnim predstavništvom. Zato bomo morali v najbližnjem času izvesti volitve v ustavodajno skupščino LR Slovenije.

Današnje II. zasedanje SNOS-a je v prestolnici osvobojene domovine po zmagi nad fašizmom, h kateri je tudi SNOS prispeval svoj delež. Današnje zasedanje bo zadnje zasedanje SNOS-a in ima zato poseben značaj in posebne naloge. Je zaključek dobe začasnega, vojnega urejevanja našega političnega življenja in prehod v novo razdobje reševanja vprašanj notranje izgradnje naše republike v bodoči Ustavodajni skupščini Ljudske republike Slovenije. Zasedanje ima nalogo oceniti zakonodajno delo Predsedstva SNOS-a za dobo med obema zasedanjema, sprejeti zakone, ki naj tvorijo prehod v ustavno življenje slovenske državnosti in sprejeti sklepe za neprekinjeno funkcijo vrhovnih organov oblasti za dobo razpusta SNOS-a do sklicanja Ustavodajne skupščine LR Slovenije.

Ko apeliramo na SNOS, da potrdi zakone in odloke, ki jih je izdal Prezidij SNOS-a v teku svojega dela, smo prepričani, da bo na tem zasedanju do kraja izpolnil svojo zgodovinsko nalogo.

Tovariši, slovenski narod še ni dokončal borbe, v katero je šel pred petimi leti za svojo Osvobodilno fronto. Zunaj mej naše svobodne republike je skoraj petina naših bratov in sester. Slovenski narod ima izjemen, nezavidljiv položaj, da se tudi po zmagi nad fašizmom ne more ves posvetiti obnovi svojo porušene domovine, temveč se mora še dalje boriti za osvoboditev in združitev. Boriti se mora ne samo proti fašizmu, reakciji in imperializmu premagane Italije in Avstrije, temveč tudi proti nerazumevanju nekaterih svojih zaveznikov. V tej borbi vztraja in bo vztrajalo slovensko ljudstvo do končne pravične zmage na obeh straneh nekdanje krivične meje, katere slovensko ljudstvo ni nikdar priznalo in katero je v zadnji štiriletni borbi s krvjo prestavilo na pravo mesto. Prvič v slovenski zgodovini je ta borba ob mogočni podpori vse FLRJ, vseh njenih narodov, ob pomoči vseh slovanskih narodov s Sovjetsko zvezo na čelu in s podporo vseh demokratičnih sil sveta, spet s Sovjetsko zvezo na čelu. Mirovna konferenca v Parizu, ki se vrši te dni, ima nalogo zavarovati mir in pridobiti vsem narodom, tudi slovenskemu, njihove pravice. Nova Jugoslavija z maršalom Titom na čelu ne misli odložiti nobenega svojega, v borbi in zmagi pridobljenega orožja, dokler ne bodo dosežene vse pravice naših narodov.

Poleg tega so pred nami dolgotrajne in resne dolžnosti. Še bolj bomo morali dvigniti našo domovino gospodarsko, politično in kulturno, dvigniti jo na tisto stopnjo, katero so imeli pred očmi naši najboljši, ko so padli za bodočo srečo svoje domovine. Tudi današnje zasedanje mora prispevati k temu cilju. Naša naloga je, da tudi v bodoče storimo vse, da bo končno tudi osvobojeni in združeni slovenski narod izrazil svojo suvereno voljo o svojih življenjskih vprašanjih v okviru FLRJ.

Za poročilom je sledila diskusija, h kateri se je prijavilo pet govornikov. Ljudski poslanec tov. dr. Makso Šnuderl je prikazal razvoj slovenske državnosti v okviru FLRJ in ugotovil, da je vse naše delo že med samo narodno osvobodilno borbo temeljilo na zakonitosti in novem pravnem redu, ki si ga je naše ljudstvo ustvarjalo v borbi in graditvi ljudske oblasti. Članica SNOS-a tovarišica Angelca Ocepek je v svojem govoru naglasila, da so se ljudske množice že od začetka enotno oklenile Osvobodilne fronte, ki so jo že tedaj med okupacijo priznavale za edino svojo oblast.

Član SNOS-a in minister Ivan Hribar je v svojem govoru prikazal rast ljudske oblasti in terenskih odborov OF, organizatorjev borbe. Poudaril je, da je ljudstvo kljub okupatorjevemu terorju kot edino svojo oblast priznavalo Osvobodilno fronto. Orisal je nadaljnji razvoj ljudske oblasti in naglasil, da je rasla vzporedno z našo vojsko. Na koncu je dejal, da se naša ljudska oblast sedaj prav tako vztrajno bori v obnovi za gospodarsko utrditev države, kot se je v borbi za nacionalno osvoboditev.

Član SNOS-a Polde Maček je kot delavec govoril v imenu delavskega razreda. Naglasil je velik delež delavskega razreda v borbi za svobodo in ljudsko oblast, ki je delavcu dala in mu daje vse to, za kar se je izkoriščani delavski razred vsa leta zaman boril v stari Jugoslaviji. Član SNOS-a Maks Krmelj pa je kot kmet spregovoril v imenu kmečkega delovnega ljudstva. Govoril je o udeležbi kmečkih množic v narodno osvobodilni borbi in podčrtal, da je šele ljudska oblast z zakonom o agrarni reformi vrnila kmetu njegovo zemljo. Vsi govorniki so na koncu svojih govorov izjavljali, da bodo glasovali za poročilo.

Zatem je predsednik dal na glasovanje poročilo, ki je bilo soglasno sprejeto. Sekretar je po izglasovanem poročilu prečital vse zakone, sklepe in odloke, ki jih je Prezidij SNOS-a izdal od 12. marca 1944 do 5. septembra 1946. Vsi zakoni, sklepi in odloki so bili soglasno sprejeti.

Ob 12. 30 je predsednik zaključil dopoldansko zasedanje in objavil, da se današnje zasedanje nadaljuje ob 16. uri.

Na popoldanskem zasedanju je predsednik vlade LRS Miha Marinko podal poročilo o delu vlade

Ob 16 se je zasedanje nadaljevalo. Predsednik SNOS-a Jože Vidmar je dal besedo predsedniku vlade LRS Mihi Marinku, ki je podal svoje poročilo. Izčrpno poročilo predsednika vlade o velikem in obsežnem delu prve slovenske vlade v poldrugem letu po osvobojenju bomo objavili jutri.

Po poročilu predsednika vlade so se oglasili k razpravi o ekspozeju odposlanec in pesnik Oton Župančič. Nato sta spregovorila podpredsednik Prezidija dr. Joža Rus in podpredsednik Prezidija Edvard Kocbek. Oba sta spregovorila o delu, ki ga je opravila vlada in se izjavila, da bosta glasovala za poročilo. Za njima so govorili Bogdan Osolnik, Fr. Svetek, major Štefan Pavšič, France Kimovec, Viktor Avbelj, duhovnik Jože Lampret in Jernej Stante. Vsi so se izjavili, da bodo glasovali za poročilo vlade. Na koncu je bilo poročilo vlade soglasno sprejeto.

Dnevno povelje generalisima Stalina ob Dnevu tankistov

Moskva, 9. septembra (Tass). Minister oboroženih sil ZSSR, generalisim Sovjetske zveze J. V. Stalin, je naslovil ob dnevu tankistov na sovjetske tankiste in graditelje tankov naslednje povelje:

V letih velike Domovinske vojne so odigrale tankovske in motorizirane čete sovjetske armade veliko vlogo pri uničenju fašistične Nemčije in imperialistične Japonske. Na bojnih poljanah so pokazali sovjetski tankisti brezprimerno hrabrost in častno izpolnili svoj dolg do domovine.

Delavci in delavke, konstruktorji in inženirji tankovske industrije so v težkih pogojih vojnega časa oskrbovali naše tankovske in motorizirane čete s prvovrstnimi tanki in motoriziranim topništvom.

Ko danes praznujemo dan tankistov, slavijo sovjetsko ljudstvo in njegove oborožene sile junaške branitelje naše domovine — sovjetske tankiste — ter poudarjajo zasluge graditeljev tankov pri preskrbovanju oboroženih sil z oklepnim orožjem.

Tovariši tankisti in graditelji tankov!

Tovariši vojaki, mornarji, podoficirji in zastavniki!

Tovariši oficirji, generali in admirali!

Pozdravljam vas in vam čestitam k vseljudskemu prazniku — dnevu tankistov. Tankistom, konstruktorjem in vsem delavcem tankovske industrije želim nadaljnjih uspehov na polju izpopolnjevanja tankovskih in motoriziranih čet sovjetske armade.

Na čast dneva tankistov ukazujem:

Danes, 8. septembra, naj se organizira v Moskvi na Rdečem trgu parada IV. gardne kantemirovske tankovske divizije. V prestolnici naše domovine, Moskvi, in prestolnicah zveznih republik naj se izstrelijo salve 20 topovskih strelov.

Živeli sovjetski tankisti in graditelji tankov!

Živele sovjetske oborožene sile!

Živela močna Sovjetska zveza!

Minister za oborožene sile ZSSR, generalisim Sovjetske zveze J. V. Stalin.

Živel 10. september - dan Jugoslovanske mornarice

Pred štirimi leti — dne 10. septembra 1942 — je bil po odredbi vrhovnega komandanta maršala Tita osnovan prvi mornariški odred v Podgori. Ta datum smatramo kot ustanovni dan naše mornarice. Letos že drugič slavimo Dan mornarice, ki ni le praznik naših mornarjev in vse Jugoslovanske armade, temveč praznik vseh narodov Jugoslavije. Kajti ta v borbah rojena in s takimi zmagami ovenčana mornarica je res njihova; v vojni jim je pomagala izgnati sovražnika in priboriti svobodo, danes in v bodoče pa je zaščitnik priborjene svobode in vseh pridobitev borbe, je čuvar naše obale in naših meja.

Naši mornarji so začeli borbo z močno oboroženimi sovražnikovimi ladjami goloroki, z lesenimi čolni, ustvarjali in razvijali so našo mornarico z veliko ljubeznijo do neodvisnosti in svobode domovine. »Morda so tedaj mnogi, ki niso poznali našega človeka in našega borca, smatrali kot nekako avanturo tisto, kar smo takrat pripravljali na Jadranskem morju, kjer je gospodaril nevaren in močan okupator. Za človeka, ki ni poznal jeklenega srca naših ljudi, bi to res pomenilo avanturo, mi pa smo verovali, da se bo ta avantura pri nas uresničila in da bomo z lesenimi čolni zadajali sovražniku resne udarce,« je rekel maršal Tito 27. julija 1946 jugoslovanskim mornarjem v Splitu.

Iz diverzantskih skupin se je razvilo majhno ladjevje, ki se je v boju neprestano množilo in krepilo. Mlada Jugoslovanska mornarica je pokazala silna junaštva tako v času velikih sovražnikovih ofenziv kot pri napadih na otoke, pri osvobajanju naše zemlje, pri prevažanju ranjencev, beguncev in materiala. V osvobodilni borbi so enote Jugoslovanske mornarice zajele in pobile 3816 sovražnikovih vojakov, zaplenile 4 torpedne, 6 eksplozivnih in 3 invazijske čolne, 7 oboroženih transportnih ladij, več jadrnic in čolnov, 100 topov, 572 strojnic, 7419 pušk itd. Čez morje so prepeljale v Italijo 16.000 ranjencev in 35.000 ljudi, ki so zbežali pred sovražnikom. Pokazale so vsemu svetu, kolikšna je ljubezen naših pomorcev, mornarjev in ribičev za svobodo svojega ljudstva, svojega morja in Primorja, s kakšno neustrašljivostjo, upornostjo in silnostjo so se znali boriti, čeprav s primitivnimi sredstvi. Slavne stoletne tradicije naših pomorcev, ki so znani po vsem svetu, so zažarele v osvobodilni borbi naših narodov v vsej svoji veličini.

Zaupali smo ji čuvanje naše meje na Jadranu. Toda komaj je končana težka vojna, že so včerajšji poraženci začeli postavljati zahteve po Jadranu, po lukah in zemlji na jugoslovanskih tleh. Zato moramo ustvariti našo mornarico tako, da bo lahko vršila svoje naloge v državi, kot je naša nova Jugoslavija. Na ta način bomo dali ljudem z močno voljo in jeklenimi srci tista sredstva, s katerimi bodo mogli res učinkovito varovati in braniti našo obalo in naše morje, tako da bomo živeli v miru, da ne bo nihče upal siliti v naše meje, da ne bo nihče smatral Jadranskega morja za svoje jezero.

Poleg zgraditve močne mornarice pa naša država posveča vso pozornost vzgoji in zgraditvi novih mornarjev, mladega naraščaja. V teh dneh stopajo pred naborne komisije mladeniči, med katerimi bodo mnogi dodeljeni naši mornarici in ki bodo od starih mornarjev — borcev prevzeli slavne tradicije naše mornarice. V Jugoslovanski mornarici se bodo tehnično in politično izgradili, tako da bodo postali visoko izobraženi mornarji in oficirji. Štiriletna služba na ladjah bo dragocena šola za mlade kadre. Dvignili se bodo kulturno in usposobili kot strojniki, strugarji, električarji, krmilarji itd. Po vrnitvi v podjetja in delavnice pa bodo svoje strokovno in politično znanje koristno uporabili v splošni delovni napor za boljšo zgraditev domovine.

Vse te naloge so težke, toda narodi Jugoslavije jih bodo lahko izpolnili, ker se zavedajo njihove neprecenljive važnosti in nujnosti. Praznik Dneva mornarice je zato dan zaobljube vseh nas, da bomo s svojim delom prispevali k ustvaritvi močnega brodovja, močne mornarice, ker je ta važen pogoj ohranitve naše svobode in dragocen porok in čuvar naše neodvisnosti.

Povelje vrhovnega komandanta oboroženih sil FLRJ za 10. september 1946

Beograd, 9. september.

Tovariši mornarji, podoficirji, oficirji in admirali Jugoslovanske mornarice!

10. septembra tega leta bo minulo pet let, odkar je bila ustvarjena nova Jugoslovanska mornarica. Nastala je kot logična posledica brezkompromisne in herojske oborožene borbe naših narodov proti okupatorjem povsod, kjer koli so se nahajali v naši domovini. Od tega zgodovinskega dne okupatorji in njihovi ustaški kvizlingovci na morju niso imeli več miru. Slabo oboroženi, na lesenih ladjah, toda z doslej še nepoznano smelostjo in upornostjo, so sinovi naše Dalmacije neprenehoma zadajali težke udarce premočnemu sovražniku in s tem dajali svoj dragoceni doprinos za splošno dobro jugoslovanskih narodov, za njihovo svobodo in neodvisnost.

Tovariši!

Vam so narodi FLRJ zaupali, da stražite naše prekrasno Jadransko morje, ponos vseh naših narodov. Bodite še v naprej tako vztrajni pri učenju in obvladovanju sodobne tehnike, pri izgradnji in razvoju naše mlade, toda slavne mornarice v miru, kakor ste bili smeli in vztrajni v najtežjih dneh osvobodilne vojne! Ostanite zvesti slavnim tradicijam vaših prednikov - mornarjev, gojite in prenašajte v nove generacije mornarjev borbene tradicije, junaštvo in odpor borcev - mornarjev iz velike osvobodilne vojne.

Tovariši mornarji, podoficirji, oficirji in admirali!

Čestitam vam k rojstnemu dnevu naše mornarice z vero, da boste izvršili vse naloge, ki bodo postavljene pred vas.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Vrhovni komandant oboroženih sil FLRJ, maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito.

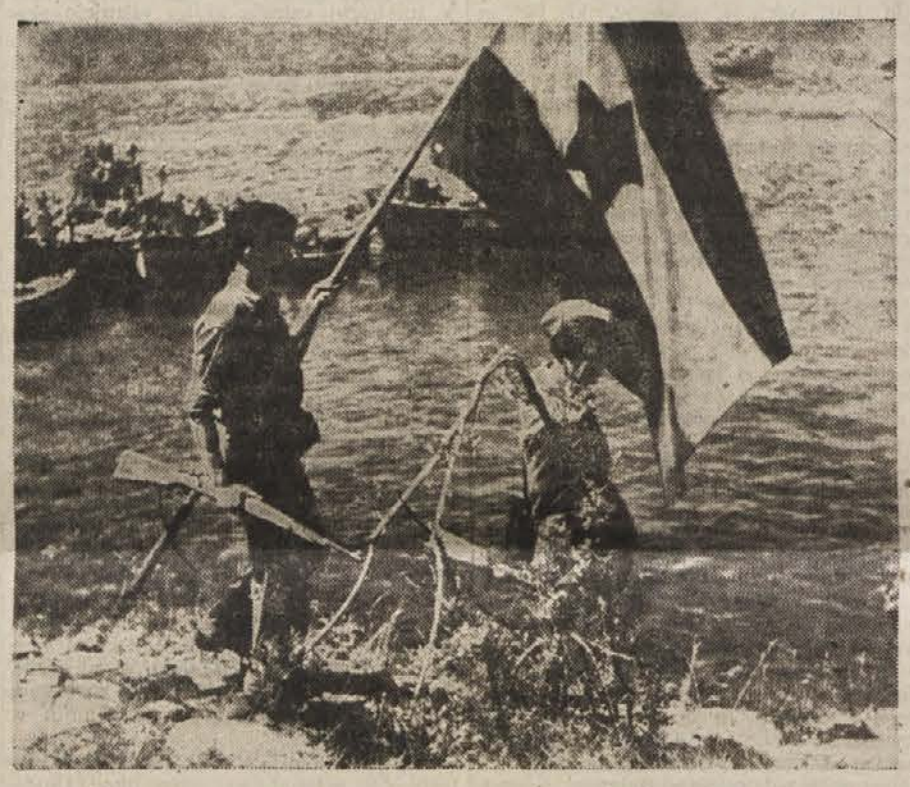

Izkrcavanje naše mornarice v Istri leta 1945.

Naši mornarji na fizkulturni paradi v Beogradu.

GOVOR VLADIMIRJA SIMIČA V EKONOMSKI KOMISIJI ZA ITALIJO

Reparacije, ki jih zahteva Jugoslavija od Italije, predstavljajo samo deveti del prizadejane škode

Pariz, 8. septembra. Posebni dopisnik Tanjuga poroča:

Na seji ekonomske komisije za Italijo so obrazložile svoje stališče glede vprašanja italijanskih reparacij delegacije Poljske, Jugoslavije in Belgije.

Poljska delegacija zahteva za reparacije 10 milijonov dolarjev, ki bi jih Italija mogla plačati Poljski s črtanjem poljskih dolgov Italiji.

Belgijska delegacija je izjavila, da je treba razlikovati med Jugoslavijo, Grčijo in Albanijo na eni strani in ostalimi državami, ki zahtevajo reparacije, na drugi strani. Prve države so zaradi vojne toliko pretrpele, da bi se brez reparacij ne bi mogle obnoviti. Belgija je pripravljena, da se — v kolikor bi na to pristale druge manj oškodovane dežele — odreče reparacijam v korist državam, ki so zaradi italijanske agresije največ pretrpele.

Nato je govoril jugoslovanski delegat **Vladimir Simič**, ki je podal stališče Jugoslavije glede italijanskih reparacij. Vladimir Simić je med drugim rekel:

»Danes se pojavlja težnja, da bi se pozabilo ali da bi se vsaj molče šlo preko važne vloge, ki jo je odigrala Italija v pripravljanju in izvajanju italijansko-nemškega napada, vloge, ki je doprinesla k temu, da je izbruhnila druga svetovna vojna. Obstoja težnja, da bi se Italija prikazala kot navaden vazal ali satelit Nemčije. Toda stvarnost je povsem drugačna. **Italijanski vojni potencial, italijanska vojna mornarica in strateške pozicije Italije na Sredozemlju — vse to je v veliki meri omogočilo Hitlerju uspeh v prvi fazi te vojne, vse to je dovolilo silam osi, da so gospodovale evropskemu kontinentu vsa tri leta.**

Po drugi strani je točno, da je bilo v Italiji vedno antifašistično gibanje, ki je dobilo velik pomen v drugi fazi vojne. To gbanje je v veliki meri pospešilo padec italijanskega fašizma in ustvarilo solidno osnovo za globok preporod vsega italijanskega naroda. Prav tako je res, da je v tej zadnji fazi Italija na razne načine prispevala k zmagi zaveznikov.

Smatram, da je po takih dejstvih v zgodovini nekega naroda mogoče priti do dveh kategoričnih zaključkov v zvezi z »ekonomskimi pogoji miru«.

Prvič — Italija je odgovorna za škodo, ki je bila prizadejana zaveznikom zaradi njene udeležbe v vojni. Italija mora zato v največji meri plačati, toda kar se tiče višine in plačilnih pogojev, ji je treba priznati olajševalne okoliščine.

Drugič — v interesu miru in varnosti je treba podvzeti potrebne ekonomske ukrepe, z namenom, da bi se preprečili ali vsaj otežkočili bodoči napadi s strani Italije.

Italija je v dobi med dvema velikima vojnama izvedla ekonomski napor v pripravih za napadalno vojno, ekonomski napor pa je izvajala prav tako tudi med samo vojno. Izdatki Italije za vojsko in mornarico, ki so predvideni v proračunu za razdobje od leta 1929 do 1935, dosegajo povprečno višino 4,7 milijard lir. Toda že od leta 1935 do 1936 se te številke povzpnejo na 16 milijard lir. To pa so samo proračunski stroški, ki so bili neposredno in odkrito določeni za vojsko in mornarico ali za vojno. Vsi ostali stroški v okviru fašističnega režima dosegajo na stotine milijard lir, in po mnenju strokovnjakov brez dvoma segajo v višino 20, verjetno pa tudi 25 milijard dolarjev.

Če je mogla Italija prenesti to breme, ki ji je omogočilo, da nas napade, podjarmi in da opustoši našo deželo, ne da bi pri tem pretrpela ekonomsko katastrofo, zakaj potem ne bi mogla sedaj prenesti posledic svojega zločina in prispevati k obnovi opustošenih dežel, pri čemer bi vzela na sebej le del tega bremena? Mogoče nam bo kdo rekel, da je fašistični režim lahko črpal tolikšne vsote iz italijanskega gospodarstva zaradi tega, ker je pahnil življenjski standard italijanskih ljudskih množic na najnižjo stopnjo. Toda nihče ne more reči, da mi zahtevamo, da bi ostal življenjski standart italijanskih delavcev in kmetov še 10 let na isti ravni, na kakršno ga je pahnil fašizem.

Trdijo, da Italija ne more plačati reparacij, da ne more sodelovati pri teh nujnih in neizbežnih naporih. To bi pomenilo, da bi mi lahko in da bi mi morali to sami urediti, da bi mi lahko in da bi mi morali sami prenesti stroške zaradi pomoči, ki smo jo nudili žrtvam vojne, kakor tudi stroške za izdatke za obnovo naše opustošene domovine — stroške, ki bi jih morali sami nositi skozi desetletja. Ali je to morala? Ali je to pravično? Italija nas je napadla brez vsakega povoda z naše strani. Italija je poslala nad nas 17 divizij za skupen napad na Jugoslavijo. Italija je okupirala eno tretjino naše dežele. Pri nas je vzdrževala stalno vojsko kakih 20 divizij, ki so ropale, požigale, obešale in ubijale. Italija je v ofenzivah proti Narodno osvobodilni vojski Jugoslavije sodelovala z veliko večjim številom divizij kakor Nemčija. Tako je torej Italija direktno odgovorna za velik del škode, ki je bila prizadeta Jugoslaviji. Mi računamo, da ta škoda približno dosega 10 milijard dolarjev, toda to predstavlja samo ono škodo, ki je bila zadana Jugoslaviji v okviru njenih starih meja. K temu je treba dodati še škodo, ki je bila prizadeta Julijski krajini, katere prebivalstvo se je borilo skupno z nami in katere obnova gre na naš račun. **Jugoslovanska delegacija tukaj izrecno zahteva, da se Jugoslaviji prizna škoda, prizadejana Julijski krajini. Na temelju tega se postavlja vprašanje, zakaj ne bi opustošena Italija, ki nesporno nosi tako pravno kot moralno odgovornost za opustošenje naše dežele, sodelovala pri njeni obnovi in zakaj ne bi nosila vsaj delno bremena, ki smo ga danes prisiljeni nositi popolnoma sami.**

Smatram, da se iz vsega tega, kar sem podal, jasno razvidi, da Italija mora plačati Jugoslaviji velike reparacije in da višina naše zahteve ena milijarda 300 milijonov dolarjev — nikakor ni pretirana. Ta številka ne dosega niti devetine škode, ki je bila prizadejana Jugoslaviji, to je predstavlja 15-tino ali celo 20-tino bremena, ki ga je prenesla Italija v pripravah in za vodstvo napadalne vojne.

Byrnes govoril v Stuttgartu

Stuttgart, 9. sept. James Byrnes, minister zunanjih zadev Združenih držav Amerike, je 6. septembra govoril v Stuttgartu, pri čemer je razložil ameriško politiko do Nemčije.

Byrnes je izjavil, da so se ZDA odpovedale svojemu prejšnjemu izolacionizmu in da se bodo v bodoče stalno zanimale za evropske zadeve, odnosno zadeve vsega sveta, ker nočejo »ponoviti napak«, ki so jih zagrešile po prvi svetovni vojni.

Byrnes je nato zagotovil, da bodo ZDA podpirale organizacijo Združenih narodov. Izjavil je tudi, da so ZDA pripravljene, popolnoma izpolniti načela demilitarizacije in reparacij, ki so bila sprejeta v potsdamskem sporazumu. Pri tem je izjavil, da bi bilo treba potsdamski sporazum nekoliko spremeniti — da bi dosegli gospodarsko enotnost Nemčije. S tem v zvezi se je Byrnes dotaknil vprašanja kapacitete nemške industrije.

Byrnes je tudi razložil stališče ZDA glede organizacije uprave in števila okupacijskih čet v Nemčiji. Ko je govoril o vprašanju nemških mej, je izjavil, da bodo ZDA, v skladu s potsdamskim sporazumom, pri mirovnih razgovorih podprle sovjetski predlog o priključitvi Königsberga z okolico Sovjetski zvezi.

Prav tako je Byrnes razložil ameriško stališče glede Porurja, Porenja in Posarja. (Tanjug.)

Od pomorskega odreda do jugoslovanske mornarice

Ob zlomu stare Jugoslavije leta 1941 so bile naše ladje in pristanišča izročena sovražniku brez borb. Večji del oficirskega kadra je prestopil v mornarico NDH, en del pa je bil zajet in odpeljan v taborišča.

Ko se je v Dalmaciji in Hrvatskem Primorju razplamtela narodno osvobodilna borba, so bili ribiči in mornarji prvi, ki so krenili na svetlo pot senjskih uskokov in svojih prednikov neretvanskih mornarjev. Majhne, lesene ribiške ladje, ki so ležale čez dan potopljene po plitvinah, so ponoči dvigali na površje; ti čolni so kljub stoterim sovražnikovim izvidniškim ladjam, opazovalnicam in reflektorjem vsako noč drseli med otoki in celino. Prevažali so aktiviste, kurirje, novomobilizirance, pošto in literaturo, partizanom v Biokovu, na Mosoru, Velebitu in Dinari pa pomoč v obleki, hrani in tudi orožju in strelivu. Če je bil tak čoln »oborožen«, to se pravi, če je posadka razpolagala z mitraljezom, potem je bil pripravljen sprejeti borbo z vsako sovražno ladjo. Leta 1942 so taki oboroženi čolni napadli manjše sovražnikove ladje, ki so vozile med obalo in otoki.

Proti koncu leta 1942 pa je bil na ukaz maršala Tita na področju severnega dalmatinskega Primorja osnovan prvi pomorski partizanski odred. To so bili začetki nove Jugoslovanske mornarice. Enote tega odreda so se krepile in večale v neprestanih nočnih napadih in zasedah. Kmalu so imele v svojem sestavu že dobro oborožene motorne čolne. Ob kapitulaciji Italije so naši mornarji iztrgali okupatorju večje število velikih motornih jadrnic in prevoznih čolnov, iz katerih so bile sestavljene prve partizanske borbene enote: **NB** (oboroženi brodovi) in **PČ** (patrolni čolni).

Ob kapitulaciji Italije je bil izvršen prvi večji kombinirani desantni napad XIII. divizije na utrjena otoka Crep in Lošinj, ki so ju branili četniki in fašisti. To je bila prva preizkušnja mlade mornarice, ki pa jo je odlično prestala. Pred mornarico je bila sedaj postavljena naloga hitre evakuacije materiala iz Sušaka in Kvarnerskih otokov preko Senja v že pripravljene baze Gorskega Kotorja in Velebita. Pozneje je bila naša mornarica zaposlena na liniji Bari—Vis.

Otok Vis je imel v narodno osvobodilni borbi važno vlogo. Preko Visa so prevažali prekomorske brigade iz Italije v domovino, čez Vis se je vršila evakuacija ljudstva in ranjencev v Italijo in končno je bil Vis glavna in edina baza naše mlade mornarice. Sovražniku se kljub neštetim poskusom ni nikdar posrečilo stopiti na njegova tla. Mornarica je na Vis prepeljala z obale ali pa z drugih otokov 90.000 borcev z vso opremo vred; prepeljala je na Vis več kot 100.000 ljudi, ki so se morali evakuirati pred okupatorjevim terorjem iz Like, Dalmacije in drugih krajev ter so bili pozneje prepeljani v Italijo in dalje v Egipt; nadalje je mornarica prepeljala na Vis čez 10.000 ranjencev in končno ogromne količine materiala, hrane, opreme, orožja in municije.

Po osvoboditvi dalmatinske obale je mornarica sodelovala pri napadih enot VIII. korpusa na Mostar in Knin ter pozneje v borbah IV. armije za osvoboditev Hrvatskega Primorja, Istre in Trsta.

Iz podvigov Titovih mornarjev

Posadke naših NB-jev in PČ-jev (oboroženi in patrolni čolni) so s svojimi podvigi izpolnile najslavnejše strani zgodovine osvobodilne borbe na morju. V pismu je komandant NB 3 opisal dogodek, kakršnih so doživljale posadke naših brodov na stotine...

»Okoli poldne sta odplula iz Zadra NB 11 in NB 3. Že pri rtu Sv. Antona nas je zajela megla. Ko smo pluli ob zapadni obali otoka Premude, je bila megla že tako gosta, da nismo več videli NB 11, ki je plul le 30 m za nami. NB 11 je moral izvršiti neko akcijo na Unijah, mi pa na Sušču. Ko smo zavili proti Sušču, je bila megla še vedno zelo gosta in začel je pihati lahen mestral.

Že v bazi smo dobili podatke o minskih poljih in ko smo po uri ugotovili, da moramo biti že v bližini Sušca, smo ustavili vožnjo, vendar obale nismo mogli nikjer opaziti. Krenili smo v nasprotno smer, da bi počakali NB 11, s katerim smo imeli sestanek med Suščem in Silo. Naenkrat se je tik pred brodom pojavila obala. Nasedli smo na podmorski greben, s katerega se nismo mogli takoj rešiti. Vso težo s krme, celo bunkerje, smo pometali v morje, municijo iz skladišča pa prenesli v rešilni čoln. Posadka je bila pripravljena za borbo. Zavozili smo z vso silo nazaj, raztovorjena krma se je počasi dvignila iz morja in brod je zaplul. Vendar smo sedaj s prednjim delom udarili v morsko čer in voda je vdrla v ladjo. Med vožnjo je voda stalno vdirala in jemala parniku brzino. Še pred dnem smo se morali umakniti iz dometa sovražnikove artilerije in zato smo morali povečati brzino. Iz naših spalnih odej smo pripravili plahte, da smo vsaj za silo ustavili prodiranje vode...«

Ves incident se je zgodil v neposredni bližini utrjenega nemškega položaja, kljub temu pa komandant tega v svojem pismu niti ne omenja.

*

»Crvena zvezda« je bil dolgo časa naš največji in najbolje oboroženi brod. Bila je to zaplenjena nemška ladja — Med borbami na Jadranu, ki so postajale iz dneva v dan ostrejše, so se zamenjale vloge. Kakor nekoč naši oboroženi čolni, so sedaj tudi Nemci pluli samo ponoči. Njihov parnik je bil vsidran v zalivu Sv. Nikole. Štab naše mornarice je takoj zasnoval načrt, da to ladjo napademo in zaplenimo. Dva naša oborožena čolna sta kljub največji burji blokirala zaliv, še prej pa na nasprotni obali otoka izkrcala četo mornarjev, ki so zaliv obkolili in postavili zasedo Nemcem, ki bi se poskušali rešiti s plavanjem. Dobro oboroženo ladjo smo napadli z vseh strani. Presenečena posadka sploh ni mogla do vsega svojega orožja. Po kratki, a ostri borbi smo ladjo zaplenili, posadko pa zajeli deloma na ladji in deloma pri poskusu bega čez zaliv.

Nepopisno je bilo veselje v naši mali luki, ko so se namesto dveh vračale tri ladje. Že po nekaj dneh je »Crvena zvezda« odplula na svojo prvo akcijo.

*

To sta le dve zgodbi iz brezštevilnega niza podvigov naših mornarjev. Z majhnimi, lesenimi, mnogokrat tudi slabo oboroženimi čolni so se borili naši mornarji proti dobro oboroženim sovražnikovim ladjam. Iznajdljivost, vedno pa brezmejna in nesebična ljubezen do svojega morja in domovine, sta vodili naše mornarje v tej neenaki borbi in jim pomagali do zmage.

Sergej Epih.

Bolgarsko ljudstvo je spontano glasovalo za republiko

Udeležba volivcev je bila v mnogih primerih stoodstotna

Sofija, 9. sept. Dopisnik Tanjuga poroča: Včeraj zjutraj je imela Sofija svečan in prazničen videz. Vsa poslopja so bila okrašena z zelenjem, državnimi zastavami, partijskimi in sindikalnimi zastavami, slikami borcev za svobodo ljudstva, demokracijo in ljudsko republiko. Na poslopjih v glavnih ulicah so padle v oči slike Georgija Dimitrova, maršala Tita, generalisima Stalina in voditeljev vseh slovanskih dežel. Razen številnih parol in plakatov proti monarhiji za ljudsko republiko, da slovansko enotnost in solidarnost, ki so popolnoma spremenile lice hiš, je bilo mogoče videti tudi različne karikature, ki predstavljajo monarhijo kot veliko in strašno kačo s krono na glavi, ki jo je močan delavec pohodil in dvignil težko kladivo, da ji zdrobi glavo. Številni grafikoni prikazujejo v številkah škodo, ki jo je povzročila monarhija Bolgariji v času svoje polstoletne vladavine.

Referendum je pričel v vsej deželi ob 7. zjutraj. Še pred tem so korakale po sofijskih ulicah skupine mladincev in mladink, ki so s svojo pesmijo in parolami pozivali volivce na volišča.

Kakor poročajo poročila iz notranjosti odhaja ljudstvo množično na volišča, kjer se vije kolo tistih, ki so že glasovali. Poseben vtis dela navdušenje, s katerim glasujejo manjšinske skupine — Turki, cigani in židi, katerim je dala domovinsko-frontovska oblast vse pravice, ki jih uživajo ostali državljani Bolgarije in ki so do 9. septembra 1944 občutili na svojih ramenih vso težo monarhofašističnega besa.

Makedonci so z navdušenjem glasovali za ljudsko republiko, ker je Domovinska fronta in posebno bolgarska delavska partija (komunistov) nastopila s parolo za popolno združenje vseh Makedoncev v mejah Titove Jugoslavije.

Veliko aktivnost so pokazale žene in mladina. Ne samo, da so šle prve na volišča, temveč so tudi organizirale na mnogih krajih v Sofiji in v notranjosti pomoč starim, slepcem in drugim, da bi izpolnili svojo rodoljubno in državljansko dolžnost.

Glasovanje se vrši v redu in miru in nikjer se ni zgodil noben incident.

Skupina romunskih, češkoslovaških, angleških, albanskih in jugoslovanskih novinarjev je bila na mnogih voliščih v Sofiji in Perniku. Dobila je vtis, da je ljudstvo že davno v svojih mislih in svojih srcih obračunalo z monarhijo in da je sedaj treba samo uzakoniti to likvidacijo.

Končni rezultati še niso znani, čeprav je bilo glasovanje končano ob 7 zvečer. Objavljeni bodo šele jutri zjutraj. Doslej so poročali o odstotku glasovanja v posameznih krajih dopoldne.

Po dosedaj znanih poročilih so rezultati glasovanja naslednji:

V partizanski vasi Kruševo je glasovalo do 10 dopoldne 65% volivcev, v vasi Novakova Makala do 11 . ure 70%, v vasi Pančerevo do 11. ure 85%, v vasi Tulobu do 11.45 55%, v rusenskem področju do 10.30 60%. V vasi Dulovo do 10.30 90%, v industrijskem mestu Dabrovu je glasovalo do 11. ure 65% volivcev.

V vasi Hadžin most (gabrovski okraj) je glasovalo do 10. ure 75%, v vasi Bračevci do 9.30 85%, a v vasi Popovici (gabrovski okraj) do 11.30 88%. V okraju Drenovsko je glasovalo do 12.30 70% volivcev. V starozagorskem področju do 12. ure 50% volivcev. V mestu Plovdivu do 10.30 50%, v vasi Jagnjevo do 10. ure 100%, a v vasi Kitno do 10. ure 100% in v vasi Dobromirci do 10. ure 66%. V vasi Mogolište (smoljanski okraj) do 11. ure 75%, v devinskem okraju do 9.15 60%, v vasi Devin do 9.15 60%, v vasi Kesti do 9.15 85%, v vasi Despad 70%, v vasi Čanovo 80% in v vasi Stokite (vse te vasi v devinskem okraju) 100%.

V mestu Trojan je glasovalo do 11. ure 70% volivcev.

V vasi Šifli do 11. ure 76%, v vasi Vradevo 70%, v vasi Trecijsko 60% (vse tri vasi v trijanskem okraju).

V vasi Šehovo je glasovalo do 10. ure 75%, v vasi Gradec 70% in v vasi Kotole 60% (vse tri vasi v burgarskem področju).

V vasi Daspot je glasovalo do 11. ure 80% v vasi Vrbovka 80%, v vasi Mihalci 75%, v vasi Gorsko Slivovo 75% in v vasi Cerkva 70% (vse tri vasi v okraju Pavličeni).

V vaseh Sitovo, Veslec in Petrovo (v Simistriji) je glasovalo do 11. ure 100% volivcev.

V vasi Darevci je glasovalo do 12. ure 90%, a v vasi Srbino 75% (obe vasi v trumovgrajskem okraju).

V vasi Dinovo (okraj Panadžurište) je glasovalo do 13. ure 80% volivcev.

V Sofiji je vladalo svečano razpoloženje na dan referenduma

Sofija, 9. sept. V Sofiji vlada svečano razpoloženje. »Glasujte za ljudsko republiko«, »Naj živi ljudska republika Bolgarija« — to so bile parole v vsaki ulici, na vsaki hiši.

Zadnje dni je reakcionarna opozicija poskušala napraviti še eno podlo potezo. Pojavila se je s parolo proti monarhiji in za republiko. Ona čuti, da izgublja tla pod nogami in se skuša znova kamuflirati. Toda ljudstvo ve, kaj pripravlja opozicija. Njegov zdrav občutek mu pravi, da mečejo ti dovčerajšnji hlapci dvora lažne parole, ki niso v skladu z njihovim dosedanjim reakcionarnim stališčem.

Na voliščih je popoln mir. Tam se kaže disciplina prebivalstva.

V nedeljo okoli 10. ure zjutraj je prišel na volišče v ulici Josipa Broza-Tita ustanoviteljDomovinske fronte *Georgij Dimitrov*, da da svoj glas. Prebivalstvo ga je navdušeno sprejelo. Tu je glasoval tudi namestnik *Todor Pavlov*.

Nekaj ur po začetku glasovanja so pričeli prihajati prvi rezultati. Skoraj povsod so glasovali stoodstotno. V drugih krajih je bilo mogoče videti ganljive prizore. Starci, bolne žene, invalidi so prihajali s pomočjo prijateljev in znancev pred volivne skrinjice, da glasujejo za republiko, za dobrobit in srečo bolgarskega ljudstva.

V Zagrebu se je pričela razprava proti ustaškim zločincem Lisaku, Šaliću in ostalim

Zagreb, 9. septembra. Posebni dopisnik »Ljudske pravice«, poroča: Danes se je začela pred Vrhovnim sodiščem Ljudske republike Hrvatske v dvorani fizkulture v Zagrebu javna razprava proti 18 obtožencem ustaškim zločincem in narodnim izdajalcem s krvnikom Lisakom in tajnikom nadškofa Stepinca Ivanom Šaličem na čelu. Med obtoženci je tudi 9 frančiškanov, ki so med okupacijo aktivno sodelovali z ustaško teroristično organizacijo ter kot tipični predstavniki klerofašistične protiljudske politike nadaljevali svoje izdajalsko delo tudi po osvoboditvi.

Za razpravo vlada med zagrebškim prebivalstvom veliko zanimanje, kajti imena obtožencev ga ponovno spominjajo preteklih štirih let, ko so hrvaškemu ljudstvu krojili pravico razni Lisaki, Šalići, Lorkovići itd. Pred zvočniki, ki so nameščeni po mestu, se nenehoma zbirajo skupine ljudi ter napeto in z vidnim zadoščenjem pričakujejo začetka razprave. Isto zadoščenje se zrcali tudi na obrazih poslušalcev v sodni dvorani, ki so ostali kljub gnevu, ki ga čutijo do ustaških zločincev, mirni in disciplinirani.

Nekaj minut po devetih je stopilo v razpravno dvorano Vrhovno sodišče LR Hrvatske s predsednikom dr. Vimpujšek Žarkom in sodniki prisedniki: dr. Čerincem Antunom, Poldrugačem Ivanom, Pirkerjem Ivanom ter sodnikom zapisnikarjem. Takoj za sodniki sta zasedla svoja mesta na levi strani dvorane javni tožilec LR Hrvatske Blažević Jakob in njegov pomočnik Krausch Božidar. Prihod sodišča in tožilcev je publika navdušeno pozdravila.

Kmalu nato so privedli stražarji v dvorano obtožence. Prva sta prišla krvnika Lisak in Šalić, nato pa so jima sledili po vrsti ostali obtoženci. Ko je predsednik sodišča ugotovil identiteto obtožencev, se je obrnil k javnemu tožilcu LR Hrvatske Blaževiću, ki je pričel čitati obtožnico.

Javni tožilec LR Hrvatske je pri Vrhovnem sodišču LR Hrvatske za zločine proti ljudstvu in državi vložil obtožbo zoper:

1. **Lisak Eriha**, bivšega ustaškega polkovnika, glavnega ravnatelja za javni red in varnost ter državnega podtajnika notranjega ministrstva NDH; 2. **Šalić Ivana**, tajnika zagrebškega nadškofa dr. Stepinca; 3. **Šimečki Josipa**, kateheta v Zagrebu; 4. **Marić Gjurota**, profesorja bogoslovja, duhovnika in ustaškega stotnika; 5. dr. **Gulin Pavla**, veterinarja; 6. **Crnković Josipa**, risarja; 7. **Martinčić Modesta**, provinciala frančiškanske province v Zagrebu; 8. **Klement Kreša**, med okupacijo gvardijana frančiškanskega samostana v Zagrebu, pozneje kaplana v Našicah; 9. patra **Margetić Mamerta**; 10. patra **Pavlek Frana- Tiburcija**; 11. patra **Kolednjak Mirka- Kvirina**; 12. patra **Vidović Josipa-Valerija**; 13. patra **Švasta Stjepana-Paja**; 14. patra **Ivanković Ivana-Leopolda**; 15. patra **Malnarič Josipa-Mladena**; 16. **Lorković Blaža**, bivšega izrednega poslanika in pooblaščenega ministra NDH v Bratislavi; 17. **Kirin Ivana**, ustaškega dopukovnika, bivšega poveljnika varnostne službe in poveljnika Pavelićeve telesne straže; 18. **Serovski Božidarja**, ustaškega polkovnika in bivšega ravnatelja ustaške policije v Zagrebu.

Obširna obtožnica slika v uvodu razmere, ki so zavladale ob okupaciji naše države. Odpor jugoslovanskih narodov je skušal okupator zlomiti na ta način, da je podpihoval nacionalno in versko mržnjo, zlasti med Hrvati in Srbi. Za ta posel so nemško-italijanski okupatorji uporabili na Hrvatskem svoje stare najemnike, najbolj krvave zločince druge svetovne vojne, Pavelića in njegovo ustaško teroristično organizacijo. Toda po svoji številčni moči in po svojem vplivu na ljudstvo Pavelić ni bil dovolj močan, da bi lahko izvršil poverjeno nalogo. Potrebna mu je bila podpora, ki so mu jo radevolje nudili fašizmu naklonjeni duhovniki, sledeč zgledu svojega nadškofa Stepinca, ki se je s svojimi ožjimi sotrudniki od vsega začetka vdinjal Paveliću in njegovim ustaškim tolpam, slično kakor ljubljanski škof dr. Rožman italijanskim in nemškim fašistom.

Takšno podporo je našel Pavelić tudi v dr. Mačku, ki je takoj izdal svojim pristašem ukaz, naj iskreno sodelujejo z novo oblastjo. Le del duhovščine je ostal na strani ljudstva, zaradi česar pa jo je nadškof Stepinac preganjal.

Obtožnica nato opisuje razmere, ki so vladale v NDH ter ustaške in nemške množične pokolje. Reakcionarna družba z nadškofom dr. Stepincem na čelu pa tudi po zlomu fašizma ni prenehala ovirati poti jugoslovanskih narodov. Z vsemi sredstvi je skušala rešiti najbolj krvave vojne zločince, ki naj bi ji bili dragocen kader za borbo proti mirnim svobodoljubnim narodom. Tega dela so se oprijeli v prvi vrsti ustaški duhovniki, ki jih je podpihoval nadškof dr. Stepinac in njegova ožja okolica. Nadškof sam je s svojim zadržanjem in s svojimi govori stalno navajal »skorajšnje spremembe in zunanjo intervencijo«. Obtoženi bivši provincial frančiškanske province v Zagrebu je v preiskavi izjavil, da je bil to glavni vzrok, da duhovniki sodelujejo in organizirajo oborožene akcije banditskih skupin, ki so jim nadali ime križarji.

Obtožnica nato navaja zločine posameznih obtožencev. Prvi obtoženec Erih Lisak je bil organizator in vodja teroristične policije v NDH ter ima na vesti neštete aretacije, mučenja, umore in internacije nedolžnih ljudi. V zaporih so bile pod njegovim vodstvom uvedene najstrožje metode mučenja. Kot ustaški emigrant je živel Lisak od leta 1933 v Italiji kot Mussolinijev plačanec. Skupno s Paveličem je izvajal po okupaciji 1941 najhujši teror. Obtožnica našteva celo vrsto umorov prebivalstva, zlasti pokolje v taboriščih Jasenovac, Gradiška, Lepoglava in drugih. Tik pred osvoboditvijo je dal Lisak v teh taboriščih poklati vse zaporne. Ob prihodu Jugoslovanske armade je skupno z ostalimi ustaškimi zločinci pobegnil v Avstrijo, kjer je znova organiziral ustaške bandite, teroristične tolpe in jih vtihotapljal v Jugoslavijo, da bi tu nadaljevali svoje zločinsko delo. 15. septembra 1945 se je skupno z ustaškim generalom Moškovom tudi sam pretihotapil preko meje in prišel v Zagreb, kjer se je takoj sestal z nadškofom dr. Stepincem in njegovim tajnikom Šalićem. Obvestil je nadškofa o vseh načrtih ustaških zločincev ter se po nadškofovem posredovanju še istega dne sestal tudi s tajnikom papeškega legata pri hrvatskem episkopatu Giuseppom Massuccijem. Vsi ti sestanki so se vršili v nadškofijskem dvorcu, ki je postal središče ustaških zločincev.

Pri vseh teh sestankih in akcijah je posebno aktivno sodeloval nadškofov tajnik Ivan Šalić. Po ukazu samega nadškofa dr. Stepinca je počakal in pripeljal v nadškofijski dvorec ustaškega krvnika Lisaka. S kakšnim namenom ga je sprejel nadškof dr. Stepinac, najbolj dokazuje okoliščina, da je nadškof prekinil konferenco episkopata, ki je prav takrat zasedal v Zagrebu, in takoj sprejel Lisaka, s katerim se je več ur razgovarjal ter sprejel od njega Pavelićeva poročila, istočasno pa mu je dal svoja navodila, kako naj vodi teroristične akcije v Jugoslaviji. Prav tako je bil nadškof po svojem tajniku Šaliću v pismenih zvezah tudi z ustaškim zločincem Moškovom, ki se je skrival v okolici Vinice. Nadškof je po svojem tajniku Šaliću obveščal ustaške poglavarje o sklepih, načrtih in namerah škofovske konference, o nameravanem pastirskem pismu in o vseh ostalih akcijah proti ljudski oblasti. V nadškofijskem dvorcu je bila v nadškofijski kapelici blagoslovljena tudi ustaškim »križarjem« namenjena zastava, ki so jo naredile usmiljene sestre v Zagrebu. Šalić je tudi zbiral razne potrebščine za križarske tolpe in jih razpošiljal po svojih zvezah.

Zanesljivega pomočnika pri teh poslih je imel Šalić v katehetu Josipu Šimečkem. Ta je blagoslovil ustaško zastavo, organiziral križarje, vzdrževal zveze z ustaškimi begunci in jim pomagal, da so se skrivaj vračali preko meje, da bi vodili križarske tolpe pri njihovih terorističnih akcijah. Zbiral je zanje orožje, municijo in sanitetni material, razmnoževal je razne propagandne križarske letake ter vodil lažno kampanjo proti ljudski oblasti.

Naslednji obtoženec don Gjuro Marić je tip ustaškega duhovnika. Do leta 1943 je bil voditelj ustaške mladine, ki jo je zastrupljal s svojimi govori. Pozneje je vstopil v poglavnikovo telesno stražo in dobil čin stotnika. Ob osvoboditvi se je zatekel v nadškofijski dvorec v Zagrebu, kjer je igral vlogo zveznega oficirja med ustaškimi zločinci ter nadškofom dr. Stepincem in njegovo okolico. Ko so mu postala tla prevroča, je skušal 28. novembra 1945. leta pobegniti v inozemstvo, kar pa se mu je ponesrečilo.

Dr. Pavel Gulin je eden izmed tistih izvržkov slovenskega naroda, ki se je kot pristaš slovenske legije takoj povezal z okupatorji. Na Rakitnici je organiziral prve tolpe slovenske legije ter je skupno z župnikom Demšarjem vodil borbo proti Osvobodilni fronti. Leta 1942 je pobegnil iz strahu pred zasluženo kaznijo na Hrvatsko in se tu vdinjal ustašem. Po osvoboditvi je postal ustaški kurir. Prenašal je pisma ustaškega zločinca Moškova nadškofu dr. Stepincu, vzpostavljal zveze med posameznimi ustaškimi voditelji, skrbel za njihova skrivališča, jih skrival na svojem stanovanju in prenašal obvestila. Njegova glavna naloga pa je bila, da je dobavljal ustašem dokumente, jim pomagal pri vtihotapljanju iz tujine ali pa jih je spravljal preko meje v inozemstvo.

Crnković Josip je oskrboval glavne zveze med centralo v Zagrebu in posameznimi križarskimi skupinami. Dobavljal jim je orožje, obleko, zdravila in druge potrebščine. Zdravila je dobil od usmiljenih sester v zagrebških bolnišnicah,, ki so kradle zdravila v času, ko je bilo pri nas še veliko pomanjkanje zdravil. Prisostvoval je tudi sestankom v frančiškanskem samostanu, kjer so sklepali o raznih akcijah.

Središče protiljudskega delovanja je bil poleg nadškofijskega dvorca frančiškanski samostan na Kaptolu v Zagrebu. Obtoženi Martinčić, provincial frančiškanske province, je bil od vsega začetka eden najvnetejših Pavelićevih pristašev in je vsestransko podpiral ustaške zločince. Kako zaupanje so imeli ustaški poglavarji do frančiškanov, priča dovolj dejstvo, da so jim pred svojim begom zaupali takozvani državni zaklad NDH in razno naropano zlato, ki ga je obtoženi provincial s pomočjo ostalih soobtoženih frančiškanov zazidal pod glavnim oltarjem. Bilo je okrog dva vagona srebra in 30 zabojev zlatnine, ki so jo ustaši pokradli svojim žrtvam. V samostanu je skrival tudi razne ustaške zločince. Pomagal jim je pri begu na ta način, da jih je v fratrskih kutah pošiljal od samostana do samostana, da so tako zabrisali za seboj sled. Nekaterim je uspelo pobegniti v inozemstvo. Naposled je skušal pobegniti tudi sam, pa mu je izpodletelo.

Lorković Blaž je vso dobo okupacije najtesneje sodeloval z okupatorji, organiziral množične umore, gonil ljudi v koncentracijska taborišča ter je kot organizator taborišč in podobnih ustaških ustanov odgovoren za najokrutnejše zločine nad ljudstvom. Že leta 1929 je bil aktiven član ustaške teroristične organizacije. Njegova desna roka je bil Ivan Kirin, ki je bil organizator, naredbodajalec in neposredni izvršitelj neštetih umorov, aretacij, mučenj in ropanj. Ob zlomu NDH je skupno z ostalimi krvniki hrvatskega naroda pobegnil v inozemstvo in od tam rovaril dalje proti FLRJ ter organiziral tajno vračanje vseh zločincev. Kot vojni zločinec je bil pozneje izročen našim oblastem.

Cerovski Božidar je eden najožjih Paveličevih sodelavcev, s katerim je delal od leta 1932 v inozemstvu. Takoj po fašističnem napadu je prišel skupno s fašističnimi okupatorji iz Italije v Zagreb, kjer je prevzel vodstvo policije in bil eden najhujših krvnikov. Po vsej NDH je razpredel svojo policijsko mrežo in vseh njegovih zločinov se sploh ne da popisati.

Ko je tožilec prečital obtožnico, je bila razprava za današnji dan zaključena. Razprava se bo nadaljevala jutri ob sedmi uri zjutraj.

Varšavski list obsoja glasove o izpremembi poljske zapadne meje

Varšava, 9. sept. PAP poroča: List »Zycie Varszawi« objavlja članek, v katerem obsoja napade gotovih nemških krogov, naperjene proti poljskim zapadnim mejam na Neissi in Odri. List med drugim piše:

»Vsakemu nepristranskemu opazovalcu je jasno, da se v zasedeni Nemčiji uporabljata dve metodi: ena — sovjetska, ki temelji na koreniti socialni preureditvi, s katero naj se likvidira izvor nemškega imperializma — veleposestniki in junkerji, druga metoda — anglosaksonska, ki je polna nedoslednosti in kolebanja. Dovolj je, da omenimo zadnje številno pospešeno odpuščanje SS-ovcev iz Dachau-a in to skoraj tik pred sprejetjem sodbe v Nürnbergu.

List »Zycie Warszawi« dalje opozarja na glasove, naj se izvrši revizija potsdamskih odločitev v pogledu vzhodne meje Nemčije.

Poljska vlada poslala Veliki Britaniji protestno noto

Varšava, 9. sept. Varšavski radio poroča:

Predstavnik poljskega ministrstva za zunanje zadeve je danes izjavil, da je poslala poljska vlada včeraj vladi Vel. Britanije protestno noto, v kateri kritizira organiziranje poljskega korpusa v Angliji.

★

Največja pomorska stavka v Ameriki

Stavka je zajela 500.000 mornarjev in obalnih delavcev

New York, 9. sept. Reuter poroča, da se je stavka ameriških pomorščakov razširila tako, da sedaj zajema okoli 500.000 mornarjev in obalnih delavcev ter preko 2500 ladij. Straže stavkujočih so blokirale vsa pristanišča na atlantski in tihomorski obali, kakor tudi pristanišča ob mehiškem zalivu. Tako je 2543 ladij ameriške trgovske mornarice zaprtih v svojih pristaniščih. Samo v newyorškem pristanišču je blokiranih 534 ladij. Njim so naknadno priključili 200 vlačilcev, ki nočejo pomagati velikim prekomorskim ladjam, da bi zaplule v newyorško pristanišče, odnosno odplule iz njega. To je največja pomorska stavka v zgodovini Združenih držav Amerike. Stavkujoči so prejeli izraze simpatij in solidarnosti mornarjev vsega sveta.

★

Mednarodno vojno sodišče v Nürnbergu bo 23. septembra izreklo sodbo

Nürnberg, 9. sept. Agencija France Presse poroča: **Posvetovanja, ki se vrše med 4 glavnimi zavezniškimi sodniki in njihovimi pomočniki, zaradi obsodbe 21 vojnih zločincev in 7 obtoženih nacional - socialističnih organizacij, temelje na členih: 4, 26, 27, 28 in 39 Ustanovne listine mednarodnega vojaškega sodišča, ki jo je podpisalo 18 zavezniških držav v Londonu 8. avgusta 1945 leta.**

Obsodba bo izrečena 23. septembra.

Cene na »svobodnem« tržaškem trgu se naglo dvigajo

Trst, 9. sept. Dopisnik Tanjuga poroča:

Cene najnujnejših življskih potrebščin na »svobodnem« tržaškem trgu rastejo z neverjetno naglico. Olje, ki je v mesecu juliju stalo 560 lir, stane danes najmanj 720 lir liter; cena masla je od julija do danes zrasla od 700 na 920 pa tudi na 1000 lir za kg; cena kruhu se je 9. septembra zvišala z odobritvijo ZVU na 21 lir za kg; goveje meso pa je postalo sedaj v Trstu za delavske množice nekaj nedosegljivega.

Če se bodo cene tako višale, bo delavstvo nujno trpelo pomanjkanje hrane in bo gladovalo.

Medtem pa so vse izložbe raznih trgovin polne vsakovrstnih živil, ki jih morejo kupiti zaradi njihove visoke cene samo različni špekulanti in črnoborzijanci ter nekateri tržaški izkoriščevalci, ki žive na račun delovnega ljudstva.

Ljudstvo cone A je proslavilo 8. september kljub prepovedi anglo-ameriških oblasti

Trst, 9. sept. Dopisnik Tanjuga poroča:

Po vsej coni A so ljudje kljub prepovedi anglo-ameriških oblasti proslavljali 8. september, obletnico kapitulacije Italije in vsesplošne ljudske vstaje na Primorskem.

V Trstu so se ljudje zbrali na trgu Garibaldi in ker so hoteli ta dan počastiti tudi spomin bazoviških žrtev, so prinesli s seboj vence, da jih ponesejo na njihove grobove. Množica ljudi je bila obkrožena s kamioni in jeepi ameriške in civilne policije, ki sta bili oboroženi z brzostrelkami in lesenimi kiji. Vsakega govornika, ki je hotel spregovoriti par besed, je policija prekinila s tem, da se je zagnala v množico. Ker pa je ljudstvo hotelo braniti govornike, je prišlo do spopadov med oboroženo policijo in neoboroženim ljudstvom. Ko so policisti enega govornika dobili v roke, so mu s kiji razbili glavo in ga v krvi onemoglega vrgli na jeep in odpeljali. Število kamionov se je še bolj pomnožilo, ameriška policija in angleški vojaki z dolgimi lesenimi z železom okovanimi palicami so prihajali na trg. Vsa ta množica oboroženih policistov in vojakov je s palicami jurišala na neoborožene ljudi in jih potiskala s trga. V borbi za obrambo svojih življenj je ljudstvo v ulici Instituto nagnalo ameriško policijo v beg. Kljub brzostrelkam in streljanju je ljudstvo nadaljevalo pot proti Sv. Jakobu in si nato utrlo pot na pokopališče Sv. Ane h grobu bazoviških junakov Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča, kjer so nekateri tovariši spregovorili nekaj besed v spomin teh žrtev. Eden med njimi je dejal: »Naši junaki! Nismo pričakovali, da si bomo morali s kamenjem utirati pot do vaših grobov. Tisti, ki bi morali biti tu z nami in držati častno stražo ob vaših grobovih, nas čakajo pred vrati s puškami in palicami!« Po komemoraciji so se ljudje umaknili čez pokopališke zidove ter se tako izognili policiji. Med napadom je bilo ranjenih precej ljudi, med njimi tudi nekaj žensk.

V Gorici so oborožene sile prav tako hotele preprečiti ljudsko manifestacije. Ameriške vojaške sile 88. divizije so s sodelovanjem civilnih in vojaških policistov obkolile mesto Gorico in blokirale vse dohode. Skupine vojakov in policistov so stale po njivah in streljale na vsakogar, ki je hotel v mesto. Po mestu so z avtomobili in kamioni razganjali vsako najmanjšo skupino.

V goriških predmestjih Št. Peter, Miren, Št. Andraž, Solkan in drugod so bile velike demonstracije proti postopanju anglo-ameriške vojaške oblasti, ker je prepovedala praznovanje 8. septembra.

Tudi v Tržiču so se ljudje zbrali v veliki dvorani kulturnega krožka, da bi proslavili 8. september, kljub prepovedi ZVU. Po proslavi v dvorani so zborovalci odšli na glavni trg pred spominsko ploščo padlih partizanov tržiške občine, kjer so položili venec in počastili njihov spomin.

Istočasno pa je ljudstvo cone A praznovalo svoj praznik v vseh krajih, kjer so se po kapitulaciji Italije bile najhujše borbe za Gorico.

Italijanski neofašisti surovo napadajo antifašiste

Trst, 9. sept. Dopisnik Tanjuga poroča:

Pred nekaj dnevi je skupina italijanskih neofašistov napadla na Groti delavca Marija Lenza, ko se je vračal z neke konference. Ko je pozneje šla po isti poti skupina antifašistov, so jih neofašisti napadli s kamenjem in nato vrgli ročno bombo, ki je ranila dva delavca. Delavci so se zoperstavili napadalcem in pognali v beg fašistično skupino, da se ni upala več približati.

Prav tako so napadli pred dnevi fašisti dva slovenska gozdarja, ki sta pripeljala v mesto drva in jih razkladala na ulici XX. Settembre. Gozdarja sta se razgovarjala v slovenščini. Potem ko so fašisti do krvi pretepli oba slovenska gozdarja, so pretepli še 14 letno deklico, ki je bila z gozdarjema.

Sklepi Glavnega odbora Enotnih sindikatov

Za obnovo delavskih okrevališč in domov

Izvršni odbor Enotnih sindikatov delavcev in nameščencev Jugoslavije je na seji 5. t. m. v Beogradu sprejel naslednje sklepe:

Najprej so obravnavali pismo Bogdana Krekiča, člana Izvršnega odbora in Milorada Beliča, člana nadzorstva Glavnega odbora. Krekič in Belič se v tem pismu opravičujeta glede na obtožbe v zvezi z procesom proti Draži Mihailoviču ter skušata opravičiti svoje sodelovanje z Mihailovičem. Po daljši razpravi so ugotovili, da se Belič in Krekič nista iskreno oprijela ideje enotnosti delavskega razreda, ki je bila dosežena v enotnem sindikalnem gibanju — Enotnih sindikatih delavcev in nameščencev Jugoslavije; da sta ostala v bistvu še vedno pristaša izdajalske politike Živka Topalovića; da je takšna politika nespravljiva z našo ljudsko oblastjo in s tem tudi s politiko Enotnih sindikatov; da je stališče Krekiča in Beliča v odnosu do tekmovanja negativno ter meji na sabotažo v našem gospodarskem življenju. Spričo vsega tega delavske množice obsojajo Krekiča in Beliča. Na podlagi teh ugotovitev je izvršni odbor sklenil, da razreši Krekiča in Beliča njunih funkcij v Glavnem odboru Enotnih sindikatov. Ta sklep je bil soglasno sprejet.

Dalje je izvršni odbor obravnaval vprašanje tehnične zaščite in higienskih delovnih pogojev v podjetjih. Ugotovili so, da sindikalne organizacije in delavski zaupniki niso posvečali dovolj pozornosti tehničnim in higienskim zaščitnim ukrepom pri delu. Da se tehnična zaščita in higienski pogoji v podjetjih izboljšajo, je izvršni odbor sklenil, da organizira pri vseh sindikalnih forumih poseben odsek za tehnične in higienske zaščitne ukrepe v podjetjih in da oddelek za delovne odnose pripravi navodila za delo na tem odseku.

Izvršni odbor je sklenil, da začne Glavni odbor Enotnih sindikatov izdajati sindikalni informativni buliten za tujino v ruščini, francoščini in angleščini.

Za zgraditev sindikalnega doma v Sarajevu so odobrili kredit 3 milijone din.

Ugodili smo prošnji federalnega sindikalnega odbora za Bosno in Hercegovino ter odobrili 300.000 din za popravilo poslopja v Gradcu pri Makarski. To poslopje bodo uporabili za sindikalno okrevališče delavcev in nameščencev, ki so člani sindikatov Bosne in Hercegovine.

Za popravilo in ureditev okrevališča v Ulcinju so odobrili kredit 5.5 milijona dinarjev.

Dalje so odobrili 4.5 milijona din za popravilo poslopij, ki so določena za okrevališča v Kaštelu Starem. Dela bodo končana v začetku spomladne sezone prihodnje leto.

Prireditve in razstave na „Turističnem tednu“ v mariborskem okrožju

Da bi med ljudmi čim bolj vzbudili zanimanje za turizem in za gospodarsko stanje v mariborskem okrožju, je turistično društvo Slovenije priredilo v mariborskem okrožju od 8. do 15. septembra »Turistični teden«. V nekaterih krajih bodo v tem tednu očistili kopališča, parke, trge, organizirali bodo delovne izlete, gospodarske razstave in umetniške razstave ter razne prireditve.

V okviru »Turističnega tedna« je bil v Mariboru v nedeljo ob 9. uri dopoldne otvorjen muzej, ob 10. uri pa so otvorili gospodarsko razstavo v dvorani Fizkulturnega doma. Poleg tega pa razstavljajo slovenski umetniki že od 1. septembra v beli dvorani Fizkulturnega doma.

Na gospodarski razstavi v Mariboru med drugim razstavlja Slovenski knjižni zavod, NA-MA prikazuje svoje lastne proizvode, Sadje d. d. podružnica Maribor razstavlja najlepše štajerske hruške, jabolka in grozdje. Svoje posebne oddelke imajo Radenska, Rogaška in Petanjska slatina. Zadruge razstavljajo konzervirano sadje in zelenjavo, tovarna iz Celja pa sadne sokove in marmelado. Vinsko razstavo je organiziral Turist-hotel. Lepo je na razstavi zastopana Kmetijsko-obdelovalna zadruga »Jože Lacko«, ki razstavlja svoje pridelke.

Na balkonu prikazuje NAPROZA Maribor-centrala pridelke, ki jih daje kmet delavcu, in industrijske izdelke, ki jih daje delavec kmetu. Poleg tega prikazuje svoje uspehe in število članstva. Doslej ima organiziranih 6714 članov (25.470 potrošnikov).

Posebne tabele prikazujejo obnovo med vojno porušenih stanovanjskih hiš in javnih zgradb v Mariboru. Za obnovo stanovanjskih hiš je bilo opravljenih 358.714 prostovoljnih ur, 1,144.951 pa jih je bilo plačanih. Vrednost proprostovoljnega dela je 3,587.140 dinarjev, plačanega pa 28.611.967. Skupno je bilo obnovljenih 2415 stanovanj. — Za obnovo šol so Mariborčani napravili 11.950 prostovoljnih ur, za javne zgradbe 10.500, za ulice, parke in kanale pa 132.269 prostovoljnih ur. Za obnovo je bilo leta 1946 izdano 62 milijonov 743.272 dinarjev.

Poleg tega razstavljajo razne vrste pohištva: državno mizarsko podjetje »Utensilia«, mizarstvo Veka in drugi.

Na razstavi »Slovenski umetnik — slovenska pokrajina« razstavljajo svoja dela: Trstenjak, Stiplovšek, Kavčič, Mihelič, Klemenčič, Primožič, Žagar, Grohar, Jakopič, Gvajc, Kobilica in Inchiostri, Potočnik, Jakac, Polanjko, Kos, Sterle, Ipavic in Sirk.

Mariborsko Narodno gledališče je uprizorilo v letnem gledališču v Rušah »Prodano nevesto«, Putnik pa je organiziral izlete v Lendavo, na Gomilo v Slovenskih goricah, v Marenberg in Studenice pri Poljčanah.

Poleg izletnikov iz Maribora in Ptuja se je udeležilo izleta na Gomilo, najvišjega hriba v Slovenskih goricah, tudi precej okoliškega prebivalstva.

Sadjarska in vinarska zadruga Juršinci, ki je bila ustanovljena šele maja 1946 in šteje 342 članov, je uredila na prostem poleg razglednega stolpa skromno sadjarsko razstavo. Razstavila je okrog 70 vrst jabolk in hrušk. Razstava je imela namen pokazati, katere vrste sadja najbolje uspevajo in so najbolj praktične za ta okoliš. Poleg tega je zadruga s tabelami prikazala, da spada v njeno območje 25% njiv, 36% travnikov in pašnikov, 10% vinogradov, 13% sadonosnikov, 14% gozdov in 2% neobdelane zemlje. Vinograde je močno razširiti najmanj še za 25%, sadonosnike pa za 100%. Povprečni pridelek na 1 ha vinogradov je 35 hl. Pričakovani letošnji pridelek je 7.200 hl vina, za prodajo pa bo približno 320 vagonov sadja. Doslej so že prodali 90 vagonov sadja, od katerega so ga precej izvozili v Češko. Zaradi pomanjkanja sušilnic je sadje ekonomsko uporabljeno le od 80 do 90%. V štirih drevesnicah ima zadruga 26 tisoč drevesnic, dočim ima 26 trsničarjev okrog 300.000 cepljenk.

Zaradi naglice razstava ni popolna, vendar bo vsaj v neki meri pokazala okoličanom, katere vrste sadja bi bilo treba v bodoče bolj gojiti.

Poleg drugih prireditev in razstav, ki so v okviru »Turističnega tedna«, je organizirala Petanjska slatina razstavo, ki bo odprta ves teden.

Naše delo in uspehi

Delavci so pred določenim rokom dovršili zemeljska dela na cesti Ljubljana-Ježica

V soboto so na cesti Ljubljana—Ježica končali zemeljska dela na srednjem, to je na kockanem pasu. S tem so izvršili 40% vseh in 80% zemeljskih del. Sedaj bodo začeli razširjati cesto na določeno širino 21 m in polagati skrajne robnike. Zadnji odsek, dolg 550 m, je izkopala, odmetala material in ga presejala skupina, ki je delala na akord in je bila dosedaj največja skupina, ki je kdaj sodelovala pri podobnih delih. 112 delavcev je pod vodstvom tov. Brezigerja sprejelo delo na tem odseku. Pri tem delu se je pokazala globoka zavest vsakega posameznega delavca, sodelovali in tekmovali so vsi, brez izjeme. Z dela so odhajali pozno v noč. Redno pa so se v mesečini ob 2 popolnoči vračali ponovno na delo ter premetavali in sejali velike kupe peska. Podnevi so delali le dela, ki jih ponoči zaradi nezadostne svetlobe ni bilo mogoče opraviti. Ljudje so se posmehovali njihovemu elanu. Toda delavci se niso na to ozirali. Delo so izvršili še en dan pred predvidenim rokom. V sedmih dneh so presejali 1700 kub. m peska, odkopali 1300 kub. m cestišča in premetali 1500 kub. m zemlje in gramoza. Delovodja Breziger ni dela nikoli zapustil pred 11 zvečer in se je ob dveh zjutraj z ostalimi vračal na cesto. Posvetoval se je z ing. Mitjem o načinu dela, samo da bo delo uspešneje in hitreje izvršeno.

Ob zaključku dela so bili pohvaljeni štirje, še posebno požrtvovalni delavci, tovariši: Omerzo Pavle, Lipej Ivan, Devenšček Rudolf in Denšič Mihael.

Ti tovariši bi vsekakor zaslužili udarniški naziv, toda videti je, da gradbeni vodja ni zavzel v tem pogledu pravilnega stališča, pogoji za dosego častnega udarniškega naziva so pri delih na cesti drugačni kot v tovarni. Izredna požrtvovalnost in pridnost nekaterih tovarišev mora biti tu osnovno merilo za dosego udarništva.

Delovodja Brezigar s pohvaljenimi tovariši po zaključenem delu.
(Od leve na desno: Brezigar, Devenšček, Omerza, Lipej.)

* * *

Z uvedbo norm se je zvišala produkcija

Julija so v tovarni konfekcije »Zora« v Mariboru uvedli poskusne norme za konfekcijo trikotaže in tkanega perila. Že prej so pripravljali opazovalne listke za vsako delavko v posameznih fazah konfekcije. Po teh opazovanjih so določili povprečni čas in poskusne norme, ki jih zdaj kontrolirajo, za koliko so prenizke ali previsoke. Taka kontrola bo še nekaj časa potrebna, ker delavke dnevno presežejo prve poskusne norme. Prikrojevalke so jo presegle povprečno za 50%, strojne šivilje v trikotažni konfekciji za 55.80%, pri strojnem šivanju v konfekciji pa celo za 72.72%. Po teh rezultatih bodo začetne postavke norm znatno znižali, da bo dobil procent pravo višino.

Pokazali pa so se že prvi uspehi uvajanja norm. Julija so zvišali v trikotaži produkcijo napram juniju za 16.6%. Proizvodni načrt so presegli za 3%. Na materialu pa so prihranili za 3%. Z utrditvijo norm bodo uspehi v produkciji še bolj narasli.

Bitoljsko okrožje je napovedalo ostalim okrožjem tekmovanje v odkupu žitaric

Bitoljski okrožni ljudski odbor je objavil vsem okrožjem v Ljudski republiki Makedoniji tekmovanje po naslednjih točkah: 1. kdo bo v določenem roku odkupil določeno količino žitaric; 2. kdo bo izvršil odkup pravilneje; 3. kdo bo odkupil več žita poleg določenih presežkov.

Obnova v Žužemberku

Okupator je okolico Žužemberka močno prizadejal, saj je bilo porušenih in požganih 739 poslopij. Obnovitvena zadruga v letošnjem letu z velikim uspeho mobnavlja požgane domove. Dosedaj so obnovili 67 stanovanjskih hiš, 28 hlevov in 25 drugih gospodarskih poslopij. Zidajo pa še 24 hiš. V zadrugo se je dosedaj vpisalo 368 članov. Z nadvse požrtvovalnim delom, s tem da si sami tešejo in pripravljajo les, včasih tudi zidajo, so ogromno dvignili vrednost dobljenega kredita. Dosedaj narejena poslopja so vredna 11,632.000 din, kar pomeni, da so povečali vrednost kredita za 5.8 krat. Vas Reber, ki spada ravno tako v območje obnovitvene zadruge Žužemberk, se je še posebno izkazala. Prebivalci si tudi zidajo sami, ker je v teh krajih pomanjkanje zidarjev izredno veliko. Kredita so dobili 185.000 din, vrednost zgrajenih poslopij pa znaša preko 2 milijonov, kar pomeni, da so gradili z ozirom na dobljeni kredit v merilu 1 : 10.

Zlet udarnikov iz Istre in z Reke

V Raši je bil prvi zlet udarnikov, kateremu je prisostvovalo 3140 delavcev iz Reke, Raše in ostalih krajev Istre.

Najboljši rudarski sekciji »Podlabin« je bila izročena prehodna zastavica v znak priznanja za najboljše dosežene uspehe. Predstavnik redakcije »Borbe«, glasila KPJ, je izročil dvema udarnikoma v imenu svoje redakcije, in sicer Jurman Ani iz Reke zapestno uro, Antonu Faragoniu, rudarju iz Raše, pa 12 izbranih knjig.

Nato so izročili 67 udarnikom iz Raše in Reke udarniške karte. Z zleta so poslali pozdravne brzojavke maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu, jugoslovanski delegaciji na mirovni konferenci, mirovni konferenci v Parizu, Svetovni sindikalni federaciji v Parizu in Glavnemu odboru enotnih sindikatov v Beogradu.

Kmetje vasi Vinjana so zgradili most in dodelali 3 km nove ceste

Kmetje vasi Vinjana so s pomočjo ljudskih oblasti pričeli z gradnjo mostu preko reke Ričine. V nekaj dnevih je bil že postavljen temelj mostu. Za gradnjo je bil dodeljen potreben kredit in v kratkem je bil most gotov

Po dovršitvi mostu so kmetje pričeli z gradnjo nove ceste na obeh straneh mostu. V nekaj dnevih so zgradili 3 km ceste. Tega mostu in ceste se poslužuje več kot tretjina vsega prebivalstva tega okraja, most pa je zlasti velikega pomena za šolske otroke, ki ob deževju niso po več dni mogli v šolo.

Železniški most čez Kolpo pri Sisku izročen prometu

Na slavnosten način je bil izročen prometu železniški most čez Kolpo, ki veže Sisak in zahodno Bosno s središčem Hrvatske — Zagrebom. Z izročitvijo prometu mostu čez Kolpo je bila skrajšana zveza med Zagrebom in Capragom za 143 km, ker se je doslej vršil promet iz Capraga preko Gline, Petrinje in Karlovca.

Delavnica državnih železnic za gradnjo mostov je predvidevala, da bo most končan v 90 delovnih dneh. Toda zaradi požrtvovalnosti delavstva in tehničnega vodstva so bila dela končana 14 dni prej.

Obnovitvene zadruge tehnične baze Maribor so dosegle lepe uspehe

Za obnovo domov na obronkih Pohorja in v dolini Drave je bila lani ustanovljena Tehnična baza Maribor, ki je združila v obnovi porušenih domov tri obnovitvene zadruge: v Framu-Planici s poslovalnicama v Selnici in Marjeti, v Št. Janžu pri Dravogradu in v Sv. Miklavžu pri Mariboru.

Veliko podporo pri delu obnovitvenih zadrug je dala vlada LR Slovenije iz obnovitvenega kredita za naše podeželje s skupno 1,260.000 din brezobrestnim in obrestnim dolgoročnim kreditom, ter s 500 kub. m brezplačnega lesa. Pri obnovi kmečkih domov je mariborska mladina skupno z delavci mariborskih tovarn doprinesla velik delež s preko 5000 prostovoljnimi urami. Delavci tovarne Huter, Gradisa in mizarskega podjetja Potočnik delajo sedaj za obnovitveno zadrugo v Framu brezplačno 52 oken in 30 vrat. Da obnova porušenih domov tako lepo napreduje, je zlasti zasluga zadrugarjev samih, ki so glavni delež dali v prostovoljnem delu in s tem pravilno uporabili kredit.

Niti leto ni minilo, odkar je bila ustanovljena prva obnovitvena zadruga, pa je že obnovljenih več kot polovica porušenih domov. Do danes so obnovitvene zadruge obnovile 87 popolnoma porušenih in 132 delno porušenih stanovanjskih in gospodarskih zgradb. Obnova še preostalih porušenih domov lepo napreduje, da bodo vse porušene hiše obnovili še letos pred zimo.

Delavci tovarne »Kalnik« gradijo nasip ob Dravi

Novembrski načrt tekmovanja Varaždina določa gradnjo nasipa na Dravi pri Varaždinu, ki so ga že pričeli graditi s prostovoljnim in brezplačnim delom. Na kraju, kjer bodo gradili nasip, je letos Drava poplavila velik del varaždinske periferije in povzročila veliko škodo.

Poleg ostalih delovnih kolektivov pomagajo tudi delavci tovarne za marmelado »Kalnik«. Mem njimi je tudi 52-letna delavka Marija Horvat, ki je na pripombo, da je to delo zanjo pretežko, odgovorila: »Ne bojim se niti enega mlajšega pri gradnji naše domovine vse dotlej, dokler bom lahko držala lopato.«

V daruvarskem okrožju bodo zgradili 7 poslopij za okrajne zdravstvene postaje

Okrožni ljudski odbor za Daruvar je sprejel sklep, da se takoj ustanove zdravstvene postaje na vseh sedmih okrajnih sedežih tega okrožja. Preureditev poslopij v zdravstvene postaje se bo izvršila s pomočjo posojila, ki ga bodo najeli pri ministrstvu narodnega zdravja LR Hrvatske v znesku 1 milijona dinarjev. Za adaptacijo poslopja v Podravski Slatini je odobren znesek 300.000 din. V isti namen so določeni zneski po 200.000 din za okrajne odbore v Okučanih, Novski, Grubišnem polju, Pankracu, Virovitici in Daruvarju.

Vsaka zdravstvena postaja bo imela stalnega zdravnika - šefa postaje in strokovno zdravstveno osebje. Z ustanovitvijo teh postaj bo znatno zboljšana zdravstvena služba, odnosno zdravstveno stanje širokih ljudskih množic daruvarskega okrožja.

Licenciranje plemenjakov

Licenciranje, t. j. pregled in ocena plemenjakov je pravkar v teku ali pa se bo v nekaj dneh začelo. Ker je to najvažnejša mera javnih oblasti pri pospeševanju živine, je potrebno opozoriti na nekatere pomnajkljivosti, ki so se že pokazale tekom izvršenega licenciranja.

Po novem splošnem zakonu po ljudskih odborih je dolžnost KLO skrbeti za razvoj živinoreje. nabavljati plemenske živali in urediti njih izkoriščanje. Zato morajo biti pri licenciranju prisotni predsedniki vseh KLO licencovalnega okoliša ali pa njihovi zastopniki. Predložiti morajo licencovalni komisiji seznam vseh plemenjakov v območju svojega KLO in to bikov nad 1 leto starosti, merjascev nad 5 mesecev in ovnov nad 9 mesecev starih. Edino na tak način je mogoče zajeti vse plemenjake in postopati po zakonu proti »zakotnim« plemenjakom, ki delajo naši živinoreji zaradi svojih povečini slabih lastnosti ogromno škodo. Licenciranje je potrebno razglasiti tako, da bo o mestu in času licenciranja obveščen vsak rejec plemenjaka. Potrebno je obvestiti vsakega v poštev prihajajočega rejca osebno ali pismeno. Kdor drži in pripušča nelicenciranega plemenjaka, bo kaznovan z globo od 500 do 2000 din. Izjeme se bodo vpoštevale le v izrednih primerih, če predloži zastopnik KLO živinozdravniško spričevalo o obolelosti živali ali o njegovi hudobnosti.

Letos je prvič uvedeno licenciranje merjascev in ovnov. Posebno rejce merjascev opozarjamo na to obvezo licenciranja. Poudariti moramo, da je komisiji načelno prepovedano vršiti ocenjevanje po hlevih.

Zastopniki KLO si morajo oskrbeti iz statističnih podatkov tudi natančno število krav in spolno zrelih telic ter plemenskih svinj, da lahko komisija določi potrebno število plemenjakov. To bo posebno prišlo do izraza takrat, ko bo uvedeno pavšalno pobiranje skočnine od vsake za zaskok sposobne živali in bo stroške vzdrževanja plemenjakov kril krajevni ljudski odbor.

Krajevni ljudski odbori naj resno premislijo, kako bodo pri letošnjem pomanjkanju krme najbolje uredili vprašanje vzreje plemenjakov. V sporazumu s pristojnimi živinorejskimi zadrugami in preko plemenilnih postaj bo mogoče zagotoviti vzdrževanje, s čemer bodo koristili obnovi in zdravemu razvoju naše celotne Živinoreje.

Festival na Vrhniki

Festival na Vrhniki je potekel v znamenju Cankarja. Trikrat so ga videli Vrhničani na svojem odru. Najprej je gralska skupina z Verda uprizorila »Hlapce«, posebno pozornost in priznanje pa zasluži uprizoritev »Slik iz Cankarjevega življenja v obliki melodrame in dramatizacija »Martina Kačurja«. Obojo je pripravila za oder in zrežirala tov. Albina Zakrajškova, učiteljica z Vrhnike.

Pokazalo se je, s kakšno ljubeznijo in zanimanjem so se Vrhničani lotili proučevanja in spoznavanja svojega velikega rojaka Igralci — skoraj vsi so preprosti ljudje, delavci in kmetje, ki prej nikoli niso imeli prilike spoznavati in sodelovati v umetnosti, ki se jim pred leti še sanjalo ni, da bodo kdaj nastopali na odru, so igrali v resnici prav dobro. Pokazali so, kaj vse zmore dobra volja in ljubezen do prosvete ter premagali nešteto organizacijskih in tehničnih težav.

Pomembnost teh uprizoritev, kakor tudi vsega festivala je v tem, da je razgibal in zaktiviziral množice do dna. Zlasti pri uprizoritvah Cankarja je bila dvorana v »Domu kulture« nabita do zadnjega kotička. Mnogi so pripovedovali, da so do sedaj široke množice Vrhnike in okolice Cankarja dokaj slabo poznale in razumele. Na Vrhniki se mnogi starejši ljudje Cankarja še spominjajo, toda spominjajo se samo njegove zunanjosti, površne obleke, negojenih brk, spominjajo se, da je rad pil. Do teh dni je bila ta predstava pri večini Vrhničanov še vedno živa in — do neke mere tudi edina. Te uprizoritve pa, ki so jih obiskale resnično široke množice, so to predstavo temeljito spremenile. Ljudje so živo občutili težo tedanjih dni, silne težave, s katerimi se je Cankar v svojem življenju boril, občutili njegovo veliko duševno moč.

Kakšna je razlika med starimi časi in novim časom! Kačur je bil preganjan, ker je hotel ljudstvo učiti, prosvetljevati. Neumorno se je boril proti klečeplazcem in vsem predstavnikom takratne protiljudske oblasti. Končno so ga razmere strle in je omahnil, zaničevan od vseh.

Danes je usoda Kačurja nemogoča. Danes knjiga vedno bolj prodira v množice, mnogi nastopajo na odrih, drugi se bore za vstop v prepolno dvorano. Novi in novi talenti stopajo na dan. Naša prosveta zavzema nepričakovan obseg. Zdaj ni več zdravnikov iz Zapolja, županov, župnikov, nadučiteljev in drugih, ki so včasih govorili o škodljivosti ljudske prosvete in preganjali Kačurje — idealiste.

V nedeljo dopoldne se je po Vrhniki razvrstil ogromen sprevod okoli 70 voz: Parada dela. Ljudstvo je pokazalo svoje uspehe v kmetijstvu, industriji, fizkulturi, prosveti itd. ter narodne običaje (kmečka ohcet).

Popoldne je bilo tekmovanje raznih pevskih, plesnih, fizkulturnih in drugih skupin z Vrhnike in okolice, od katerih so mnoge pokazale prav lepe uspehe.

Festival je zaključilo ljudsko rajanje.

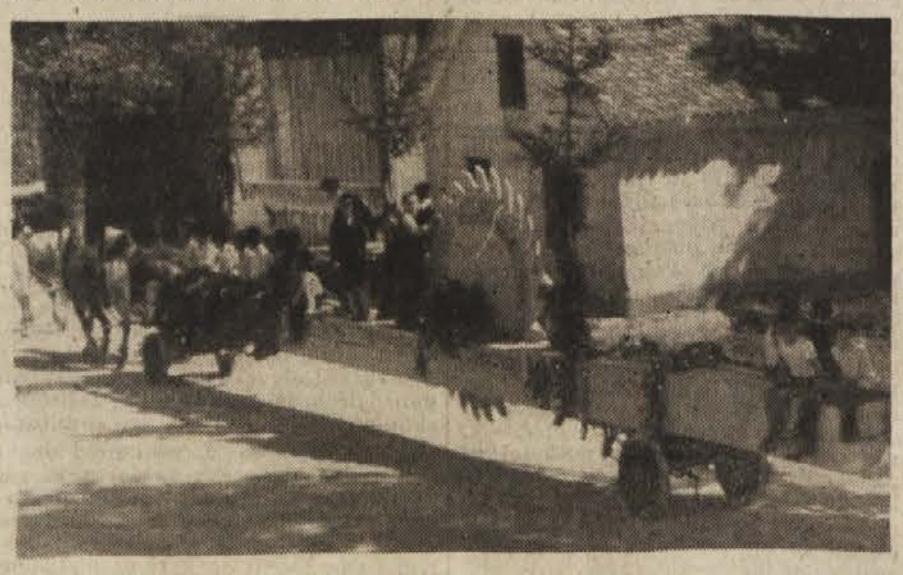

»Parada dela« na Vrhniki: Člani lesne zadruge v sprevodu.

Couve de Murville zagovarja „francosko črto"

Seja politično-teritorialne komisije za Italijo

Pariz, 9. sept. Posebni dopisnik Tanjuga poroča: Na seji politično-teritorialne komisije za Italijo, je spregovoril v razpravljanju o odredbah osnutka mirovne pogodbe z Italijo glede razmejitve med Jugoslavijo in Italijo francoski delegat **Couve de Murvile.**

Couve de Murvile je poudaril, da je vprašanje meje med Jugoslavijo in Italijo najvažnejše vprašanje mirovne konference ter rekel, da je Trst za Jugoslavijo »naravni izhod za Slovenijo ter ničesar drugega, kakor italijanski otok v slovanskem zaledju.« Couve de Murvile je prav tako izjavil, da bi moral Svet ministrov, ko je imel nalogo rešiti vprašanje Gorice, »v prvi vrsti zadovoljiti zakonite zahteve Jugoslavije, ki se je lahko upravičeno pritoževala, da so bila po mirovni pogodbi po pretekli vojni Italiji dana »ozemlja, ki so po etničnem značaju neizpodbitno hrvatska in slovenska«. Ko je obravnaval predlog francoske črte, je Couve de Murvile izjavil, da je bilo lahko doseči sporazum glede dodelitve vzhodne Istre Jugoslaviji. Toda po njegovem mnenju **predstavlja glavno težavo položaj na** ozemlju vzdolž obale od Pulja do Tržiča, čeprav je sicer priznal, da je vaško prebivalstvo tega področja slovansko in da se tudi v Istri »nahaja pas italijanskih krajev izoliran v slovanskem zaledju«. Poleg tega je francoski delegat govoril, da predstavlja Trst za Italijo italijansko mesto, v katerem »so znatni italijanski ekonomski interesi, ki so se razvili med dvema vojnama«.

Couve de Murvile je podal historijat reševanja vprašanja Julijske krajine v Svetu ministrov ter značilnosti predlaganih črt. Po njegovem tolmačenju naj bi imela francoska črta to odliko, da prepušča približno isto število Italijanov v jugoslovanskem delu, kakor Jugoslovanov v italijanskem delu.

Glede formule **rešitve, ki jo je Svet ministrov predlagal za celotno Julijsko krajino, je Couve de Murvile rekel:**

»Ne bi je hotel drugače označiti, kakor z besedami, da je to edina, v kateri je **Svet ministrov lahko dosegel soglasje«.** Pripomnil je, da je zaradi tega francoska delegacija proti brazilskemu predlogu, da se celotno vprašanje odloži za leto dni.

»Mislili smo in sedaj mislimo, da je boljše imeti tudi nepopolno odločitev, kakor nobene odločitve — je rekel Couve de Murvile ter dodal: »Rečeno je bilo že, da francoska delegacija priznava, da kompromis, o katerem razpravljamo, ni baš najboljši«. Francoski delegat je dalje rekel: »Razumljivo je, da Jugoslavija kot dežela odpora in zmagovalna država ne more lahko pristati, da se od nje odtrga istrska obala, ter istočasno tudi izhod Slovenije na morje. Toda dalje pravi, da je treba »razumeti razočaranje« Italije.

Za francoskim in poljskim delegatom je spregovoril britanski delegat Mac Neil„ ki se je v začetku svojega govora zlasti zadržal na vprašanju umetnega koridorja, ki je naseljen izključno z jugoslovanskim prebivalstvom in ki naj bi se po predlogu osnutka mirovne pogodbe izoblikoval med Italijo in »svobodnim tržaškim ozemljem,« s čimer bi se odvzel Sloveniji dostop do morja samo nekaj kilometrov od obale.

Mac Neil je rekel, da britanska delegacija ve, da koridor predstavlja slabo točko, vendar si je prizadeval, da bi ga opravičil s trditvijo, da je potreben zaradi svobode prometnih zvez Trsta. Dalje je izjavil, da francoska črta ni najboljša, da ne zadovoljuje nikogar ter je celo sprejel izraz Višinskega, da predstavlja minimum pravičnosti, vendar je ta črta edina rešitev, ki so jo sprejele vse štiri sile. Vendar pa je Mac Neil pripomnil: »Če bi to zavisilo samo od Britanije bi bila črta povsem drugačna«. V nadaljevanju je rekel, da bi moral biti Trst pod nadzorstvom Združenih narodov, ter se je protivil sovjetskemu in jugoslovanskemu osnutku glede statuta Trsta. Izjavil je, da si britanska vlada pridržuje pravico, da se v Svetu ministrov razmotri še enkrat celotno vprašanje. Pri tem je Mac Neil izjavil, da smatra, da sta vprašanje Trsta in vprašanje italijansko-jugoslovanske meje tesno povezani in da ju ni mogoče razdvajati. Ob koncu svojega govora je pripomnil, da je britanska delegacija proti brazilskemu amendementu. Mac Neil je zaprosil brazilskega delegata, da umakne amendement, vendar je dodal, da ga lahko ponovno poda ob koncu diskusije.

Govor iraškega delegata na plenarni seji

Pariz, 9. sept. Posebni dopisnik Tanjuga poroča: Predstavnik Iraka Džamali je na plenarni seji izjavil med drugim: Z najbolj drastičnimi imperialističnimi metodami je fašistična Italija tlačila in zasužnjevala narode arabske Libije ter pri tem teptala osnovna načela pravičnosti in človečanskih pravic. Iraška vlada vztrajno prosi konferenco, da naj ne pristane na to, da bi se Italiji vrnile v kakršni koli obliki njene bivše kolonije ter odločno zahteva priznanje svobode in neodvisnosti arabski Libiji. Arabsko ljudstvo Libije ima brez dvoma pravico do tega. Ako bo zaradi tega ali onega razloga potrebno, da se nad njo izvede režim skrbstvene uprave — je nadaljeval iraški delegat, — tedaj Irak predpostavlja, da po Libija stavljena pod skrbstveno upravo Arabske Lige ali ene izmed njenih držav članic.

To bi bilo v glavnem stališče iraške vlade glede vprašanja mirovne pogodbe z Italijo.

★

Prva seja pravno-redakcijske komisije

Pariz, 9. sept. Posebni dopisnik Tanjuga poroča: Pravno-redakcijska komisija je imela svojo prvo sejo po ustanovitvi. Predmet razpravljanja je bil amendement Avstralije, ki je bil predlagan v politično-teritorialnih komisijah in ki vsebuje odredbe o zaščiti človečanskih pravic. V zvezi s tem amendementom je poslala politično-teritorialna komisija na Finsko predsedniku pravne komisije pismo s prošnjo, da naj skliče sejo, na kateri bodo sklepali o organizaciji mednarodnega sodišča na človečanske pravice. V obrazložitvi tega amendementa se je avstralski delegat v pravni komisiji danes skliceval na prizadevanja nekdanjega društva narodov, da bi zagotovilo človečanske pravice, ter navedel, da je po prvi svetovni vojni obstojalo neko tako sodišče na Švedskem.

Skrb avstralskega delegata za zaščito človečanskih pravic, individualnih svoboščin in pravic manjšin ima enostavno za cilj, da vsili posameznim državam omejitve glede njihove notranje zakonodaje in da s pomočjo mirovne pogodbe in pod krinko zaščite pravic narodnostnih manjšin ustvari vir nesoglasij med evropskimi deželami. Stališča avstralske delegacije ni sprejel nobeden izmed številnih govornikov v današnjem zasedanju komisije.

POLITIČNO-TERITORIALNA KOMISIJA ZA ROMUNIJO

Romunija zahteva povrnitev imovine, ki so jo Madžari odnesli iz Transilvanije, in ureditev tranzita preko Madžarske

Pariz, 9. sept. Posebni dopisnik Tanjuga poroča: Na seji politično-teritorialne komisije za Romunijo je bila zaslišana romunska delegacija. Romunski delegat Franasovici je izjavil, da Romunija želi predvsem, da Madžarska sprejme romunsko-jugoslovansko pogodbo od 23. septembra 1923. leta glede vprašanja tromeje med Madžarsko, Jugoslavijo in Romunijo. **Romunija je dalje pripravljena, da se odreče zahtevam do reparacij napram Madžarski pod pogojem, da se tudi Madžarska odreče svojim zahtevam v zvezi z njenimi investicijami v Transilvaniji. Vendar pa zagovarja Romunija svojo pravico do restitucije imovine, ki je bila odnešena iz Transilvanije za časa okupacije. Končno je romunski delegat predlagal, da se vključijo posebne pripombe z namenom, da se zajamči tranzit preko Madžarske,** kar je motiviral s tem, da je Madžarska delala zapreke glede tranzita v obliki tarif.

Ko so sprejeli člen 7 so pričeli razpravljati glede člena 8, ki govori o tem, da se vojno stanje med Romunijo in Madžarsko zaključi, čim stopita v veljavo ta pogodba ter pogodba zavezniških držav z Madžarsko, je ameriški predstavnik Harriman izjavil, da smatra ameriška delegacija za zaželjeno, da bi prišlo do neposrednega sporazuma med Romunijo in Madžarsko. Člen 8 je bil soglasno sprejet in prav tako člen 10, da lahko vsaka izmed zavezniških držav zahteva obnovitev svojih predvojnih pogodb z Romunijo kljub temu, da so slednje izgubile svoje veljavo za časa vojne.

K členu 9, ki obvezuje Romunijo, da sprejme vse sporazume, ki so bili sklenjeni v cilju likvidacije Društva narodov, Stalnega mednarodnega sodišča in Mednarodnega instituta za poljedelstvo, je bil predložen avstralski amendement, v smislu katerega bi se Romunija obvezala, da sodeluje pri vseh ekonomskih organizacijah, povezanih z organizacijo Združenih narodov. Proti temu sta nastopila predstavnika Združenih držav Amerike in Sovjetske zveze in avstralski delegat je svoj amendement umaknil. Za tem je bil tudi člen 9 soglasno sprejet.

FIZKULTURA

Tretje kolo drž. nogometnega prvenstva

FD »Nafta« : FD »Železničar« (Sarajevo) 2:1 (0:0)

V nedeljo je bilo odigrano tretje kolo državnega nogometnega prvenstva, ki je prineslo zastopniku federalne Slovenije FD »Nafti« prvo zmago. Po ostri in zanimivi igri je prvak Slovenije porazil prvaka Bosne in Hercegovine z rezultatom 2 : 1. Preko 700 gledalcev je z navdušenjem pozdravilo zmago domačega moštva.

V Beogradu so imeli na stadionu CDJA »Partizana« dvojni spored. V prvi igri je »Crvena zvezda« premagala »Budućnost« iz Titovgrada z rezultatom 3 : 1 (0 : 0). V drugi igri je »Partizan« premagal »Metalca« z rezultatom 2 : 1 (2 : 0). Obema tekmama je prisostvovalo okrog 12.000 gledalcev. V Zagrebu je bila odigrana najvažnejša tekma tretjega kola med splitskim »Hajdukom« in domačim »Dinamom«. Pred rekordnim številom gledalcev so morali domačini poraženi zapustiti teren in »Hajduk« je zmagal z rezultatom 1 : 0 (0 : 0). V Nišu je tamkajšnji »Železničar« igral neodločeno s prvakom Makedonije »Pobedo«. Rezultat je 2 : 2 (1 : 0). V Subotici je domači »Spartak« visoko porazil zagrebško »Lokomotivo« z rezultatom 4 : 0 (2 : 0).

Po tretjem kolu je tabela državnega nogometnega prvenstva naslednja:

Hajduk	3	3	0	0	9 : 1	6
Partizan	3	3	0	0	9 : 2	6
Crvena zvezda	3	2	0	1	6 : 3	4
Metalac	3	2	0	1	7 : 4	4
Dinamo	3	1	1	1	3 : 3	3
Železničar (S)	3	1	0	2	5 : 6	2
Spartak	3	1	0	2	5 : 8	2
Lokomotiva	2	1	0	1	3 : 5	2
Nafta	3	1	0	2	4 : 7	2
Pobeda	3	0	1	2	3 : 5	1
Železničar (N)	2	0	1	1	2 : 5	1
Budućnost	3	0	1	2	4 : 11	1

FD »Železničar« vodi v nogometnem prvenstvu Slovenske lige

V tretjem kolu nogometnega prvenstva Slovenske lige je bila najvažnejša tekma med ljubljanskima moštvoma »Železničarjem« in »Borcem«. V hitri in zanimivi igri je zmagal »Železničar« z rezultatom 1 : 0. Pri obeh moštvih se je odlikovala obramba, dočim sta bila napada šibka in neodločena. V predtekmi je »Edinstvo« z Vica igralo neodločeno z FD »Novo mesto« 1 : 1. Ljubljanskemu »Krimu« je uspelo v Celju premagati »Olimpa« z rezultatom 3 : 2 (1 : 1), z istim rezultatom pa je v Trbovljah premagala »Svoboda« »Rudarja«. Kranjčani so imeli v gosteh moštvo »Maribora« in zmagali z rezultatom 3 : 2 in si tako priborili prvi dve točki. Ogromno zanimanje je vladalo na Jesenicah za tekmo med domačim moštvom »J. Gregorčič« in mariborskim »Železničarjem«. Kljub borbeni in požrtvovalni igri so morali domačini poraženi zapustiti teren z rezultatom 2 : 4 (0 : 2). V Murski Soboti so imeli v gosteh moštvo »Celja«. Rezultat prvega polčasa je 3 : 1 za »Celje«, dočim končnega rezultata še nismo prejeli.

Tabela nogometnega prvenstva Slovenija je z vštevšim rezultatom prvega polčasa tekme med »Celjem« in »Mursko Soboto« naslednja:

Železničar (Lj)	3	3	0	0	5 : 0	6
FD Celje	3	2	1	0	11 : 5	5
Krim	3	2	1	0	11 : 6	5
Borec	3	2	0	1	2 : 1	4
Rudar	3	2	0	1	8 : 5	4
Svoboda	3	2	0	1	6 : 5	4
J. Gregorčič	3	1	0	2	10 : 7	2
FD Maribor	3	1	0	2	7 : 6	2
Železničar (M)	3	1	0	2	5 : 6	2
FD Kranj	3	1	0	2	4 : 10	2
Edinstvo	1	0	1	0	1 : 1	1
FD Novo mesto	1	0	1	0	1 : 1	1
Olimp	3	0	0	3	2 : 5	0
FD Murska Sob.	3	0	0	3	2 : 13	0

»Crvena zvezda« — državni prvak v košarki

V nedeljo so bile odigrane v Beogradu zadnje tekme moških in ženskih ekip za državno prvenstvo v košarki. Kakor je bilo pričakovati, je osvojila državno prvenstvo v moških in ženskih ekipah beograjska »Crvena zvezda«. Rezultati zadnjega dne tekmovanja so naslednji:

Zadar : Metalac 16 : 2, Crvena zvezda : Svoboda 44 : 12, Jedinstvo : Makedonija 28 : 22, Zadar : Slavija 31 : 18. Rezultati ženskih ekip pa so bili: Crvena zvezda : Radnički 18 : 7 in Zadar : Svoboda 11 : 5.

Končna tabela državnega prvenstva v košarki za moške ekipe je naslednja:

Crvena zvezda	7	6	1	308 : 107	12
FD Zadar	7	5	2	166 : 135	10
Jedinstvo	7	5	2	181 : 191	10
Partizan	7	4	3	221 : 106	8
Slavija	7	4	3	144 : 126	8
Metalac	7	3	4	94 : 111	6
Svoboda	7	1	6	85 : 206	2
Makedonija	7	0	7	74 : 289	0

Končna tabela za ženske ekipe je naslednja:

Crvena zvezda	3	3	0	74 : 20	6
Radnički	3	2	1	62 : 29	4
Zadar	3	1	2	22 : 48	2
Svoboda	3	0	3	18 : 79	0

★ ★ ★

Državno cestno kolesarsko prvenstvo

Vnedeljo je bilo v Beogradu na 180 km dolgi progi Beograd-Mladenovac - Topola - Arandjelovac - Orašac - Mladenovac - Beograd izvedeno državno cestno kolesarsko prvenstvo. Tekmovalo je 37 najboljših kolesarjev iz vseh ljudskih republik. Kot gost je nastopil tudi Antonio Strain iz Trsta, ki je tekmoval izven konkurence in je bil stvarni zmagovalec v odličnem času 5 ur, 35 minut, 50 sekund.

Na Terazijah se je zbrala ogromna množica gledalcev, ki je posebno navdušeno pozdravljala zastopnika Trsta in obenem manifestirala za priključitev Trsta k Jugoslaviji. Značilno za tekmovanje je bilo, da so vsa mesta od drugega do sedmega zasedli manj znani kolesarji, med katerimi sta tudi dva zastopnika federalne Slovenije Usar in Bukvič.

Končni rezultat državnega prvenstva v kolesarjenju je naslednji: 1. Poredcki (»Jedinstvo«, Zagreb) 5 : 54,10; 2. Tomin (»Sloga«, Oosijek); 3. Horvatek (»Slaven«, Zagreb); 4. Usar» Krim«, Ljubljana) 5 : 54,32. Sedmo mesto je zasedel Bukvič (Ljubljana) v času 5 : 59,30. Favoriti tekmovanja: Prosenik, Pavlia, Šolman in Bat so zaradi številnih defektov zasedli slabša mesta.

ŠAH

Dvoboj Združene države : Sovjetska zveza

Moskva, 7. sept. (Tass.) Šahovski komentator moskovskega radia mojster Mihael Judovič poroča:

V nekaj dneh po zaključku svetovnega šahovskega turnirja v Groningenu, se bo pozornost ljubiteljev šaha obrnila k novi zanimivi tekmi — matchu med mešanimi moštvi Združenih držav in ZSSR, ki bo v začetku septembra v Moskvi. Prvi match med obema moštvoma je bil lansko leto preko radia in se je končal z visoko zmago sovjetskih igralcev z rezultatom 15½ : 4½.

Tokrat so Američani storili vse, da se revanžirajo. Okrepili in preuredili so svoje moštvo ter ves čas pridno trenirali. »Preučili smo vse igre, ki so jih naši nasprotniki igrali v zadnjih dveh letih,« je dejal prvak Združenih držav Denker in dostavil: »Odkrito lahko priznam, da smo za ta match pripravili več kot eno ‚tajno orožje'.« Seznam članov obeh moštev je že izmenjan in ljubitelji šahovske igre lahko pričnejo z vročimi debatami o šansah obeh nasprotnikov.

Prvak Sovjetske zveze Mihail Botvinnik — eden najmočnejših svetovnih mojstrov — in Samuel Rechevski bosta igrala na prvi deski. Partiji med Rechevskim in Botvinnikom bosta dali dragocen material za teorijo in prakso šahovske umetnosti.

Drugo šahovnico bosta zasedla zmagovalca amsterdamskega turnirja osmih prvakov 1938, Amerikanec Reuben Fine in Estonec Pavel Keres. Smislov in Denker se bosta v prihodnjem matchu zopet sestala kot prijatelja in tekmeca. Boleslavski bo igral s slavnim ameriškim šahistom Horovitzem, Kotov pa se bo zopet sestal s svojim nasprotnikom iz radijskega matcha Kashdanom. Takrat je Kotov dobil obe igri, sedaj se bo Kashdan gotovo skušal revanžirati.

V primeri z radijskim matchem ima sovjetsko moštvo samo enega novega člana — Pavla Keresa. Od desetih Amerikancev bodo trije igrali prvič — Kevitz, Dake in Ulvestad. Pričakuje se, da bo nekdanji prvak dr. Max Euwe glavni sodnik tega matcha. To bo Euwejev drugi obisk v Sovjetski zvezi. V Moskvi bo srečal veliko svojih starih znancev in občudovalcev svojega talenta.

Botvinnik — zmagovalec v Groningenu

Vsoboto je bilo odigrano zadnje kolo mednarodnega šahovskega turnirja v Groningenu. Ker sta Botvinnik in Euwe izgubila svoji partiji, je postal zmagovalec turnirja sovjetski šampion Botvinnik s pol točke naskoka pred Euwejem. Tretje mesto je zasedel sovjetski velemojster Smislov, kar prav tako predstavlja velik uspeh sovjetskega šaha.

Rezultati zadnjega kola so naslednji: Botvinnik — Najdorf 0 : 1, Euwe — Kotov 0 : 1, Flohr — Vidmar ½, Smislov — Lundin ½, Szabo — Steiner 1 : 0, Tartakower — Stolz ½, Christoffel — Boleslavski ½, Guimard — Denker ½, O'Kelly — Kottnauer 1 : 0 in Janovski — Bernstein ½.

Končno stanje turnirja je naslednje:

Botvinnik 14 in pol, dr. Euwe 14, Smislov 12 in pol, Najdorf, Szabo 11 in pol, Flohr 11, Boleslavski, Lundin, Stolz 10 in pol, Denker, Kotov, dr. Tartakower 9 in pol, Kottnauer 9, Janovski 8 in pol, Guimard, dr. Bernstein 7, dr. Vidmar 6 in pol, Steiner 6, Christoffel, O'Kelly 5 in pol.

Šahisti, pozor!

Glede na predstoječo šahovsko sezono in okrožni prosvetni festival v Ljubljani poziva Šahovski okrožni odbor Ljubljana (SOL) vse prijavljene in neprijavljene šahovske krožke, da obvezno pošljejo svoje zastopnike oziroma funkcionarje na skupni sestanek, ki bo dne 11. septembra ob 19.30 v igralnici kavarne »Slon«. Zaradi važnosti sestanka naj ne bo neopravičljivih izostankov.

Dopisi „Ljudski pravici"

»Fakinova brigada« je postala udarna

Brigadirji II. celjske brigade »Fakin« smo bili za svoje delo na Mladinski progi dvakrat pohvaljeni. Dali so nam priznanje za naše požrtvovalno delo, mi pa smo s podvojenimi silami nadaljevali. Začeli smo povprečno z 0.60 m³, končali pa smo z 1.90 do 2 m³ na brigadirja. 400 m dolg in trdno zgrajen nasip, po katerem se že vijejo tračnice in bo v kratkem stekla proga proti Banovičem, je prispevek našega dvomesečnega napornega dela.

Naše delo na Mladinski progi je končano. Ko je štab Mladinskih delovnih brigad pregledal rezultate dela brigad II. izmene, je s svojim odlokom proglasil tudi II. celjsko brigado »Fakin« za udarno ter ji dal s tem najvišje priznanje, ki ga more delovna brigada doseči. Skozi vse taborišče je šel samo en vzklik radosti in veselja »Udarni smo, izpolnili smo obvezo«. Da, izpolnili smo jo, kajti pred odhodom iz Celja smo obljubili prebivalstvu celjskega okrožja, da se bomo vrnili kot udarna brigada. M. Z.

LJUBLJANA. — Mestni Prehodni otroški dom v Ljubljani je od maja meseca dalje pod skrbstvom posebnega patronata, ki se od vsega začetka briga za čim lepše življenje svojih malih varovancev. Tereni skrbe za živež, zelenjavo, sadje, kakor tudi za šivanje in krpanje perila in oblek, sindikalne podružnice pa ga podpirajo v gotovini.

Patronat je pozval na tekmovanje tudi druge patronate. Namen tekmovanja je nuditi otrokom čim boljše in srečnejše življenje. V okviru tega tekmovanja je naš patronat povabil k odelovanju sindikalno podružnico soboslikarskih pomočnikov, ki je sodelovanje sprejela ter ga tudi izpolnila. V prostovoljnih urah so člani soboslikarskega sindikata prebelili vse prostore prehodnega doma in s tem prihranili upravi doma 25.000 dinarjev. Uprava Prehodnega doma se za to prostovoljno delo najlepše zahvaljuje. **Uprava Prehodnega doma.**

IDRIJA. — 5 septembra so imeli delegati vseh podružnic enotnih delavskih sindikatov v dvorani Mladinskega doma posvetovanje. Poročali so o raznih nepravilnostih, ki so se pokazale v trimesečnem tekmovanju.

Tov. predsednik enotnih delovnih sindikatov je pojasnil vsem navzočim, da se bo prihodnje tekmovanje pričelo 16. septembra z namenom, da bo Slovensko Primorje čim prej priključeno Titovi Jugoslaviji. Prvi teden tekmovanja bo posvečen zdravstvu in higieni, nadalje pa kulturi, prosveti in obnovi. Ko je tov. predsednik govoril o plačanem dopustu, so rudarji udarniki izjavili, da bodo izrabili samo 14 dni plačanega dopusta, čeprav imajo po zakonu pravico do 30 dnevnega dopusta. I. D.

SV. PETER POD SV. GORAMI. — V nedeljo zjutraj se je pripeljalo na tovornem avtomobilu 15 obrtnikov elektrarne Rajhenburg v Sv. Peter pod Sv. gorami. Na prikolici so pripeljali orodje, ki so ga razmestili v senci kostanjev. Domačini pa so prinašali posodo in gospodarsko orodje v popravilo. Kovači, ključavničarji, varilci in mehaniki so imeli kmalu polne roke dela.

V 8 urah nepretrganega dela so popravili 738 komadov raznih predmetov: verig, sekir, loncev, ključavnic, izvarili osi za vozove itd.

KO OF Sv. Peter pod Sv. gorami

MONTEVIDEO — Nedavno je bil pri nas osnovan »Odbor za jugoslovansko Primorje«, čigar namen je, s prostovoljnimi prispevki podpreti naše primorske otroke. Čeprav so naši primorski izseljenci tukaj več ali manj obveščeni o nacifašističnih strahotah, o požganih domovih in sirotah ter cenijo krvave žrtve in napore naših borcev, je med nami vendar tudi nekaj takih, ki se v tej »udobni« Ameriki ne zavedajo v polni meri ogromnega in nepoplačljivega dolga, ki ga dolgujemo padlim v boju za naše tolikokrat teptane pravice.

Prav nič ne dvomimo v pravično rešitev meja in računamo v popoln uspeh naše delegacije na mirovni konferenci. V Buenos-Airesu, kjer je tudi »odbor za jugoslovansko Primorje« je bilo pred kratkim zborovanje naših izseljencev iz Primorske in Istre, na katerem so zahtevali naše pravice. Tudi mi bomo imeli 6. septembra zborovanje v počastitev bazoviških žrtev. **Mirko**

ČRNOMELJ — Tečajniki nadaljevalnega pedagoškega tečaja v Murski Soboti so ob zaključku priredili kulturen večer, čigar čisti dobiček so darovali Dijaškemu domu v Murski Soboti in tiskovnemu skladu. **Marjan**

BANOVIČI — 30. in 31. avgusta je bilo v II. Mariborski brigadi na Mladinski progi strelsko tekmovanje, pri katerem so bili doseženi prav dobri rezultati. Strelišče, ki so ga pripravili mladinci sami, je bilo lepo opremljeno. 38 tovarišev je doseglo odlično oceno, med tovarišicami pa je bila najboljša Čelan Mara. **Milan**

ŽEPOVCI PRI APAČAH — Iz naše vasi je odšlo 9 mladincev in mladink na gradnjo Mladin. proge. Ustanovili smo tudi delovno četo, ki pomaga pri delu vaščanom in okolici. Nedavno smo na sestanku sklenili, da bomo zgradili cesto od Sv. Benedikta do Negove, ker je stara v zelo slabem stanju. Prva skupina mladine je že pričela z delom. S tem bomo tudi mi, ki nam ni bilo mogoče iti na Mladinsko progo, oziroma v druge slovenske delovne brigade, prispevali svoj delež k obnovi. **Tilka Kukovec**

MOKRICE. — 406 pionirjev iz vseh krajev Slovenije, ki so tvorili odred »Matije Gubca«, se je po tritedenskem letovanju poslovilo od Mokric. Na predvečer odhoda so se pionirji zbrali ob tabornem ognju, nato pa skupno odšli v dvorano, kjer je bila kulturna prireditev. Imenovane so bile najboljše čete, katerih načelniki so bili obdarovani s knjigami. Primorski pionirji so dobil v dar knjigo »Mlada Slovenija«, ki vsebuje štiriletno borbo naše mladine. Komandant pionirskega odreda pa je za svoje požrtvovalno delo dobil knjigo »Kako se je kalilo jeklo«. N.

OBVESTILA

CENE ZDRAVILOM ZNIŽANE

Od dne 10. IX. 1946 se pocenijo vsa zdravila in zdravilne specialitete in zavojni material za 10%. Znižanje cene mora biti razvidno na receptih, na kar opozarjamo vse prizadete.

KRVODAJALCI

V dneh 10., 11 in 12. t. m. ob 7.30 naj se javijo v Zavodu za transfuzijo krvi klinične bolnišnice (vhod za Ljubljanico) tile krvodajalci krvne skupine 0: Bergant Jožko, Trnovski pristan 26, Burnik Jožef, Vrstovškova 19, Čuden Angela, Aleksandrova 1a, Boneta Zofija, Tabor 2, Eršte Milka, Mestni trg 11, Ferjančič Ivanka, Koroška 4, Gorenc Cvetka, Rimska 1, Heuffel Marjeta, Pokopališka 8, Hojek Nada, Poljanska 8, Jereb Vilma, Židovska 6, Janežič Franc, Malgajeva 2, Jerič Neža, Stari trg 32, Kosirnik Vera, Celovška 128, Korbar Franc, Jegličeva 10, Kralj Franc, Zaloška 45, Medved Lojza, Tacen 12, Mendušič Marija, Trnovski pristan 4, Mahne Franja, Galjevica 210, Novak Mara, Vodovodna 39, Nečimer Marija, Žabjek 3, Novinc Vinko, Vilharjeva c., Perič Mihaela, Ižanska 39, Pregelj Nerina, Žalska 29, Plehan Majda, Zalokarjeva 4, Pintar Anton, Gospodarska ul. 6, Pleič Ante, Omejc Pavla, Vrhovci 57, Obšteter Karolina, Vodovodna 40, Rožmanc Martin, Aškerčeva 17, Sešek Franc, Ob železnici 14, Šegatin Ivanka, Rožna dolina c. XII.-2, Šeme Anka, Rimska, Seden Adolf, Černetova 19, Samar Regina, Vrhovčeva 9, Šimenc Anica, Friškovec 3a, Štefančič Marija, Povšetova 78, Tomič Rozalija, Kolezijska 19, Tom Danica, Staretova 27a, Vogl Hilda, Celovška 280, Mlakar Jožica, Poljanski nasip 40, Mavec Sonja, Mariborska 107, Koritnik Ana, Poljanski nasip 48, Šumah Cvetka, Studenec, Ulčar Franc, Ljubeljska 13. V zavodu naj se javita Grebenc Dora por. Ogrinc in Sojer Marija, ter naj prineseta s seboj kartotečni list, katerega sta pomotoma odnesli domov.

Po odredbi ministrstva za trgovino in preskrbo LRS prejme vsak krvodajalec poleg dodatnih obrokov, še dodatek v olju in sladkorju (pri oddaji 300 ccm krvi: 500 gr sladkorja in 500 gr olja; pri oddaji preko 300 cm krvi pa: 750 gr sladkorja in 500 gr olja). Poleg tega se krvodajalcu plača po 1 din za 1 ccm krvi, da si nabavi predvidene dodatke, olje in sladkor po maksimirani ceni.

DNEVNE VESTI

Otroci počitniške kolonije iz Medvod so vrnejo v Ljubljano 10. 9. 1946 s popoldanskim vlakom. Starši naj pridejo po otroke na kolodvor.

Zdravniški kongres v Opatiji. Polovična vožnja do Rakeka oziroma do Sušaka je dovoljena. Vsak udeleženec bo prejel od vodstva kongresa formular za vožnjo, ki ga bo žigosal na odhodni in povratni postaji ter potrdil v kongresni pisarni v Opatiji (hotel Moskva). Dopusti za udeležbo na kongresu so dovoljeni vsem zdravnikom v republiških službah kot v službah soc. zavarovanja. Vodstvo kongresa še vedno sprejema nove prijave; vsak novi prijavljenec bo moral sam dvignniti potno dovoljenje na ministrstvu v Cigaletovi ul. 3, ker ne bo več časa za pošiljanje po pošti. Za sestavo prošnje so potrebni tile podatki: slika, ime, bivališče, rojen in kraj, poklic, stan, oče, mati, št. osebne izkaznice izdane od, postava, lasje, oči, nos, obraz, posebni znaki. Odhod na kongres: zadnji vlak iz Ljubljane v nedeljo 15. sept. ob 5.20. —

Dr. T. Furlan, Golnik.

Rektorat Akademije za igralsko umetnost v Ljubljani sporoča vsem lanskim tov. slušateljem(icam) **dramske igre in ljudskega odra**, ki prebivajo v Ljubljani, da imajo obvezen sestanek v dramskem gledališču v sredo, dne 11. t. m. ob 15. uri popoldne.

Popravek. V objavi ministrstva za prosveto, oddelek za mladinske vzgojne ustanove, pod naslovom: »Šola za vzgojitelje v mladinskih ustanovah«, ki je bila natisnjena dne 1. septembra 1946, št. 204, je popravljen rok za oddajo prošenj in naj se glasi: »... je treba poslati najkasneje do 16. septembra 1946 Ministrstvu za prosveto, oddelku za mladinske vzgojne ustanove«.

Prijava motornih vozil v Mariboru. Na podlagi navodil direkcije za avtopromet pri Predsedstvu vlade LRS o povojni prijavi motornih vozil vseh vrst, tudi priklopnikov, traktorjev, vlačilcev itd., brez ozira, ali so ista vozila že registrirana ali ne, v prometu ali ne, v uporabnem ali neuporabnem stanju, se pozivajo lastniki, uporabniki ter posredni ali neposredni hranitelji istih kakor tudi vse državne ustanove, tovarne in druga državna podjetja na področju okraja Maribor-mesto, da se zglasijo na odseku za notranje zadeve Maribor-mesto, Krekova ulica 8/I, soba štev. 2. v času od 16. do 30. septembra 1946 zaradi prejema novih tiskovin in navodil za popolnitev. Od gornje prijave so izvzeta motorna vozila Ministrstva narodne obrambe. — **Odsek za notranje zadeve za za mesto Maribor.**

FD »Svoboda« obvešča, da se s 15. septembrom zopet odpre javno kopališče na Taboru. Zaradi nemožne nabave perila in brisač prosimo, da isto prinesete s seboj. Vhod v kopališče je z zadnje strani Tabora.

Prijavljenci za Putnikovo potovanje v Prago prejmejo obvestila, če bodo mogli potovati, po pošti. Obvestila bodo razposlana 11. 9. zvečer. Posebni vlak bo imel sledeč vozni red: 14. 9. Ljubljana 15.00, Trbovlje 16.00, Zidani most 16.20, Celje 17.00, Pragersko 18.30, Kotoriba 21.40.

ŠOLSTVO

Vpis študentov v državni fizkulturni institut v Beogradu

1. Državni institut je visoka strokovna šola, ki ima namen, da pripravi kvalificirane fizkulturne voditelje in učitelje za fizkulturne srednje šole ter nastavnike (učitelje) za fizkulturo po visokih, srednjih in strokovnih šolah. Šolanje na Državnem institutu za fizkulturo traja tri leta.

2. Pravico za šolanje v Državnem institutu za fizkulturo in za brezplačno oskrbo v njem imajo vsi državljani FLRJ od dovršenega 17. do dovršenega 30. leta starosti, ki so dovršili popolno srednjo ali njej enako strokovno šolo ter so na zdravniškem pregledu in sprejemnem izpitu dokazali, da so sposobni za to vrsto študija. Za čas šolanja v Državnem institutu za fizkulturo bodo študenti stanovali v internatu instituta. Za vzdrževanje v internatu bodo plačali mesečno vsoto, katera bo naknadno odrejena. Študenti siromašnih staršev, dobrega učenja in obnašanja, bodo uživali državno štipendijo.

3. Sprejemni izpit sestoji iz izpita o telesni sposobnosti in iz zdravniškega pregleda.

4. Pri izpitu iz telesne sposobnosti mora kandidat pokazati tele minimalne rezultate: **moški:** 1. tek 100 m 13.5, 2. tek 1000 m 3.50, 3. skok v višino 1.30 m, 4. skok v daljavo 4.50 m, 5. met krogle 7.50 m, 6. plezanje po vrvi 3 m, 7. plavanje 25 metrov brez merjenja časa, 8. vaje ravnotežja na gredi, visoki 2 m, široki 8 cm in 9. ravnanje z žogo; **ženske:** 1. tek 60 m 10.5, 2. skok v višino 100 cm, 3. skok v daljavo 3.10 m, 4. met krogle od 5 kg 6 m, 5. vaje ravnotežja na gredi visoki 1.5 m, 6. ravnanje z žogo in 7. plavanje 25 metrov brez merjenja časa.

5. Kandidati, ki se želijo vpisati, morajo dostaviti prošnje sekretariatu Instituta, Beograd, Delingradska štev. 27, najkasneje do 15. septembra. Prošnji je treba priložiti: 1. krstni list, 2. šolsko spričevalo, 3. potrdilo o političnem in moralnem zadržanju, 4. potrdilo o imovinskem stanju, 5. dve fotografiji v telovadni obleki (velikost 6×9), 6. kratek življenjepis in 7. točen naslov.

6. Sprejemni izpit za vpis v Institut se prične v začetku septembra.

Glasbena šola v Ljubljani. Vpisovanje bo od 10. do 15. t. m. dnevno od 8—12 in od 16—18 ure v pisarni Glasbene šole, Vegova ul. 7, soba št. 9. Sprejemni izpiti novih učencev (pri začetnikih preizkušnja posluha) bodo dnevno od 10—12 in od 16—17 ure, za klavir v sobi št. 5, za ostale predmete v sobi št. 6. Vpisnina znaša 50 din.

Strok. nadalj. šola na Bledu. Vpisovanje vajencev in vajenk v I., II. in III. razred bo v nedeljo, dne 15. septembra 1946, od 8.—10. ure dopoldne. Pri vpisu mora plačati vsak vajenec 100 din kavcije in 40 din vpisnine.

REDNI VPIS NA UNIVERZI

Redni vpis na univerzi v zimski semester 1946-47 bo od vklj. 20. do vklj. 30. septembra 1946.

Naknadni vpis se bo dovoljeval od 1. do 31. oktobra 1946. le na utemeljene pismene prošnje, naslovljene na posamezne dekanate fakultet.

Vpisovanje na medicinski fakulteti v Ljubljani. Na medicinski fakulteti v Ljubljani bo vpisovanje od 1.—10. oktobra t. l. in to na dekanatu, Vrazov trg 4-I, vsak dan razen nedelje od 8—12 ure. Slušatelji, ki so bili že vpisani, predložijo pri vpisu običajne listine. Slušatelji, ki se bodo vpisali prvič, bodo morali predložiti: rojstni list, maturitetno spričevalo, potrdilo o vpisu v volilni imenik ter običajne listine kot ostali (indeks, legitimacijo, osebni izkazi, statistične liste). Naknadni vpis — in sicer le na motivirane prošnje — bo do vključno 30. oktobra 1946. Po tem roku bomo brezpogojno zavrnili vsako prošnjo za vpis. Redni izpitni rok je od 1.—10. oktobra. Izpitne prijave, kolekovane z din 10, je vložiti na dekanatu do vključno 20. septembra t. l. Po preteku roka ne bomo več sprejemali prijav. Obenem s prijavo je predložiti tudi indeks.

*

Uprava podkovske šole Veterinarskega znanstvenega zavoda Slovenije v Ljubljani razpisuje 6 mesečni tečaj iz podkovstva, ki se prične 1. novembra t. l. in traja do 30. aprila 1947. Pogoj je dopolnjeno 18. leto starosti in da je bil najmanj 2 in pol leti podkovski pomočnik. V tečaj bo sprejetih največ 10 učencev. Vzdrževanje gojencev bo na državne stroške. Lastnoročno napisano prošnjo (kolekovano z 10 din), s pravilno kolekovanimi prilogami naj interesenti pošljejo upravi podkovske šole Veterinarskega znanstvenega zavoda Slovenije v Ljubljani, Poljanska cesta 69, najmanj mesec dni pred začetkom tečaja, t. j. do 1. X. t. l. Prošnji naj priložijo tudi kolek 30 din za rešitev prošnje.

Glavni urednik Ivan Bratko, Ljubljana, Kopitarjeva 6. Naslov uredništva, uprave in tiskarne »Ljudske pravice«: Ljubljana, Kopitarjeva 6. — Telefon 23-61—23.65. Št. ček. računa 16.690.
Tel. štev. za naročnino »Ljudske pravice« 30-30, Miklošičeva cesta 5.

FIZKULTURA

MOTOCIKLISTIČNO GORSKO PRVENSTVO FLRJ

V nedeljo, dne 22. septembra t. l. bodo motocikelistične gorske dirke na Gorjancih za prvenstvo FLRJ.

Prvič po osvoboditvi bodo imeli priliko videti gorske motociklistične dirke na Gorjance. Naši najboljši vozači iz vse Jugoslavije se bodo borili na naslov prvaka države.

Za to prvenstvo je zajinteresirano preko 150 vozačev iz vseh federalnih enot. Zato vabimo vso športno publiko, naj se udeleži tega edinstvenega tekmovanja.

V ta namen bo Putnik organiziral poseben vlak ter prehrano.

Podrobnejše podatke bomo objavili naknadno.

PRVI MEDDRUŠTVENI FIZKULTURNI NASTOP V LJUTOMERU

V nedeljo, dne 22. septembra t. l. bo v Ljutomeru velika fizkulturna manifestacija. Vsi oddelki pridno vadijo in tekmujejo med seboj, da bo nastop čim lepše uspel.

Na predzletni dan se bodo vršile nogometne tekme in tekme v namiznem tenisu. V nedeljo dopoldne bodo zanimive kolesarske dirke, popoldne pa javni telovadni nastop vseh oddelkov. Do sedaj se je prijavilo 25 kolesarjev iz bratske republike Hrvatske, pa tudi kolesarji iz Ljubljane, Vrhnike, Celja, Maribora in Slovenjgradca. Pri popoldanskem nastopu pa bo sodelovala tudi telovadna vrsta naše okrožja in vrsta telovadcev iz Ljubljane.

Ker bo naš nastop prvi po naši osvoboditvi, vabimo vse prijatelje fizkulturnega udejstvovanja. Naročeni so že spominski zletni znaki. Pohitite s prijavami na fizkulturno društvo Ljutomer.

RAZPIS

Turistično društvo Slovenije, podružnica Maribor, razpisuje prehodni pokal zmagovalnemu moštvu štafetnega teka, ki bo dne 15. septembra t. l. v Mariboru v okviru »Turističnega tedna«. Start bo točno ob 9. uri predpoldne na letnem telovadišču FD »Maribora«. Tekmovalna proga vodi po Gosposvetski, Strossmajerjevi ulici, Koroški cesti na Glavni trg ter po Gosposki, Slovenski ulici in Partizanski cesti s ciljem pred Fizkulturnim domom FD »Maribora«. Štafetno moštvo je sestavljeno iz 8 tekačev. Na vsakega tekača odpade povprečno 250 m dolga tekmovalna proga. Prijave sprejema Fizkulturno okrožje zaključno do 13. septembra ob 18. uri. Pokal prehaja v trajno last moštvu, ki zmaga v treh zaporednih ali petkrat v presledkih tozadevno razpisanih tekmovanj.

Štafetni tek bo organiziralo Fizkulturno okrožje, fizkulturna društva in aktive pa opozarjamo, da v svrho popularizacije štafetnega teka skozi mesto Maribor, pošljejo vsaj po eno moštvo. Pravico do tekmovanja imajo tudi ostale množične organizacije.

NATEČAJ

FZS razpisuje natečaj za sestavo množičnih prostih vaj ali vaj z orodjem za leto 1947 za tele oddelke: pionirji, pionirke, mladinci, mladinke, člani, članice.

Natečaj je javen in se ga lahko udeleži vsakdo.

Sestava. Glede dolžine in značaja vaj dajemo natečajnikom vso prostost, vendar morajo biti take, da zaposle vse telo in da v množici slikovito učinkujejo.

Spisane morajo biti **natančno** po veljavnem nazivju. Tipkane samo na eni strani lista z dvojnim razmahom med vrstami v trojniku. Besedilu je treba priložiti note v enojniku za glasbeno spremljavo za klavir.

Natečajniki morajo vaje naučiti z ustrezno skupino telovadcev oziroma telovadk, da jih bodo lahko pokazali razsodišču.

Rokopise (v trojniku) z notami je treba poslati najkasneje

do 1. novembra 1946.

FZS v Ljubljani, Tabor — telovadni dom, v zapečatenem zavitku, ki je na njem zapisano geslo. Razen tega mora do tega dne poslati vsak natečajnik v posebnem zavitku, ki je na njem zapisano isto geslo kot na rokopisu vaj svoj natančni naslov.

Razsodišče bo sestave ocenilo in **10. novembra 1946** poklicalo tiste natečajnike, ki njih sestave ustrezajo, da bodo vaje s svojimi skupinami telovadcev ali telovadk tudi še pokazali.

Razsodišče bo sestavila strokovna komisija FZS. — **Strokovna komisija FZS.**

Računske in pisalne stroje
kupuje
in takoj plača
MARIJA KRELL
Zagreb, Gundulićeva 18, tel. 46-33

RADIO

569 m — 243 m — 46 m

DNEVNI SPORED ZA TOREK 10. IX.

6 Sovjetske vojaške pesmi na ploščah — 6.15 Napoved časa, vesti in pregled sporeda — 6.30 Pesmi in plesi slovanskih narodov (plošče) — 7.15 Napoved časa, vesti, objave in radio koledar — 7.30—8 Lahek jutranji spored na ploščah — 13 Pesmi slovanskih avtorjev poje sopranistka Nuša Kristanova, pri klavirju Dana Peruškova — 13.15 Napoved časa, vesti in objave — 13.30 Haydn: Kvartet op. 76, izvajajo člani Trž. godalnega kvarteta — 13.50 Drobne skladbe za velike orkestre — 14.15—14.30 Napoved časa in poročila — 19 Oddaja Komisije za ugot. voj. zločinov: Zločini italijanskih okupatorjev (Nadaljevanje zaključnega pregleda) — 19.15 Ruski zbori na ploščah — 19.30 Vojaška oddaja: 10. septembra — Dan mornarice — 20 Napoved časa in poročila — 20.10 Glasbena medigra (plošče) — 20.15 Po knjižnem trgu — 20.30 Lahka orkestralna glasba na ploščah — 21 Iz pripovednih del: Stane Sever bere »Dumo« Otona Župančiča — 21.20 Francoska simfonična glasba: Vincent d'Indy: simfonija za klavir in orkester; Saint-Saens: Živalski karneval; Bizet: Carillon in Farandola iz suite »Arležanka« (plošče) — 22 Napoved časa, vesti, objave in pregled sporeda — 22.15 Vurliške orgle na ploščah — 22.30—23 Za lahko noč pojo »Fantje na vasi«.

Vse radijske poslušalce opozarjamo, da bomo danes 10.IX. ob 9. uri dopoldne prenašali iz Splita parado z dneva mornarice.

IZPOLNI TAKOJ PRIJAVNICO ZA ZREN — 15. SEPTEMBER JE ZADNJI ČAS!

FIZKUTURNI SAVEZ JUGOSLAVIJE odbor za tenis priredi I. teniški turnir za prvenstvo FLR Jugoslavije, od 9—15. septembra 1946, na igrišču FD »Slavija«, Široki Brijeg, Zagreb, tel. 68-33 **prvenstvo FLR Jugoslavije v tenisu.**

Tekmovanje:
1. moški — posamezno,
2. ženske — posamezno,
3. pari moški,
4. pari mešani,
5. mladinci — posamezno,
6. mladinke — posamezno.

Prijave s točnim naslovom tekmovalcev je treba dostaviti najkasneje do vključno 8. 9. do 10. ure na naslov Ante Perič, blagajnik uprave turnirja, FD »Slavija«, Zagreb, Salata, tel. 68-33.

Prijavnina znaša za poedine igre din 40, za igre parov po din 30, za mladince-ke din 30.

Žrebanje se bo izvršilo dne 8. 9. ob 10. uri v sekretariatu FD »Slavija«. Turnir prične 9. 9. ob 8. uri. — FLS.

•

FD Svoboda. Seja vaditeljskega zbora bo v torek 10. t. m. ob 20. uri v naših prostorih na Taboru.

Opozarjamo vsa fizkulturna društva, da do torka 10. 9. telefonično ali brzojavno prijavijo FZS-e člane in članice za tekme v orodni telovadbi za prvenstvo Fizkulturne zveze Slovenije v Kranju 15. septembra 1946. — Tekmovalci(-ke) in sodniki(-ce) morajo biti v Kranju najkasneje do 14. novembra zvečer, kjer se javijo fizkulturnemu okrožju, Kranj, okrajni ljudski odbor, soba št. 97. Za prenočišče in hrano bo preskrbljeno vsem pravočasno prijavljenim, stroške nosijo društva. V nedeljo 15. septembra ob 7. uri se začno tekmovanja in bodo trajala cel dan. Sestanek sodnikov bo v soboto 14. septembra ob 18. uri v prostorih Fizkulturnega okrožja v Kranju. — FZS.

PRESKRBA

SVEŽE MESO ZA POTROŠNIKE V LJUBLJANI

V torek, 10. t. m., prejmejo potrošniki okrožnega mesta Ljubljane od 7.—11. ure pri svojih stalnih mesarjih na odrezek »I.—16 september« ali »III.—36 september« — 15 dkg govejega mesa. Prodajna cena je din 32.— za kg.

KINEMATOGRAFI

LJUBLJANA, UNION: Sovjetski film »Zdravstvuj Moskva«, tednik. Predstave ob 16.15, 18.15 in 20.15. **MATICA:** Ameriški film »Trije bratje«, tednik. Predstave ob 16.15, 18.15 in 20. 15. **SLOGA:** Zaprto. **KODELJEVO:** Ameriški film »Gospodična mamica«, tednik. Ob 20. uri. **LETNI KINO TIVOLI:** Francoski film »Werter«, tednik. Predstave ob 19.30 in 21. uri.

MARIBOR, ESPLANADE: Češki film »Mlad srca«, tednik. **GRAJSKI:** Sovjetski film »Viborski okraj«, tednik. — **LETNI KINO:** Sovjetski dokumentarni film »Osvobojenje Češkoslovaške«, tednik.

CELJE, METROPOL: Francoski film »Vroča kri«, tednik. **DOM:** Zaprto.

PTUJ: Sovjetski film »Prelepa Vasiljica«, tednik.

MALI OGLASI

ZADRUGE POZOR! Čebrički hrastovi, 18 litrski, za kislo zelje, na zalogi: Strojno sodarstvo, J. Gumzej, Celje — Medlog.

Pozor! Pozor!
Tvrdka
Ivan Šmalc
je pričela z rednim trgovskim poslovanjem
Na zalogi ima:
vsakovrstne čevlje, klobuke, klobučevino, kožuhovino in razno galanterijsko blago
Cene znatno znižane!
Novo mesto, Glavni trg 28

Mestni ljudski odbor Zagorje ob Savi
razpisuje mesto
oskrbnika za restavracijo
Prednost imajo družine z odraslimi otroki. Plača po dogovoru.
Prav tako razpisuje mesto
kletarja
Istemu se bo preskrbela služba pri rudniku, kjer bi bil zaposlen dopoldne, popoldne pa bi opravljal službo kletarja. Plača po dogovoru.
Ponudbe, kolkovane s kolkom za 10 din in 30 din za rešitev, je poslati na **MLO Zagorje, gospodarski odsek.**

Obvestilo

Belgijsko poslaništvo v Beogradu obvešča **lastnike in imejitelje belgijskih in kongo-belgijskih vrednostnih papirjev,** da je belgijska vlada predpisala uredbo, ki dovoljuje svoboden promet v tujini prijavljenih belgijskih vrednostnih papirjev.

Pozivamo vse lastnike takih vrednostnh papirjev, da se obrnejo na denarni zavod, pri katerem so prijavili zgoraj omenjene vrednostne papirje, to je na Francosko-srbsko banko. Lastniki morajo istočasno predložiti dokumente in dokaze, da so vrednostni papirji njihova last.

Vsa navodila s tem v zvezi lastniki lahko dobe pri omenjenem zavodu: Francosko-srbski banki, Beograd, Niš, Skoplje in Bitolj.

(Iz belgijskega poslaništva v Beogradu.)

Za
MEGRAD
v Ptuju sprejmemo
1 arhitekta gradbene stroke,
1 knjigovodja s prakso.
Ponudbe z navedbo dosedanje prakse ter s kratkim življenjepisom poslati na MLO Ptuj, odsek za komunalno gospodarstvo.

Nabavna in prodajna zadruga na Jesenicah
rabi za takojšen nastop
štiri prvovrstne moči špecerijske
in
eno manufakturne stroke
ter
enega veščega kletarja
Ponudbe poslati direktno!

Zdravje delovnemu ljudstvu!

Revmatizem — protin — ishias so posebno nadležni v vlažnem in zimskem času. — Vse te bolezni z uspehom zdravijo in preprečujejo:

Dobrnske Toplice: sklepni in mišični revmatizem in protin;

Čateške Toplice: revmatizem, protin in ishias;

Dolenjske Toplice mišični revmatizem;

Šmarješke Toplice: revmatizem.

Zahtevajte prospekt! Informacije: uprave gornjih zdravilišč in toplic, „Turist-hotel", Ljubljana, Gledališka ul. 8, in njegove podružnice na Bledu, v Mariboru, Celju in vse pisarne „Putnika".